

VARGA TIBOR

Ima ellenségeinkért

A SZENT KORONA MISZTÉRIUMA

VARGA TIBOR

Ima ellenségeinkért
A szent korona misztériuma

Főnix könyvek 32.

Debrecen, 2001

© Varga Tibor, 2001

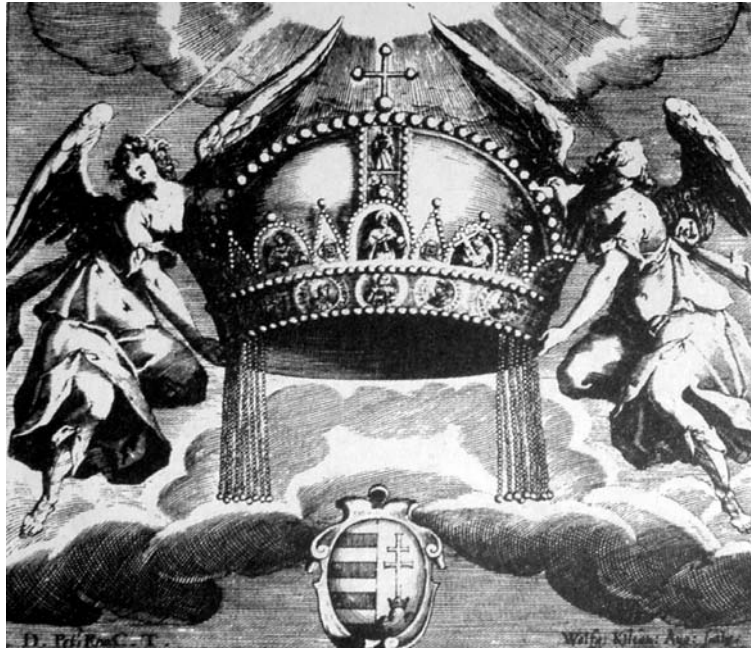
TARTALOM

Atila húsvétja	
Boldogasszony és az ige	
A szent korona misztikus virága	
A beavatás	
A szent arany és a kereszténység	
Góg és Magóg küldetése	
A szent király fehér lova	
Az örökkévalóság titkos terve	
Koppány és Isten törvénye	
Az ítélet	
Pogány magyarok, vagy keresztény magyarok?	
Az „igaz Krisztus vallás”	
Isten országa	
A szent korona és Jézus testvérei	
Nevek és képek misztériuma	
A világ zengő csodafája	
Fehér királyok	
A Turul madár és a Vénusz	
Mátyás utolsó vacsorája	

„ha Isten velem, ki lehet ellenem”
Szent István

ATILLA HÚSVÉTJA

Isten ostora, világnak pörölye 451 húsvétjára virradó éjjel (április 7-én), földig rombolta a Mosel völgyi Mettensis városát. A bűnös hely egyetlen éjszaka tűnt el a föld színéről. Semmivé lettek falai, épületei. Csak por és hamu gomolygott a világot elnyelő, sűrű sötétségben. Jézus Krisztus feltámadt napjának első hajnali sugarai egyedül Protomártír Szent István kápolnájáról verődhetek vissza. Húsvét ünnepére, Atila ítélete szerint, csak az első vértanú emléke volt méltó. Az egész városból csupán Szent István oratóriuma maradt érintetlen. A halálból megtért Istenfiú fénye annak szentélye fölött ragyogott, akinek élete büntelen és tiszta volt. A történekről a kortárs Gregorius Turonensis is részletesen beszámol Historiarum című művében.

Az utókor mégis értetlenül áll a hunok cselekedete előtt pedig, a középkori hagyomány megőrizte számunkra ennek magyarázatát. S ez a tudás megvilágít valamit a magyarság Szent Istvánhoz és a Szent Koronához történő különös vonzódásából. A mű, amelyet a korabeli Európa szinte minden országában ismertek és népszerűsége minden képzeletet felülmúlt, a Jacobus de Voragine által írt, Legenda Aurea néven fennmaradt, szentek életét tartalmazó gyűjtemény. A Magyarországon is járt szerzetes a XIII. század derekán készítette el művét, melyben igyekezett az egyház szentjeire vonatkozó korábbi hagyományokat is feldolgozni. Azonban a Legenda Aurea legnagyobb szabású képi ábrázolása a Magyar Anjou Legendariumhoz köthető. Így különös jelentőséggel bír, amit az István névvel kapcsolatban megőrzött számunkra Jacobus de Voragine gyűjteménye. A következőket írja:

„Az István (Stephanos) név görög eredetű, latinul koronát, héberül normát jelent. István a vértanúk koronája volt, vagyis az első közülük az Újszövetségben, miként Ábel az Ószövetségben. Norma, azaz szabály és példa volt másoknak a Krisztusért való szenvedésben, a helyes cselekvésben, életvitelben és az ellenségért való imádkozásban.”

Szent István emléke tehát norma, szabály, törvény, korona. Ha azt mondom Szent István, kiejtettem a Szent Korona és egyben a Szent Korona-tan nevét is. Árpádházi Szent István személye a Szent Koronát és Isten szent törvényét elválaszthatatlanul összekapcsolta. Atila földjén kései leszármazottjára anyagi korona szállt és a teremtés rendje újra helyreállt. Vér és föld egysége, lélek és test összetartozása megvalósult, hogy az ég tiszta törvénye a Teremtésben fenn maradjon. Ennek tudása pedig, egyedül a magyarság által őrződött meg, hiszen nálunk töretlenül érvényesült a Szent Király kultusz (Istvánt több korabeli oklevelünkben is így nevezik), valamint a Szent Korona és a Szent Korona-tan tisztelete. Szent István koronája, trónja, palástja, kesztyűje, saruja többet jelentett személyes örökségnél. Aki magára öltötte koronázáskor ezeket a szent kellékeket átváltozott a Szent Korona és a Szent Korona-tan földi, élő valóságává. Szent István kultusza tehát a Szent Korona és a hozzákapcsolódó tan tiszteletét is jelentette. Ebből egyúttal az is következik, hogy az úgynevezett Szent Korona-tan nem lassú jogi „fejlődés” eredményeként jött létre, hanem alapelemei kezdettől fogva feljegyeztettek a magyarság lelkébe. Ez a magyarázata annak, hogy Mettensis ostrománál, a 451-es év feltámadás vigíliájakor, egyedül Szent István kápolnáját hagyták a hunok érintetlenül. Hagyománya és nevének értelme a Húsvét tisztaságában, a helyes cselekvés és életvitel szabályát hirdette.

Atillát pedig, a korabeli hagyomány Isten ítéletének végrehajtójaként tartotta számon. Troyes ostrománál az Aranylegenda és a későbbi kompilátorok (Thuróczi is), egy különös beszélgetést örökítettek meg Szent Lupus és Atila között. A püspök felteszi a világ meghódítójának a kérdést: „Ki vagy te, ki e földet pusztítod és taposod?” „Atila erre így felelt:” Ego sum Atila, rex hunorum, flagellum Dei.” Mire Lupus nagy sóhajtások közben, egy szójátékkal élve így válaszolt: „Én meg Farkas (Lupus), óh jaj, Isten nyájának pusztítója, aki megérdemeltem Isten ostorát”. Ebből a leírásból is kitűnik, hogy jó nyomon járunk, amikor az erkölcsi törvények megnyilatkozásaként értelmezzük a mettensis-i Szent István oratórium jelként történő meghagyását. Ez egyben azt is jelenti, hogy a hunok tisztában voltak a kereszténység lényegével, és a feltámadás ünnepének koronáját és törvényét testesítette meg az említett szent kápolnája. A kutatók már jó ideje tisztában vannak azzal, hogy a hunok behatóan ismerhették és gyakorolhatták a keresztény vallás tanításait, mégsem került be a köztudatba ennek a ténynek az ismerete. A hivatalos szemléletet tükröző tanulmányok nem szívesen hangsúlyozzák, hogy erre nézve számos korabeli adattal rendelkezünk. A források szerint a hunok között tevékenykedett a Kr.u. V. század elején Nicetas remesiani püspök. Theodoretos szerint a „szkíta nomádok, kik sátraikat az Iszternél (Duna) ütötték fel, az üdvösség után szomjúhoztak.” Johannes Chrysostomos pedig, számos papot küld közéjük a Kr.u. IV. – V. század fordulóján, hogy a hitet ápolják. Leírása szerint a Bibliát is lefordították a hunok saját nyelvükre. Orosius már egyenesen úgy véli, hogy a hunok talán csak azért nyomultak be a rómaiak határaiba, hogy Krisztus híveinek számát növeljék. (Ne feledjük, Orosiusra hivatkozik Jordanes, akinek híradása nyomán terjedt el a hunok eredetéről az a csepp sem jóindulatú felfogás, hogy varázslónők és erdei szellemek természetellenes nászának gyermekei! Így az ellenséges nyugati gót „történetírók” megállapításai a hun kereszténységről különös jelentőséggel bírnak. (S végül, de nem utolsó sorban, a Pannóniában, a későbbi magyar királyság területén született Szent Jeromos Kr.u. 408-ban lelkendezve írja: „a hunok zsoldárokat énekelnek”. Az említett források alapján állításunkat bizonyítottnak tekinthetjük: első vértanú Szent István tisztelete a hunok között ismert volt. A kultusz egyik fontos eleme a név jelentésén alapult. A korai kereszténységben a nevek beszédének nagy jelentőséget tulajdonítottak. Így valósult meg a Mettensis-i eseményekben is a korona és a törvény szentélye. Ugyanakkor az említettek közül az is következik, hogy Szent István történelmi küldetése és Atila személye szorosan összekapcsolódott. S ez nemcsak a vér útján, a leszármazás vonalán volt követhető, hanem a rájuk szabott isteni feladatban is. Már Atila

kortársai tudták, hogy Atilla küldetése, a világban elhatalmasodott istentelenség és hűtlenség büntetése. (Történelmi adataink vannak arra nézve, hogy Atilla nyilvántartotta a hun birodalomból hűtlenül megszökött harcosait és azokat visszakövetelte a szomszéd birodalmaktól lsd.: Constantiai béke, Anatolius féle béke stb.) A hun király égi parancsa volt a rossz eltüntetése a földről és a világ megtisztítása. Ahogyan nevének török értelmezése is sugallja („Atil”=„víz”), Ő volt a Teremtést tisztára mosó áradat. A tisztító özönvíz, mely egy jobb világ építését tette lehetővé. Olyan Teremtését, amelyben Isten igaz törvénye, a Mindenség uralkodó, szentséges koronája. S az isteni rend megvalósulásaként a világ közepén ott ragyogott Szent István Szent Koronája.

A tisztító erőre utal a XIII. század táján készült „Lengyel-magyar krónika” „Aquila” megnevezése is Atillára vonatkoztatva. Hiszen egyrészt a latin szó nemcsak a „sas” jelentést rejt magában, hanem melléknévként a „feketés” megjelölést is. Ugyanakkor tartalmazza az „aquilo” (északkeleti szél, észak) kifejezésen keresztül, azt a teremtségi irányt, ahonnan Atilla érkezni fog az említett krónika szerint. S az „Aquila” névben természetesen benne rejtőzik az „aqua” (víz) főnév is. Így a latin értelmezésen keresztül is eljuthatunk, a török „Atil” fogalmához. Természetesen jelen tanulmánynak nem célja Atilla személyének és nevének történelmi hagyományokban gyökerező magyarázata, de itt érdemes témánk szempontjából az „aquilo”, „északkeleti szél” jelentésváltozatra még felhívni a figyelmet. E fogalommal nemcsak egy újabb igazolást találunk Atillával kapcsolatban a pusztító, tisztító hatalom jelenlétére, hanem a hatalmas erejű, északi Nemere szél megnevezésnek ismeretében, Isten ostorának ősével is összefüggés teremődik. Csak ezeknek a hagyományoknak a tudása alapján érthető meg Zrínyi egyik Atilláról írt epigrammájának első két sora:

*„Isten haragjának én szelleti voltam,
Mikor ez világot fegyverrel nyargaltam...”*

A költeményben tehát, a hun király Isten ostora helyett Isten haragos szeleként jelöli meg magát. Ugyanakkor Atilla őst, Nimródot pedig, a krónikás hagyományunkban Kézai hozza kapcsolatba az özönvízzel, mint toronyépítőt. Ez a torony azért épült, hogy ide legyen menekíthető, ami megmaradásra érdemes a világ pusztulásakor. Isten igaz törvénye őrződött volna meg falai között. Oláh Miklós esztergomi érsek jegyzi fel 1536-ból, hogy a magyar királyság Szent Koronája és törvényei befalaztatva vannak a visegrádi fellegrvár tornyába. Talán Nimród tornyának hagyománya, hogy a Szent Istvánhoz rendelt Szent Koronát rendes körülmények között toronyban, vagy ahhoz kapcsolódó épületben vigyázták (Fehérvár, Visegrád, Buda, Pozsony). Szent István küldetése, ahogy nevének egyik értelmezése is mutatja, a törvény beteljesítése, hogy Isten művének koronája legyen. Általa, vele érvényesül az Ige. Ebből származik majd, a magyar királyság összes törvénye és élet szabályozó ereje. Atilla és Szent István tehát hagyományunkban elválaszthatatlanul összetartozik.

A világban kezdettől fogva ismerős az „isteni felháborodás korbácsai”-nak gondolata, melyről Philostorgios és később Thierry is beszél. Ézsaiás próféta a Bibliában az asszírokat a harag vesszejének (virga furoris) nevezi. A történészek általában leírják, hogy a „flagellum Dei” jelzőt először Szent Ágoston alkalmazza a Rómát feldúló gót Alarichra, de Isidorius „Historia Gothorum” című művétől kezdve az egész világ Atilla ismertetőjeként emlegeti e címet. Így történt e vagy sem nem tudhatjuk. Ám annyi bizonyos, hogy a világbüntető szerepét rója a Biblia, a kétségtelenül Atilla népével rokon Góg és Magógra is. Atilla és Szent István alakjának összetartozása szempontjából e gondolatmenetből számunkra a „korbácsolás” fogalmát kell alaposabban megvizsgálnunk. Ugyanis a latin „verberatio” (korbácsolás) kifejezésben benne rejtezik a „verber” (vessző, korbács) főnév. A „verbalis, verbale” (szóbeli) szavakon keresztül pedig eljuthatunk a „verbum” (ige) főnévig. A harag vesszeje tehát az élet vesszejévé változhat át, melyből kihajthat és megteremhet a Mindenség

gyümölcse, az Ige. Ahogyan a „virga” (vessző) főnévben is megbújik a „virgo” (szűz) fogalma, akiben hitünk szerint az Ige megtestesül. E szűzi vesszőből fonódik a Szent Korona. A mi hagyományunk megőrizte, hogy a korona és a szűz szorosan összetartozik. Nálunk a „virga” (vessző) és a „virgo” (szűz) virággá nemesült. (Ezért jelenítik meg kelengyés ládáinkon virágként leányainkat)

S ami a legkülönösebb a „flagellum” főnév az „ostor” fogalma mellett a növényi inda, kacs jelentést is magában rejti. Ugyanakkor Atilla másik visszatérő latin jelzője a „malleus orbis” (világ pörölye) is közvetlen kapcsolatban áll az „életre keltő” vessző minőségével. A „malleolus” ugyanis első megközelítésben „bujtó ág”-at jelent. Mintha ezek a jelentések is igazolnák az Atilla-i küldetés lényegét a világ bűneinek ostromozását, hogy megvalósulhasson az éltető, isteni törvény érvényesülése. A harag vesszeje tehát, bujtóággá változik, életfává, s mint majd látni fogjuk, belőle teremnek Szent Koronánk gyümölcsei.

BOLDOGASSZONY ÉS AZ IGE

A fentiekből következik, hogy felvethető az „István, korona, norma,” értelmezési változatoknak megfelelően, hogy a Szent Korona jelenléte már az V. században is meghatározta eleink életét. Miután a korona viselésének szokásáról tudjuk, hogy keleti eredetű hagyomány, nem kizárt, hogy már a hunok között megteremtődött a koronaeszme. Ennek a Szent Koronához köthető lehetősége fenn áll, hiszen az aranyműves csoport vizsgálatai és Pap Gábor kutatásai alapján ma már biztonsággal kijelenthetjük, hogy a Szent Korona abroncsán hátul található VII. Dukász Mihály császár és az alatta található Konsztantinosz, valamint a Geobitzász zománcképek másodlagos elhelyezésűek. Így azok nem használhatóak a Szent Korona korának meghatározásához, miként ezt az 1790-es évtől, Weszprémi István orvosprofesszor kutatásai alapján gondolták. Ha egyáltalán egy anyagi koronával szemben van értelme a korra vonatkozó kérdés feltevésének, arra választ legfeljebb az abroncs eredeti, szentekről készült zománcképeitől remélhetünk. Szent György, Szent Kozma és Damján, valamint Szent Demeter nagyjából egy időben szenvedtek vértanúhalált, Kr.u. 303-ban illetve 306-ban. A Szent Koronára vonatkozó dátum meghatározásokban, mint terminus post quem, képi szempontból, csak e zománcképek szentjei vehetők figyelembe. E megfontolások alapján kijelenthető, hogy a Szent Korona Kr.u. V. századi tiszteletét kizáró tényezőt nem ismerünk. Ellenben a Mettensis-i történeti események megengedik a Szent Korona misztériumának korabeli feltételezését. E hagyomány ugyanakkor rávilágít a Korona és a Törvény együttes tiszteletére. A Törvény pedig Isten Igéje, melynek kinyilatkoztatása, testesülése újul meg minden koronázási szertartás alkalmával. Ettől beavató korona a magyar Szent Korona. Az Isten Igéjének örök kinyilatkoztatása. Minden koronázás alkalmával Isten és a magyarság szövetsége így erősödött. Ezt hirdette a régiségben a Szent Korona, a Szent Tan és Szent István nevének végzetes összetartozása. A Szent Korona megtestesülése volt Szent István, az élővé lett isteni tan. Ennek a szentségnek a megújítása volt minden koronázásnak a célja. Az ősi Szent István-i kellékeken keresztül a korona és a tan „képét” öltötte magára a leendő király. Az Ige testesült benne és általa. Beavatódott a Szent Korona titkába, hogy Isten törvénye megvalósulhasson a világban. A teremtődésnek misztériumát, az isteni megtestesülés örök küldetését hordja magában a Szent Korona. Hagyománya leolvasható az ikonológiai programjából. Az a tény, hogy az uralkodó fején, szembenézetből, az abroncs Pantokrátora felett, a keresztpánton egyedül Szent János apostol alakja látható, önmagában is az Ige törvényére kell, hogy irányítsa figyelmünket, hiszen Szent János evangéliuma így kezdődik: „Kezdetben vala az Ige, az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige.”...”Az Ige testté lőn és miközöttünk lakozék.” (In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. ... Et Verbum caro factum est et habitavit in nobis.) A középkorban mindkét nyelven mondogatták e varázsszöveget, ám amíg a magyar nyelven az „ige” szóból kibontható az „igaz”, „ígér” és az „igéz” mágikus fogalma, addig a latin „verbum” (ige) kifejezésből legfeljebb a „verum” (igaz) fogalmáig juthatunk el. Az igézés („fascino”) varázsszerű folyamatát a latin „verbum” szóból levezetni képtelenség. Ugyanakkor megőrizte mindkét nyelv azt az ősi tudást, hogy az „Ige” (verbum) törvény, hiszen „igaz” (verum). Amikor tehát az Ige testesül, a törvény, az igaz is földi valósággá válik. Ugyanakkor a magyar nyelv „igéz” szava nemcsak a folyamat varázslatosságának tudását őrizte meg, hanem utal annak a hang és a fény által történő megvalósulására is. Az igéző tekintet és a kimondott bűvös ige, a szem és a szó ereje. Nyelvünkben a „szem” fogalma nemcsak egy testrészt jelöl, hanem a növények termését is. Hagyományunkban pedig köztudott, hogy a búzaszemet „életnek” nevezik. Így nyelvünkben és gondolkodásunkban a „szem” szó az élet fogalmát is megidézi. Szent Koronánk zománcképein ugyanakkor az egyik leghangsúlyosabb szerepet a

megjelenített szentek szemei kapták. Erre a különlegességre, az apostolok furcsa szemállására utalva, 1897-ben Hampel József illetve 1904-ben Karácsonyi János is felhívta a figyelmet. A szemgolyók közvetlen az orrtőnél való elhelyezkedését orvosi szakkifejezéssel „konvergáló szemállásnak” nevezik, ugyanakkor a szemnek erre az állapotára a „meditáló szemállás” megjelölést is használják. Úgy vélem, hogy közelebb jutunk az igazsághoz, ha a zománcképek ábrázolásait nemcsak görögül és latinul próbáljuk meg elolvasni, hanem magyarul is. Az apostoloknak valójában „keresztbe áll a szemük”, azaz azok tulajdonképpen „kereszt szemek”, fénykereszték. Ezeket pedig hagyományunkban Igének szokás nevezni. Asszonyaink világot teremtő himzéseinek a „kereszt szem”, az „ige” a legkisebb egysége. Ezen keresztöltésekből épül fel az általuk leképezett igazság. A Szent Koronán tehát, az ige testesülése valósul meg. Ez kétségtelennek látszik, ha tudjuk, hogy a Szent Koronát 1987-ben vizsgáló orvoscsoporthoz a szemállásokkal kapcsolatban megjegyezte:

„A modern agykutatás a meditációs szemállásnál a két félteke működésének egyensúlyi állapotát állapította meg, azaz a véges emberi figyelem dichotikus, a két félteke között egyensúlyban van. A vizsgált személy ilyenkor hangingerekre különösen érzékeny.”
(*Nyelvében él...? INTART. 1987. 110. o., kiemelés – V. T.*)

Tehát az apostolok szemállása azt az állapotot jelöli, amelyben Isten Igéje a küldött számára leginkább felfogható. Szemükben az Ige fénye tükröződik. Maguk váltak Igévé, „kereszt-szemmé”. S, hogy még hangsúlyosabbá válják az apostolok és az Ige összetartozása szinte félreérthetetlenül, majdnem minden apostol egy könyvet tart a kezében. Így testesül meg az Ige törvénye, a Szent Korona-tan. Az Ige kinyilatkoztatásának pillanatára utal a kereszt-pánton, a felső Pantokrátor mellett közvetlenül elhelyezett idősebb Jakab és János apostol zománcképe is. Hiszen Zebedeus gyermekeiként a testvér apostolokat, a menydörgés fiainak (fény és hang hatás) is nevezték. Ugyanakkor Szent Péter és Szent Pál zománcképeinek keresztirányú szerepeltetése is utal az Ige testesülésének fény jelenségekkel kapcsolatos összefüggésére. Pál apostol megtérésekor, mint ismeretes, a hirtelen támadt mennyei fényességtől megvakult, hogy megvilágosodjék. Hangot hallott, (Jézus küldte, hogy nevét hirdesse), így lett az Ige apostola. Szent Péter középkori tiszteletében is találkozunk, olyan hagyománnyal, melyben központi szerepet játszik a világosság és az isteni szó. Péter apostol ünnepét háromszor is megülték az évben. Természetesen a Szent Korona zománcképe mindegyik nap tiszteletét magában rejti. Azonban ezek közül egyet, a magyar haza másképp ünnepelt, mint a korabeli Európa. Ismerték ugyan a Péter székfoglalásaként (Cathedra Sancti Petri Antiochiae) megjelölt liturgikus nevet, de nálunk Üszögös Szent Péter vagy Üszögető Szent Péter napjaként tisztelték Péter apostol püspöki székbe való ültetésének emlékét. Ekkor a szemes gabonát bevitték a szobába, s a sublót tetejére helyezték a feszület és az örökmécses alá. A tálat, amelyben a szemek voltak úgy rakták le, hogy a mécses rávilágítson. Ezzel a cselekedettel védték meg az évi gabonatermést a fekete üszögtől. A kereszt fénye Üszögös Szent Péter napján elűzte az életből (búza) a betegség sötét árnyát. Ám, fontosabb ünnepi hagyományt jelent a Szent Korona ikonográfia szempontjából, hogy Üszögös Szent Péter tisztelete összekapcsolódott a papi tonzúra, a pilis megalapításának emlékével. A középkori hit ugyanis úgy tartotta, hogy amikor Péter Antiochiában prédikált, keresztény mivolta meggyalázására leborotválták a fejbúbját. A lemeztelenítést, Krisztusért megszegyenítésül rótták az apostolok fejedelmére. Ugyanakkor a fej tisztasága, a szellem készenlétét is jelentette, hirdette, hogy Isten és ember között semmi sem áll. Ahogy Dionysiusra hivatkozva a Legenda Aurea mondja:

„A haj levágása azért van, hogy megérthessük, a klerikusoknak minden fölösleges gondolatot ki kell irtaniuk elméjükből, mindig befogadásra készen kell fülelni Isten szavára ...”

Mintha csak a Szent Koronát vizsgáló orvoscsoporthoz megállapítását olvasnánk az apostolok különös szemállásával kapcsolatban. A pilis lényege tehát, szintén az Isten Igéjének testesülésével áll kapcsolatban. Péter és Pál apostolok képe pedig, pontosan a pilis helyén helyezkedik el a Szent Koronán. Az is kétségtelen tény, hogy a magyar király első útja a fehérvári Boldogasszony koronázó bazilikából a Szent Péter tiszteletére rendelt templomba vezetett, ahol törvényt látott és arany sarkantyús vitézeket avatott, nemesített. Hagyományunkban tehát Fehérvár és a királykoronázás éppúgy összetartozott, mint Szent Péter és a pilis tisztelete. A koronázások alkalmával a királlyá változás a világ számára ugyanazon a módon nyilatkozott meg, ahogyan beavatódott az egyén a Szent Korona titkába. Boldogasszony méhében formálódott az uralkodó, aki a szellemiségen, a pilisben mutatja meg először magát a közösségnek, Szent Péter és Szent Pál apostolok által. Ahogy a Legenda Aurea írja:

„Háromféle szék létezik, ...Szent Péter ült a királyi székben, mivel minden király között az első volt; a papi székben, mivel minden hívő pásztor volt; és a tanítómesteri székben, mivel minden keresztény doktora volt...”

(Antiochiában is Szent Pál segítette Péter apostolt abban, hogy elfoglalja magas székét, mely cselekedetnek az emlékét őrzi e napnak ünnepe.)

Ugyanakkor fel kell, hogy tűnjön Fehérvár és a pilis fogalmának együttes megjelenése. Természetesen itt nyugodtan gondolhatunk a Pilis hegységre, a magyar királyság szent helyére is. Fehérvár és a Pilis hegység tehát, a vallási hagyomány alapján összetartozik. A fentiek szerint, a hit alapján is igazolható Fehérvárnak és a Pilis hegységnek a kapcsolata. A Pilis ugyanakkor szorosan kötődik a pálosokhoz is. Természetesen a pálosok nevükön keresztül Szent Pál apostolhoz is hozzátartoznak. A Pilis hegység és a pálos szerzetes rend viszont, nemcsak a un. nyelvpergetés rendszere által rendelhető egymás mellé, hanem az Ige testesülésének okából is. Hiszen kétségtelen tény, hogy a pálosok a romlatlan test tiszteletét gyakorolták. E romlatlan test pedig nem más, mint „pani angelorum incorruptibili” (az angyali romlatlan kenyér), azaz Isten teste. Ennek az angyali kenyérnek kicsiny morzsája Pál, akinek neve Paulus, ami annyit tesz magyarul „kicsiny”. Ezt is mutatja az apostol a Szent Korona egész alakos zománcképén kéztartásával. Remete Szent Pál ugyanakkor a későbbiek során a királyság patrónusává vált, akárcsak Margit alakja. Szent Margit neve pedig a gyöngy és részecske jelentést hordozza magában. Az áldozati kenyérnek, Isten testének kicsiny darabkáját jelölte. A születések láncolata általa fűződött egészé. A magyar Szent Korona keresztpántján levő átfűrt gyöngyszemek is a megtestesülések története. Pontosan hetvenkettő található belőlük, ahogyan Krisztus családfáján is éppen hetvenkét nemzedék virágzott el mire Jézus megszületett.

(A átfűrt gyöngyszemek teszik lehetővé, hogy ezekről, mint füzerekről gondolkodjunk. Ugyanakkor kiemelik azok szem szerűségét is. A szem és élet fogalma, mint említettük a régiségben szorosan összetartozott. Krisztus hetvenkét tanítványa is áttételes módon az Ő megtestesülésének változatai.)

Péter és Pál apostolok zománcra merőlegesen, kereszt alakban helyezkednek el Szent Jakab és Szent János képei. Hagyományunkban számon tartanak egy csillagképet, melynek Szent Jakab pálcája a neve. Ez a csillagkép pedig, az Orion (Nimród) övét jelöli. E három csillagot népünk „Három királyok” csillagként is ismeri. A királyok csillagait pedig, „Egész kenyér” névvel is jelölik hagyományunkban, mely megint csak a romlatlan test, a romlatlan kenyér tiszteletére utal. Ezt a képzetet erősíti az Anjou Legendarium-ban látható ábrázolási mód, mely a szent alakjára ráhelyezi a kagyló díszét. A középkori zarándokok ezzel a tárggyal igazolták szent útjuk megtételét. A kagyló latinul „concha”, egyúttal gyöngy jelentéssel is bír.

Ugyanakkor a Szent Korona Jakab apostol képén ott látható pálcája, mutatva, hogy az Ige testesülése honnan várható. Nimród király, gyöngy, kenyér és Ige.

Ha pedig Szent Jakab pálcájáról beszélünk, tudnunk kell, hogy az év folyamán van olyan szent időszak, amikor az élet benne újra serken. Ez a nap pedig Jakab apostol égi születésnapján következik be, amely március 25-ére esik. Ez a nap pedig, azonos a Testfogadó Boldogasszony ünnepével, Gyümölcsoltó Boldogasszony napjával. A menydörgés fiai (Jakab és János) tehát mindketten köthetőek az Ige testesülésének szent idejéhez. Úgy tűnik a Szent Korona egyik kiemelt időpontjával van dolgunk, mert ez a nap és ünnep kimutatható az abroncs ikonográfiai rendszeréből is.

Révay Péter koronaőr, Turóc (régén Turul) vármegye főispánja, 1613-ban a Szent Koronáról megjelent művében a Korona külsejének leírásakor a következőket közli:

„In ipsa vero circumferentia fronte recta, Imago Salvatoris nostri Pomum tenentis: ex adverso Divae Matris Virginis:...”

Az általam kiemelt mondatrészt Kulcsár Péter szabad fordítása alapján, helytelenül a következőképpen idézik:

„...magán a kerületen pedig, a homlokzati részen almát tartó Üdvöztőnk képmása, az ellenkező oldalon Szent Szűz Máriáé,...”

A fordítás nem tükrözi „ex adverso Divae Matris Virginis” szövegrész valódi jelentését. Itt ugyanis nem Szent Szűz Máriáról, hanem a Szűzanyaság Istennőjének a képmásáról tesz tanúságot a koronaőr szerző. Tehát nem általában Szűz Máriáról van szó, hanem a már megfogant Szűz Istenanyáról, Boldogasszonyról. Csak így válik érthetővé Révay Péter azon híradása, mely az abroncs Pantokrátort almát tartó (Pomum tenentis) Üdvöztő képmásaként írja le. A „pomum” szó egyébként „gyümölcs” illetve „gyümölcsfa” értelemmel is bír. (Valójában ez pontosabb fordítást jelent, hiszen ha kifejezetten almáról szeretett volna írni a szerző, akkor inkább a pontosabb „malus” latin megnevezést használta volna.) S ha e két magyar kifejezést a „Boldogasszony” és a „gyümölcs” kifejezést egymás mellé helyezzük, akkor a hagyományunkból jól ismert Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe idéződik elénk a szakrális évből. Ez a nap (március 25) pedig, az Ige testesülésének boldog örömét tartogatja a számunkra. Testfogadó Boldogasszony napja az újjáéledés misztériuma. Ilyenkor, hogy az „alma (pomum)” fordítás lehetőségére is visszautaljak, az ember Szűz Máriával almát olt. A növények „megnemesítése” Asszonyunk Szűz Mária szeplőtelen fogantatja alkalmával vált lehetségessé. Ezt a folyamatot oltásnak vagy szemzésnek nevezik. Mindkét eljárás megjelölése magában foglalja a fény fogalmát. Képi beszéd formájában a Szent Korona zománcképeinek szemábrázolásai is erre az átváltozásra hívják fel a figyelmünket.

Mielőtt azonban továbbmennénk fejtegetéseinkben, szükséges egy fontos megállapítást leszögeznünk. A kutatók többsége szerint is mára elfogadott tény, hogy az un. Dukász Mihály zománckép másodlagos elhelyezésű a Koronán. Arra nézve, hogy milyen ábrázolás volt található a helyén, egyetlen adattal rendelkezünk. Révay Péter mint fentebb kifejtettük, világosan megnevezi a Szűzanya Istennő képeként. Erre a tényre hangsúlyozottan fel kell hívunk a figyelmet, mert még nem régiben is napvilágot látott olyan feltételezés, mely figyelmen kívül hagyja az egyetlen létező írásos adatot, arra való hivatkozással, hogy Révay Péter „állításainak egész sora hibás”. Nem szerencsés a koronaőr bármely közlését, részletes vizsgálat nélkül elvetni. Valamely tény hamissága önmagában nem oltja ki egy másik állítás igazságát. A valószínűsítés talaján maradván pedig, azt kell feltételeznünk, hogy Révaynak a Korona leírására vonatkozó adatai igazak. Hiszen műve 1613-ban jelent meg, öt évvel azután, hogy a Korona visszaérkezett kényszerű prágai tartózkodásából. A hazatérési ünnepségek alkalmával II. Mátyás, Dietrichstein bíboros közreműködésével, egy a táborában föllállított

pazar vászonsátorban szent ereklyénket közszemlére bocsájtotta. Az elmebajos Rudolf birtokában majdnem húsz évig volt a Korona. Alaposan meg kellett szemlélniük elődeinknek visszatértekor, ugyanis nem magyar területen őrizték és egy beszámíthatatlan uralkodó tartotta magánál. Így a koronaőr által írt és a magyarság körében kétségtelenül népszerű mű valótlan állításairól a kortársaktól értesülnünk kellene. A Szűzanya képével kapcsolatban azonban Révayt senki sem igazítja helyre. Számos más közvetett bizonyítékkal is alátámaszthatnánk a koronaőr igazát, ám tanulmányunknak ezen kérdés taglalása nem képezi tárgyát. (Így pl. a pozsonyi koronázási szertartások alkalmával lejegyzett szokás szerint, a koronázási lakomakor a királyi asztalnál a Szent Koronát is elhelyezték. Következésképp főnemeseink ilyenkor közelről láthatták a szent ereklyét.)

Itt csak az a tény hangsúlyozandó, hogy a Szent Korona hátsó oromzatára vonatkozóan egyetlen történelmi adattal rendelkezünk, ez pedig Révay Péter azon állítása, hogy ezen a helyen a Szűzanya Istennő képmása volt található.

Ami pedig, azon tudományos feltételezést illeti, mely szerint Dukász Mihály zománcképe helyén Álmos ősrünk lett volna elhelyezve, amelyet azután Kálmán királyunk lecseréltetett, több szempontból sem fogathatjuk el. Amennyiben kiindulópontként kezelnénk, hogy a Dukász kép alatt, a „GEOVITZAS PISTOS KRALES TOURKIAS” feliratú lemez Gézát, Szent István apját ábrázolja és eredeti zománckép a koronán (tudjuk már az 1980-as évek vizsgálatai is utaltak ennek kétséges voltára), akkor sem képzelhető el, hogy a szent Álmos ősrünk képét a tekintélyes magyar király, egy nem túl fényes múltú bizánci uralkodó képmására cserélje. Különösen így kell vélekednünk, ha figyelembe vesszük, hogy ez a cselekedet egyben a kor gondolkodása szerint, egyfajta alárendeltségi viszony elismerését is jelentette volna. Teljességgel lehetetlen, bármilyen barátságossá vált is a régóta ellenséges viszony Kálmán uralkodása idején Bizánc és a magyar királyság között, hogy nemzeti uralkodónk Dukász Mihály alakját ősei fölé helyezze. Olyan bizánci császár emlékét dicsőítette volna, szent őseivel szemben királyunk, akiről Bakay Kornél is megállapítja (Az Árpádok országa című könyvében), hogy népe csak „parapinakész”-nek (azaz egy tányérral kevesebbnek) nevezte. Ugyanis a gabonaárak megemelése miatt, egy tányérnyi gabona egy aranygarasba került, s így alattvalói szinte éheztek. Uralkodását történelmi dicsőség sem életében, sem pedig halála után nem jellemezte. Ugyanakkor Prágai Kozma, a csehek történet írója, Kálmán uralkodásának idejéből a következőket írja:

„A magyar nép hatalmas, kincsekben gazdag, háborúban diadalmaskodó, s a föld bármely királyával képes szembeállni.”

Téves az a megállapítás is, melyre Bónis György alapján szokás hivatkozni, mely szerint Révay Péter a Szent Korona-tant meg sem említi művében.

Koronaőrünk ugyan nem használja a fenti megjelölést, de több mint egy oldalt szentel a tan alapelemeinek kifejtésére. Leírja, hogy a magyar királyságban csak a Szent Koronával felszentelt király törvényei, rendeletei és kiváltságai bírnak erővel.

„Magyarországon viszont még ha minden rend egyetértésével és szavazatával kiáltják is ki a királyt, és az ország kormányát sok éven keresztül dicsőségesen tartja is, ha ezzel az ősi Koronával fel nem ékesítik és meg nem szentelik, minden engedélye, adománya, kiváltságlevele értéktelen, semmis, és méltán tartják csak kormányzónak. [Petrus de Rewa, De sacrae coronae Regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna,... (Augustae Vindelicorum, 1613): magyarul: A korona kilenc évszázada, Bp. 1979.]

Révay tulajdonképpen leírja azt a fő jogi elvet is, hogy a Szent Korona „radix omnium possessionum” (minden birtok jog gyökere) és felsorolja a Szent Korona jogait (iura Sacrae Regni Coronae) is. Kitér a Szent Korona-tannak arra az elemére is, hogy a királyi jövedelmek

a Szent Korona jövedelmei (bona vel peculia Sacrae Regni Coronae). Íme, az erre vonatkozó szövegrész pontos idézete:

„Koronát mintegy a törvények törvényének tekintik, a magyarok neki szoktak fizetni büntetést és váltságdíjat, neki tesznek ünnepélyes esküt, neki hagynak és ígérnek egyházi és világi örökségeket, neki adják vissza minden vagyonukat, mint valami forrásnak, melyből minden ered, ezért számos várat és a szabad királyi városokat a Szent Korona tulajdonának nevezik, szentül és sérthetetlenül megtartják a törvényt, hogy ezeket sem magának a királynak, sem bárki más halandónak nem szabad más hasznára vagy javára fordítani, vagy (ahogy mi mondjuk) elidegeníteni. [Petrus de Rewa, De sacrae coronae Regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna ... (Augustae Vindelicorum 1613.):magyarul: A korona kilenc évszázada Bp. 1979.]

Ez a néhány idézet is mutatja, hogy tarthatatlan Bónis György azon állítása, mely szerint Révay legnagyobb érdeme, hogy a „nagy hírre vergődött (sic) Szent Korona-tant, még cáfolni sem tartotta érdemesnek”. Révay Péter az említett művében, mint ezt a fenti szövegrészek is bizonyítják, pontosan leírja a Szent Korona-tan alapvető ismérveit. Mindezt azért szükséges megjegyeznünk, hogy gátat vessünk egy újabb, valótlan történelmi közhely kialakulásának!

A SZENT KORONA MISZTIKUS VIRÁGA

A szent Korona abroncsán, ahogyan erről már szó volt, a Szűzanyaságon keresztül az Ige testesülésének időpontja (március 25.) mutatható ki. Hasonló eredményre jutunk a keresztpánt esetében is. Hiszen a szembenézeti részen Szent János alakját láthatjuk teljes egészében, míg a hátsó, tarkórészen, a mennydörgés másik fia, Szent Jakab alakja érvényesül takarás nélkül. A korábban kifejtettek szerint, mindkettőjük szentsége, az igehirdetés illetve a mártíromság okán, köthető a Testfogadás ünnepéhez. Ám, a Szent Korona abroncsának homlokzati része feletti Pantokrátor kép a testesülésnek nem ugyanazt a formáját képviseli, mint az ellentétes oldalon található Szűzanyaság. E minőség pontos meghatározásához természetesen olyan „alkotóelemet” kell felhasználnunk, amely már az abroncs vizsgálatánál is fontos szerepet játszott. Ez az alakító tényező pedig, az Ige testesülésén, a szemzésen és a gyümölcstől napján keresztül érvényesül. Az említett folyamatok a gyümölcshöz illetve a gyümölcsfához (életfához) tartoznak. Ugyanakkor Révay Péter azt írja az alsó Pantokrátor lemezéről, mint azt fentebb tisztáztuk, hogy gyümölcsöt illetve gyümölcsfát tart (Pomum tenentis). S ha a latin „Pomum” kifejezést nem almaként fordítjuk, ahogyan ezt eddig tették, a koronaór leírása meg is felel az abroncs felett található Üdvözítőnk képmásának. Ott állnak a gyümölcsfák a Pantokrátor trónja mellett. A helyes fordítás pedig, a kérdéses zománclemez ikonográfiai értelmét is megvilágítja. Ugyanis Szent János Mennyei Jelenésekről való könyvében, olyan látomás leírását is megtalálhatjuk, mely teljesen megegyezik a Szent Koronánk homlokzatára helyezett Üdvözítőnk képével. (Ne feledjük, a keresztpánton a Pantokrátor alakja fölött közvetlenül az evangélista zománca került elhelyezésre!) Szent János apostol utolsó jelenésként pedig, az élet fájáról, Istennek és a Báránynak királyiságáról és az üdvözültek dicső országolásáról is hírt ad. A következőket mondja:

*„És a folyóvízen innen és túl életnek fája vala, (Ezek láthatóak a zománckép trónjának két oldalán és jól láthatóan arany gyümölcsöket is teremnek. - V. T.)
mely tizenkét gyümölcsöt terem vala,
minden hónapban meghozván gyümölcsét;
és levelei a pogányok gyógyítására valók. (Ne feledjük a magyar korona apostoli erővel is rendelkezik. Egyébként a szent szöveg különleges érdekessége az is, hogy a fának a levelei gyógyítják a pogányság betegségét, s nem a gyümölcssei. Ennek okát a magyar nyelvből jól magyarázhatjuk, hiszen a mi gondolkodásunkban a létezés, a „levés” és a levél ugyanabból a „töböl” hajt ki. – V. T.)
És semmi elátkozott nem lesz többé;
és az Istennek és a Báránynak királyiszéke benne lesz; (Így láthatjuk a Szent Koronán, az életnek két gyümölcsfája között, a homlokzati Pantokrátor lemezén is az Isten trónját. – V. T.)
és Ő szolgálja néki;
És látják az Ő orcáját ;
És az Ő neve homlokukon lesz. (Koronázás alkalmával valóban a király homlokán lesz látható Krisztus arca és neve. Ugyanakkor e látvány pont a fölött a különös alakú kő fölött látható, mely a korona viselésekor pontosan az ember harmadik szeménél található. – V. T.)
És ott éjszaka nem lesz;
és nem lesz szükségük szövétnekre és napvilágra;
mert az Úristen világosítja meg őket, (Ahogyan koronánkról is ragyog a Megváltó aranyló igazsága, melynek fényében uralkodhatnak királyaink a magyar királyságban. – V. T.)
és ORSZÁGOLNAK ÖRÖKKÖN ÖRÖKKÉ.*

Ez a leírás tehát pontosan megfelel a Szent Korona abroncsa fölött található Pantokrátor kép megjelenítésének. Mennyei látomás ez, melyet a háromszög alakú harmadik szemet jelző ékkő fénye is megvilágít. Az ég birodalma aranylik fel a mindenkori magyar király homlokán. Onnét ragyog le ránk reményteli alattvalókra. Koronánkat pedig, hagyományunk Szent István koronájának tartja, ki nevét Krisztus első vértanújáról, Protomártír Szent Istvánról kapta. Róla pedig a Biblia leírja, hogy orcáját bírái olyannak látták, mintha angyalé volna. S halála előtt, a Szentlélekkel eltelve, megnyílt számára az ég, ahol Isten dicsőségét és az Emberfiát látta. Mindez közvetlen azután történt, hogy a választott nép fejére olvasta:

„Mindig ellenálltatok a Szentléleknek, ti is, akárcsak atyáitok! Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Leöldösték azokat, akik az Igaz eljövételéről jövendöltek. Ti pedig árulói és gyilkosai lettetek Neki, ti, akik az angyalok közvetítésével átvettétek ugyan a törvényt, de meg nem tartottátok.” (Apcsel. 7,52-53)

Úgy állt tehát bírái előtt, mint vádlott, mégis a törvény nevében vádlóvá változott. Isten igazsága testesült meg általa, s így a törvénytelenység vértanúja lett. Az István név korábban tárgyalt középkori értelmezéséhez hozzájárult a Szent életének küldetése. Tette és a neve teljesen eggyé vált. Isten törvényének ereje, a mindenség koronája egyesítette azokat. Így lett a neve, Törvény és Korona. Ez az Istvánság titka. Ahogyan pedig a Protomártír előtt feltárult az ég, ugyanúgy nyilatkozott meg a mennyei valóság a Szent István koronáját viselő magyar királynak is. Homlokán az Úr neve. S harmadik szeme az Emberfia orcáját látja, hogy uralkodása alatt Isten ígéje, törvénye irányítsa.

A Szent Korona homlokzati részének mennyei látásával szemben, az átellenes, tarkó részen, az Ige tényleges megtestesülése jelent meg. S e csoda megvalósulásában a Szűzanya Istennő, a Gyümölcsoltó Boldogasszony játszott fontos szerepet. A homlokon, a pártázatok között feltűnt az égi völegény és isteni gyermek képe, míg hátul a testfogadó mennyasszony volt látható. (Megjegyzendő, hogy a pártázati elem egyetlen uralkodói koronának sem része.)

A királyok teremtését pedig, a mennyei trón mellett álló életfák virágzása és termése tette lehetővé. A keresztpánt „keresztzsemei”, igéi irányították ezt a folyamatot. A leendő király családfáját nemesítés, azaz oltás, szemzés útján Krisztus képmására formálták. Mert mindannyian emlékeztetünk Rá, Isten tekintete valamennyiünkben visszanez. Ez az igaz képmás került fénybe a koronázás alkalmával. Eltűnt ami sötét, esetleges és megvilágosodott, ami örök és végleges. Amíg azonban a Szent Korona abroncsa fölötti Pantokrátor lemez a mennyei valóság látását tette lehetővé, mert az ég megnyílt a „harmadik szem” fölött, addig az ellentétes, hátsó részen a leszületés, a testesülés történt meg a Szűzanya által. Szent méhe a világ formálója. Istennek tükre, teremtés éltető virágja. A Szent Korona Szűzanya Istennője, Jézus szülője, összekötötte az eget a földdel. Így, míg a Korona homlokzati része az égbe látott, addig a hátulsó, tarkó tájon az Isten szállt alá az emberi világba. A Szent Koronában tehát egyszerre nyilatkozott meg Isten mennyei jelenléte és földi megtestesülésének pillanata. Ennek a két isteni megnyilatkozásnak az ereje változtatta, formálta át a mindenkori magyar király életfáját. Megnemesítette, megtisztította ősei vérért, éltető erejét a felhelyezett Szent Korona. A pillanatok életfája mennyei, örök koronát kapott. A magyar nyelvben benne is rejtőzik a „korona” szó jelentésváltozataiban a növényi korona, illetve a Világfa koronájának értelmezési lehetősége. Ilyen értelemben az uralkodójelölt családfája a koronázás által valóban új, nemesebb formát öltött. Életfája a Teremtés Világfájának koronájával beoltatott. Így történt meg a nemesítés, a szemzés. Nem véletlen ebből következően, hogy ősi hagyományként még a koronázási szertartás keretén belül, a Korona felvétele után, a király az alattvalók között nemesítési szertartásokat végzett. A mi régi nyelvünkben pedig a fák szemzését, oltását is nemesítésnek hívták. Ugyanakkor az egyes családok életfájának

megnemesítését a király a Szent Koronából nyert erő segítségével végezhette el. Ahogy Werbőczy írja a XV. század elején az ősi szokásjogokat írásba foglaló Hármaskönyvében:

„... a nemesítésnek, s következésképpen a nemeseket ékesítő és a nem nemesektől megkülönböztető birtok adományozásának a jogát s teljes hatalmát az uralkodással és az országlással együtt a község a maga akaratából, az ország Szent Koronájának joghatósága (in iurisdictionem sacrae coronae regni) alá helyezte és következésképpen fejedelmünkre és királyunkra ruházta; ettől fogva Ő tőle ered minden nemesítés (omnis nobilitatis origo)...”

A fentiekből következően a megnemesedett vérhez ékesítőként (decoratur) rendelhető birtok, föld, mely a Szent Koronához tartozik. Egy körülhatárolható terület, amely az áldozatkész vérnek a koronájává válik. A latin nyelvben a „corona” szó sokadik jelentésváltozatként egy földterület „határát” is jelenti. A mi hagyományunkban pedig, ilyen értelemben is használták, hiszen a Szent Korona földjéből csak „lauera virtutis” az „érdem koszorúja”-ként lehetett birtokosként részesedni. A mennyei eredetű Szent Korona földi árnyéka a világon egy meghatározott területet határolt körül. Ez a magyar királyság területe volt. Országunk szent határait, amint a latin „corona” jelentésváltozat is megmutatja, a Szent Korona jelölte ki. E szent terület pedig, egy meghatározott szent vér védelméhez volt rendelve eredetileg. Turul nemzetségből származó Szent István idején, akinek a neve latinban „koronát” (Stephanus) jelent, teljesen megteremtődött a Szent Korona földje. A Szent Korona létezése teljessé vált. Meghatározott területhez (birtokhoz), kijelölt, nemes vért rendelődött. A magyar királyság szerves, élő valósággá változott a Szent Korona által. Szent István alatt Isten csodálatos törvénye létrejött, élő valósággá változott. Erre utal az a tény is, hogy az egyes nemesi nemzetségeket nem az Árpád fejedelem idején élő őseik nevével jelölték, hanem a Szent István-kori utódok nevével azonosították. Így pl. a Zsombor nemzetséget nem a Töhötöm nevével jelölték, a Bor-Kalán nemzetséget sem Ond személyével azonosították. Ugyanakkor a Szent István korában élő Csákról nevezték el az Elődtől Szabolcson keresztül leszármazó nemzetséget is. A felsorolás természetesen folytatható, de e pár család eredetének vizsgálata is megmutatja, hogy történelmünkben Szent István kora kiemelt szerepet játszott. Ugyanakkor azt is tudnunk kell, hogy a birtokokra vonatkozó törvények is kiemelten kezelik a Szent Király idejének birtokviszonyait. Kálmán király 1104 körül hozott határozatainak 20. cikkelye a következőképpen szól:

„...a Szent Istvántól kapott minden birtok valamennyi leszármazottat és örököst megillet. A más király által adott birtok apáról fiúra száll, ha fiú nincs, akkor a fítestvérre, akinek halála után fiait se fosszák meg a birtoktól. Ha pedig nincsen fiútestvér, az örökséget adják át a királynak.”

A törvény tehát szintén kiemelt állapotként kezeli a Szent Király uralkodásának idejét. Királysága alatt a Szent Korona ereje (robur) már mindent áthatott. Amint látjuk vér és föld titokzatos kapcsolata (misterium) létrejött, nemes vérhez, szent birtoktest rendeltetett. S e rend égi összetartozását a Szent Korona jele (signaculum) pecsételte meg. Amint láthatjuk már e korban kimutatható, a magyar országlakók (regnicola) által 1440. július 17-re, az Apostolok szétoszlásának ünnepére következő vasárnapra keltezett oklevélben szereplő három jellegzetes tulajdonság (robur, misterium, signaculum), mellyel a Szent Korona rendelkezik.

(Mint ismeretes ennek az oklevélnek a kiadását az tette szükségessé, hogy Habsburg Erzsébet udvarhölgyével, Kottaner Jánosnéval, ellopatta gyermeke Utószülött László megkoronázása érdekében Visegrádról a Szent Koronát. A rendek Ulászlót Szent István fejereklyéjéről levett koronával koronázták meg és ez alkalmából került sor akaratuk írásba foglalására és a Szent

Korona tulajdonságainak a megjelölésére. (Bővebben lsd. Varga Tibor: Boldogasszony kelengyéje. Főnix, 1999.)

A Szent Király uralkodása alatt tehát a vér és a föld egymás mellé rendelődött, mert a magyarság hagyományában a föld vérről virágzik. A birtoktest címere (címer=virág) egy nemzetség véreből sarjadt. Ugyanakkor tudjuk, hogy a magyar királyságban minden birtok joga a Szent Koronában gyökerezik (radix omnium possessionum). A birtokok fölé pedig, ráértégződött a királyi vármegye rendszer, mint a Szent Korona mindennapokban jelenlevő oltalmazó teste. A megyék számáról a Szent Király idejéből nincs pontos adatunk. Azt azonban III. Béla uralkodásának idejéből már ismerjük, hogy a magyar királyságban 72 megye volt. Számuk tehát pontosan megegyezik a Szent Korona keresztpántján levő gyöngyök számával. A Kálmán-kori okleveleinkben pedig gyakran szerepel a magyar „mega” megjelölés is a megyékkel kapcsolatban. Mindez jelzi, hogy „megye” szavunk mélyén a „mag” kifejezés bújkol meg, melyben ugyanakkor érzékelhető a megtermékenyült föld életre ébredése is. Hiszen a „megye” kifejezésben benne rejlik a mozgásra vonatkozó igei utalás is („megy”). Jól érzékelteti ezt az ide vonatkozó latin „comitatus” kifejezés is, mely a „vármegye” jelentés mellett elsősorban „kíséret” értelemmel bír. Ugyanakkor a „vármegye” összetételben a „vár” nemcsak névszói alakban van jelen, hanem az igei jelentés formájában is. Miután pedig, a hagyományunkból közvetlenül kimutatható, a „vár” színhelyének és a várakozás „szertartásának” szoros összetartozása, – hiszen királylányaink kővárakban várnak a szabadítóikra –, feltételezhető, hogy az életadó mag várásának helyszínét és cselekményét jelölte a fenti megjelölés. Népünk völgény várása, a Megváltó várása volt.

A középkori megye tehát, az élet keletkezésének mindenkori színtere volt, melynek teremő ereje közvetlenül a Szent Koronától származott. (A fentiekből következően meglehetősen aggályosnak látszik az ósláv „medza” szó „határ” jelentéséből a „megye” szavunk eredetét levezetni, a folyamat fordított irányú megvalósulása valószínűbbnek látszik.)

A korona 72 gyöngye, a 72 megye és Jézus, aki nemzetségfájának 72. virága, összetartozott. A Szent Korona királysága Jézus képmására formálódott. Ahogyan a király, úgy birodalma is az égbe gyökerezve létezett. Aki nemesként a magyar királyág földjéből birtokolt egy darabot, a mennyországból is bírt egy darabot. Erre utal „örökség” szavunk is, mely ősi jogunktól kezdve jelzi az örök birodalomból, a Szent Korona országából való részesedésre való jogosultságot és kötelezettséget. Az örökös az öröklét darabját örizte utódai számára.

„Suscipe virgo pia mea regna regenda Maria” – e mondatszalg volt olvasható a Nagyboldogasszony és Szent Adalbert tiszteletére szentelt székesegyház kapujának timpanonján. A „Porta Speciosa” feliratát a következőképpen szokták fordítani:

„Kegyes szűz Mária, fogadd oltalmadba országomat és uralkodj rajta!”

(Megjegyzendő, hogy jelen tanulmány csak e mondat értelmezésével kíván foglalkozni, s nem akar kitérni Klimó György esztergomi kanonok által lefestett Szép Kapu képi ábrázolásaira és további felírataira!)

A „suscipio” kifejezés nemcsak az oltalomba fogadás cselekményét jelölte meg, hanem azt a szertartást is jelentette, amikor valaki az újszülött gyermeket a földről felemelve, sajátjának ismerte el. A nemes vér és a birtoktest közötti kapcsolat élő minőséggé alakította a magyar királyság egészét. Isten megtestesült rendje kelt életre a Szent Korona országában. A gyermek Krisztus teste kelt életre a Szent Király földjéből. Pannónia Jézus testének, a kenyérnek a hazája. Ahogy 1488-ban Thúróczy is írta országunkról:

„Heac regio olim panis ab ubertate panonia denominata esse traditur...” („Az a hagyomány, hogy ezt a vidéket hajdanában a bőséges kenyéráldás miatt nevezték Pannóniának,...”)

A Szent Korona 72 gyöngyében gyökerezett a 72 vármegye léte, az isteni kenyér 72 morzsája. Bennük fehérlett a feltámadás 72 órája és Krisztus családjának 72 nemzedéke. Ahogy archaikus imánk mondja:

*„Fehér Rózsa Mária,
Gyönggyel gyökerezik
Arannyal bimbózik
Ég szülte Annát
Anna szülte Máriát
Világnak Megváltóját”*

A Szent István felajánlását elfogadó Szűzanya tehát a Szent Korona által megidézett isteni lényt emelte magához. A mennyország rendjében élő magyar királyságot fogadta örökbe. Mária országa gyermeke mására teremtődött. Az anyaföldből így sarjadt, növekedett a Szent Korona országa.

A BEAVATÁS

A fény útját, mint azt fentebb is láttuk, a Szent Korona ábrázolásain a szemek sugárzása mutatja. Az Ige testesülése segítségükkel valósul meg. Az „apostolosz”, a „küldött” magán viseli elküldőjének jelét. A „kereszt szemek”, az Ige útját mutatják a latin nyelvű korona részen, mely hangi megfeleltetést a keresztnevekben kap. Az Ige alászállása egészen az alsó Pantokrátor megjelenéséig folytatódik. S valóban, beavatott királyaink a koronázás pillanatától, ahogyan a Biblia mondja, homlokukon hordták Isten nevét. Rendelkezéseiket, okleveleiket is az Úr nevének invocációjával kezdték és erősítették meg. A név kimondása, mint az Ige testesülése, védelmet jelentett. Ez a gondolat és a szó ereje, melyekről a mai világban megfedkezünk.

A Szent Korona programjában ugyanakkor az Ige testesülésének folyamata maradéktalanul követhető. Ugyanis a „kereszt szemek” rendszere az alsó Pantokrátorhoz való megérkezéskor, az Isten nevének megjelenésekor, hirtelen megváltozik. Az isteni tekintet, a fény oldalirányban, Gábor arkangyal felé tér ki. Ő az Angyali üdvözlét megvalósítója, a „jó hír” hozója. (Ne felejtjük el, a hátsó homlokzaton ott volt a Szűzanya Istennő képe!) Természetesen a földi közeg képviselőinek tekintetei egytől-egyig az elküldő felé irányulnak. Így a Teremtés és az Idő körbeér. Ugyanis az elülső homlokzaton láthattuk az elküldés pillanatát és a Végítélet örökkévalóságát. A Korona hátsórészén pedig az Ige alászállása, Isten testet öltése volt látható. A Szűzanyaság ábrázolása az idő megragadását és a megállítást jelentette. Kezdet és vég egyszerre ereszkedett, helyeződött a koronázott királyra. Az maga volt az Ige teljessége, a Szent Korona törvénye, a Teremtés lényege.

Padányi Bíró Márton följegyzése szerint egy igen különleges régi magyar liturgikus hagyomány kapcsolódott az Ige testesülésének napjához:

„Karácsony napján és a Szűz Mária napjain, főképpen pedig Gyümölcsoltó Boldogasszony napján, vagyis az Ige testesülése és fogantatása napján, a misemondó pap az isteni szolgálatban lévő több társaival együtt az oltár eleibe mégyen. Ott a legelső, legelső grádicson éppen a földig leborul, úgy imádja a megtestesült Igét és az isteni kegyességnek ebben kinyilatkoztatott titkát ilyen alázatossággal tiszteli.”

Ebben a különleges szertartásban elrejtve az anyaföld és a Szűzanya azonossága figyelhető meg. Magyarország a Szent Korona országa, Szűz Mária királysága. Szent István a Szent Koronával együtt ezért ajánlotta fel az országot Boldogasszony Anyánknak. A földre borulás, a föld életadó méhének imádása, mintha csak az Evangéliumot idézné: „...áldott a te méhednek gyümölcse!” A „méh” és „gyümölcs” fogalmai határozzák meg népünknek e naphoz fűződő régi szertartásait. Az „anyaméh” és a „méh” (mint élőlény) azonos hangokkal való jelöléséből következett az a szokás, hogy ilyenkor a méhészek a röplyukakhoz gallyakat állítottak, hogy fáikról a méhek majd jól mézeljenek. Azonban a méheket különös kapcsolat fűzi az anyaföldhöz is. Szűcs Miklós méhészt hívta fel a figyelmemet arra, hogy a méhek lépüket a Kárpát-medencéhez feltűnően hasonló alakzatban építik fel. A méhek és az Istenfiú kapcsolatát pedig, egy a XII. századból való hazai kézirat pontosan megőrizte. Egy parasztember az Oltáriszentséget a kaptárba tette, hogy több méze legyen. Az ember azonban hamarosan megbetegedett, és meggyóna titkát a papnak. A pap megnézte a kast és csakugyan ott találta a Szentostyát. A méhek viaszból kis kápolnát hordtak köréje, és halkán zsoltárt dörgöcséltek a tiszteletére. Ünnepeles körmenetben a néppel együtt a templomba vitték a csodálatos viaszkápolnát és az oltáron helyezték el.

A fenti népi hagyományból és történetből nyilvánvaló, hogy a „méh” és az Istenfiú valahol mélyen összetartozik. Ahogyan méhecske gyűjti össze az aranyló mézet, az anyaméh is úgy szedi össze a születni vágyó lélekből a testet. Az ősi egység mutatja meg magát az anyaméh, a méh, a gyümölcsfa és a gyermek egymás mellé rendelésében. Ugyanakkor az anyaföld és gyümölcse a Gyümölcstő Boldogasszony ünnepének rituális gyakorlatában kötődik össze. Ez az oltás és a szemzés napja. Az a mágikus pillanat az idő spirális rendszerében, amikor a nemesítés útján átváltoztatható a Teremtés. Ez pedig a Testfogadás emlékének erejével lehetséges. A szűzen fogantatás által a már meglévő világ megújult, pusztulása helyett. Az Ige alászállása kioltotta a bűn, az esendőség jelenlétét. Az oltár ugyanerre a megtestesülésre emlékeztet. Előtte a lélek nemesedése következik be. Eloltódik az esetlegesség, a testi világ és az örökkévalóság a szív mélyébe hatol.

Az Istenfiú alászállása minden évben megtörténik. Ez az átváltozás pillanata, ennek erejével lehet a gyümölcsfákat nemesíteni. A hagyomány szerint ezért az ilyen napon oltott fát nem szabad levágni vagy letörni, mert vér folyik belőle. Aki ilyen fát mégis levágna, megvakul, halála után pedig elkárhozik. Ez utóbbi mágikus gondolkodás alapját a „szemzés” megnevezésben kell keresnünk. Aki vét a szemzett fa ellen, megvakul. A régiségben tehát tudtak a „szemzés” folyamatának és az emberi szemnek misztikus kapcsolatáról. A Szent Korona különös szemállásai, keresztszemei is erre a különös folyamatra utalnak. Az Ige alászállásának ereje változtatja át a koronázandót. A Szent Korona ráhelyeződik az általa megnevesedő életfára. Erre a lehetőségre utal az a tudás is, mely a Gyümölcstőkor oltott fában a vért keringeti. Az Igére utal az a szokás is, hogy ezen a napon a gyümölcsfák oldalára keresztet rajzolnak.

A „keresztszemek” és a Pantokrátor gyümölcsfái (pomum) valamint az Istenanya (Divae Matris Virginis) együttes megjelenítése a Szent Koronán mutatja, hogy jó úton járunk. S mint láttuk Szent Jakab személyén keresztül a felső korona részen éppúgy megtalálható a március 25-i dátum, mint az abroncon látható Istenanya esetében. A Gyümölcstő Boldogasszony napja tehát kiemelt jelleggel érvényesül a képi programban. Ugyanakkor a különös szemállások mellett feltűnőek az apostolok kéztartásai is. Miután a keresztpántok képi nyelvét magyarul és latinul egyaránt olvashatjuk, meg kell jegyeznünk, hogy a „kéz” illetve „tenyér” szavak nagyon könnyen kapcsolhatóak a latin nyelvben az „ág” főnévhez. Ugyanis a „manus” kifejezés, melyet elsősorban „kéz” értelemmel fordíthatunk, másik jelentésváltozatban „fának ágai” értelemmel bír. A „palma” szó pedig a „tenyér” illetve „kéz” jelentés mellett a „pálma ág, győzelmi ág” fordítási lehetőségét is magában hordozza. Emlékezzünk arra, hogy a magyar nyelvben a korona kifejezés növényi értelemben is használatos!

Ugyanakkor, mint erről már szó esett, a gyümölcstőt kiemelt időpontjára utal az is, hogy a „keresztszemek” rendszeréből Isten tekintete Gábor arkangyal irányába tér ki. A szakrális évben Gábor névünnepe március 24-re esik. Az emberiség hagyományában pedig gyakorta ábrázolják Gábort liliummal a kezében, ami Bauerreiss szerint a paradicsomi életfára utal, amelyből a megváltás sarjadzik. S valóban, a Szent Koronán Gábor arkangyal fölött ott láthatóak a paradicsomi gyümölcsfák. A kezek játékában érzékelhető az ágak hajladozása és a szemek fényében a gyümölcsök színe. E jelenségek együttes rendszerét a korona fogja össze a mi nyelvünkön.

A keresztpánton követhető nemesítő, gyümölcstő folyamat jól követhető az abroncon is. Krisztus képe valahol mindannyiunkban megtalálható, valamennyien hozzá hasonlítunk. Van akinek lelkében nagyon mélyen elrejtőzve, eltemetve bújik meg Jézus arca. Van akinek lényé jobban emlékezik elküldőjére. Ám mindannyian egyszer Isten ítélőszéke elé kerülünk és megtisztulva, az Ő képére formálódunk. A koronázáskor mindez egy pillanat alatt történik meg. Az átváltozás, a nemesedés érdekében a rossz tulajdonságoknak el kell hálnia, míg az

Istenhez hasonlatos jegyeknek fel kell élednie. Ez történik tulajdonképpen a gyümölcsoltás és szemzés esetében is. A folyamat megvalósítója pedig a szembe, ágba sűrített fény. Általa erősödik fel a nemesebb lét képe illetve hal el, oltódik ki, a régi anyagság emléke. Ez a mágia pontosan követhető a Szent Korona zománcképein is. Az a broncon erőteljesen elválnak az ébredés, éledés folyamatait megvalósító ábrázolások és az elhalást, elnyugvást segítő erők megjelenítései. Így közvetlenül az alsó Pantokrátor alatt található angyalok is tükrözik e kettősséget. Amíg Gábor arkangyal (március 24.) az élet örömhírének a közvetítője, addig Szent Mihály (szeptember 29.) az elhalt lelkek égbe vivője. Gábor képe tehát éleszti a Krisztushoz hasonló tulajdonságokat, míg Szent Mihály alakja elaltatja az emberi esetlegességre, tökéletlenségre jellemző sajátságokat. Mihály arkangyal lélekmérleglő hagyománya, mely szerint ő a jó és gonosz tettek elbírálója a halál után, kiválóan alkalmassá teszi a fenti küldetés ellátására. Ahogy az Érdy-kódex írja:

„Ő tisztí az, hogy mikoron ez világi emberek kimúlnak mindnek megméri jó és gonosz tétéményét az isteni igazságnak mértékében.”

Mihály arkangyalhoz a középkorban szorosan hozzátartozott a halottkultusz. A szakrális hagyomány szerint a halott vőfélye Szent Mihály volt. A lelket pedig, a hordozható ravatal, Szent Mihály lova vitte Isten elébe. János jelenéseiben a sárkány fölött, aki maga a sátán volt, Mihály diadalmaskodott. Szent Mihály zománcképe jelenléte a koronán gondoskodik arról, hogy a koronázandóban elhaljon minden, ami nem állja ki az igazság próbáját.

Ugyanakkor Mihály arkangyal megnevezésével kapcsolatban fel kell hívnunk egy különös dologra is a figyelmet, mely egyben valamiképpen utal a Szent Koronán Bertalan személyével összekapcsolt „Artholo” névfelíratra is. A Teleki-és Székelyudvarhelyi-kódexben ugyanis, Mihály neve mellett gyakran olvasható az „ar” szócska. Mivel nemcsak egymagában hanem az „úr” megjelöléssel és az „arkangyal” szóval együttesen is szerepel e kifejezés, kizárhatjuk e szavakkal való azonos értelmét. Így nevezik az említett kódexekben Szent Mihályt „úr ar Mihály angyal”-nak, illetve „úr ar Mihály arkangyal”-nak is. Az „ar” szó K. Palló Margit fejtegetései szerint nyelvünk ősi, archaikus rétegében gyökerezik, amelynek jelentése „szent, legfőbb”. Amennyiben ez így van, magyarázatot kaphatunk arra, hogy az apostolképek előtt feltüntetett „scs” (szent) jelölés az „Artholo” felírat elől miért hiányzik. Ez esetben az „ar” a „scs” megfelelője lenne. Bálint Sándor arra hívja fel a figyelmet, hogy az „ar” eredeti hangzása szerint esetleg „ár” kiejtéssel bírhatott. Ez a sajátosság pedig visszautalna a „Bartholomaeus” név középkori magyarázatára, mely a „vizeket fenntartó fia” értelmet bontotta ki a megjelölésből. Az „ár” tehát az élet vizének árja, mely Emese ágyékából is felfakad és nagy királyoknak ad életet. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a mi nyelvünkön az „ár” szó egyik jelentése egy olyan szerszámmal jelöl, mely a bőr átlukasztására alkalmas. Itt utalnék a később tárgyalandó kapcsolatra, mely a Bertalan név és a börtelenség fogalma között áll fenn. Természetesen ezek a szempontok nem oldják meg az „Artholo” felírat rejtélyét, de talán a megoldáshoz közelebb viszik a kutatást.

A lélekhozó és lélekvivő angyalok mellett a Szent Koronán következő zománcképek földi, testi minőségeket örökítenek meg. Az égből alászállás folyamatát hangsúlyozza az a körülmény is, hogy a két szent (György és Dömötör) nevébe rejtve meghúzódik a „föld” fogalmának megjelölése is. A születés és az elmúlás ellentételezése e két harcos alakjában is követhető. Szent György ünnepe (április 24.) a tavasz, a föld ébredésének diadala. A halált hozó sárkány általa pusztul el és megszabadul a világnövesztő női minőség. Az élet ettől a naptól kezdve visszafordíthatatlan növekedésnek indul. A Szent Györgyöt ábrázoló zománckép tehát, a koronázott azon tulajdonságait erősíti föl, mely az uralkodójelölt egyéniségéből az Istenemberhez hasonlatos. Ahogyan a szemzés, oltás folyamán is a nemesítendő rész jellemzőiből csak az marad meg, mely a nemesítővel azonos minőségű.

Szent György szabadító, élesztő erejét hívta segítségül a Turul vérből anyai ágon származó Károly Róbert is, aki megalapította a Szent György-vitézek lovagrendjét (Societas Beati Georgii). Az Árpád-ház még élő női leszármazási vonalának megújulását remélte a harcos szent oltalmától. Abban bízott, hogy a dinasztia vérének ereje fölserken Szent György tavaszi győzelmével együtt. A Turulok Szent Koronájának védelmét ezért is bízta Károly Róbert a lovagrendre. Szent Györgyöt hívta segítségül Zsigmond is, aki új szabályzattal, Sárkányrend néven megújította a lovagi közösséget. Célja neki is a Turul dinasztia anyai ágon folyó vérének, életerejének serkentése volt.

A korona abroncsán Györggyel szemben Dömötör képe található, akinek ünnepnapján (október 26.) elalszik a természet. A pásztorok, juhászok ekkor hajtják be az állatokat a téli szállásukra. A hideg véglegesen átveszi hatalmát a világban. Szent Dömötör hatása a Szent Koronán tehát azokra az erőkre terjed ki, amelyeknek meg kell szűnniük a beavatott király jellemében. Ugyanakkor arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy az élesztő és az elhalást erősítő angyalok és szentek képe nemcsak egymással vethető össze, hanem ugyanilyen ellentételezést kapunk, ha a szomszédságba került angyal és szent ábrázolásokat vizsgáljuk meg. Ugyanis a lélekvivő Szent Mihály arkangyal mellé a tavaszi napsugár élesztője, Szent György került. A lélekhozó Gábor arkangyal mellett pedig, a tél hidegét hozó, Szent Dömötör képe látható. Élet és halál, halál és élet, így is egymásmellé helyeződött a Szent Koronán. Az angyalok és a szentek az emberiség hagyományában nem véletlenül rendelődtek az év folyamán egy-egy naphoz. A fényerejének és hatásának megjelölésére szolgált a személyükhöz rendelt ünnepnap. Isten sugárzó Igéje testesül évről évre bennük. Az év szakrális egységére utal az a történeti tény is, hogy a középkori hagyomány szerint Krisztus kereszthalála ugyanarra a napra esett, mint fogantatása (március 25.). Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén a teremtés körbe ért. Örök a Megváltás, folyamatos a nemesedés. Jézus halálának időpontján alapul az a szakrális elképzelés is, mely a jobb lator, Dismász, napját Testfogadó Boldogasszony ünnepére helyezi. A Megváltó halálakor a megtért Dismásznak megígéri: „bizony, bizony mondom neked. még ma velem leszel a paradicsomban” (Lukács 23,43).

A gyümölcsoltás tehát, a csodálatos átváltozás napja. A szemzés, az oltás a világ átalakulása, a pusztulás nélküli megújulás varázsa. Ez a misztikus folyamat pedig a Szent Korona ikonográfiai rendje által pontosan követhető. A leendő uralkodó gyarlóságai elhalnak és az isteni természethez való hasonlatosságok felerősödnek. Mivel a gyümölcsoltás és a szemzés seb ejtésével jár e motívumot megtaláljuk a koronán is. Mint később látni fogjuk Szent Tamás apostol nevének egyik értelmezése „vágás” jelentéssel is bír. Ugyanakkor az abroncson György és Dömötör harcos szentek után a gyümölcsoltáshoz, nemesítéshez szükséges hegedést segítő gyógyító szentek következnek. Kozma és Damján középkori legendája pedig, a szemzéshez hasonlatos csodás gyógyításról számol be. Mindez arra utal, hogy valóban jó nyomon járunk, mikor az Ige testesüléséhez hasonlóan képzeljük el a Szent Korona beavató hatását. A Legenda Aurea szerint, Kozma és Damján tiszteletére Félix pápa templomot emeltetett. A szent vértanúkat ebben az épületben egy olyan férfiú szolgált, akinek egyik lábszárát egészen elemésztette a rák. Egyszer azonban álmában megjelent Szent Kozma és Damján; kenőcsöket és orvosi eszközöket tartottak kezükben és az ő meggyógyításáról tanakodtak. Egyikük így szólt a másikhoz: „Honnan veszünk húst, amivel a kivágott üszkös hús üres helyét kitöltjük?” Erre a másik így válaszolt: „Bilincses Szent Péter cintermében épp ma temettek el egy szerecsent, hozz az övéből, hogy ennek megcsinálhassuk a pótlást.” Így is tettek. S itt mintha pontosan a szemzés folyamatának leírását olvasnánk:

„Kimetszették a beteg húst, s helyére beültették a szerecsenét, s a sebet gondosan bekenték.”

Amikor pedig, a vértanúk szolgája fölébredt semmi fájdalmat nem érzett a lábában. Gyertyát gyújtott és teljesen egészségesnek találta magát. A gyógyulás, a csodálatos álom hírére az emberek kiásták a mór sírját, s valóban úgy találták, hogy megcserélték a halott egészséges és az élő beteg húsát.

A gyógyulás módja tehát nagyon hasonlatos a szemzéshez, nemesítéshez. Felélednek és elhalnak örök és gyarló tulajdonságok. E folyamatok lezárása pedig a tökéletes gyógyulás. Ahogy a növényi összenövesztésről érkező egyik szakkönyv írja az oltásról, szemzésről:

„Mindkét növényen sebet ejtünk, és e sebeket át az átültetett rész összeforr az alannyal, a két növényi szervezet egy közös növényt alkot (oltvány), amelynek a gyökérrendszere az egyik, hajtásrendszere a másik növényről származik. (Jeszenszky Árpád: Oltás, szemzés, dugványozás)”

A magyar hagyományban pedig, az egyes családokhoz a vér keringése által életfa, családfa rendelődik. Arról, hogy a növényi összenövesztést a régiségben is nemesítésnek nevezték tanúskodik Entz Ferenc „Kertészeti Füzetek” című 1857-es évben készült szakmunkája. Ebben a kerti késekkel kapcsolatban írja a következőket:

„...van egyszerű kerti késünk, a derék Wilbich pesti szerkovács műhelyében készült, bár már kopott, de becsületére mondhatjuk, hogy miszerint Pomona pórai közül legalább 10 000-t nemességre felavattunk.”

A nemesítés tehát ősi hagyományként a vér és a növényi nedv hasonlósága alapján egyforma gyakorlat szerint történt. A koronázandó személy vérenek életfája a Szent Korona által új létformába került. Az átváltozás irányát pedig maga Jézus Krisztus szabja meg, akinek a homlokon található képe felé tekint az összes eredetileg is az abroncon elhelyezett zománc által ábrázolt angyal illetve szent. Szemük fénye mindig egy nézet felé kristályosodik ki, válik kövekben megfogható minőséggé. A drágakő megszilárdult fényminőség, olyan szilárd elem, amelyen tovább léphet az Isten felé haladó lélek. A magyar népművészeti hagyományból ugyanakkor jól tudjuk, hogy népünk képi ábrázolása nyelvi gondolkodásán alapul. Így olvasva az abroncs köveinek és képeinek rendszerét, értelmes, egyértelmű üzenethez jutunk. A szentek és angyalok Jézus Krisztus felé irányuló tekintete az Úr által kibocsátott fény szó szerinti követését jelenti. Hiszen a mi nyelvünkön azonos módon fejezhető ki az a körülmény, hogy az abroncs zománcképeinek szereplői egy-egy „követ” néznek, valamely kikristályosodott fényminőséget, de ugyanakkor tekintetük egy isteni irányt is „követ”. A Szűzanya alatt, az abroncon található, feltételezhetően földi uralkodó ősök vigyázó szeme szintén a Pantokrátor felé irányulhatott. A szemállások rendezett ábrázolásából is következik, hogy a hátsó oromzat vitatott zománcképei valóban cseréltek a Szent Koronán. A keresztpánton végig követhető a „keresztzemes” megjelenítés, míg az abroncon az isteni minőség felé oldal irányban kitérő szemállás figyelhető meg. Ezt a kompozíciós elgondolást teljesen indokolatlanul borítja fel a Dukász Mihály, Konstantin és Géza alakját ábrázoló megjelenítési mód. Ugyanakkor a lélek emelkedését semmi sem tudja pontosabban visszaadni, mint a szem. A Krisztus szerelmétől áthatott tekintetnél szebb fényű pillantás nincsen. A lélek sugárzása a szemek színét átragyogja. Ezzel a különös fénnel csak egyes drágakövek rendelkeznek. A Szentlélek ereje tükröződik az abroncs nagy méretű köveiben. A szemzés, a szemek sugárzásán keresztül, a lélek emelkedésének útján valósul meg. A kövek csillogása az egyes létállapotok ragyogása. A vörös színű kő a vér, a tűz lobogása, az áttetsző a víz tiszta csillogása. A zöld kő a föld növényeinek ragyogása. A homlokzati és a tarkón lévő két zafir pedig, a menny egy-egy darabkája.

A SZENT ARANY ÉS A KERESZTÉNYSÉG

Kivételes korként jelölhetjük meg Szent István uralkodását, a nemzetségek elnevezése szempontjából és a földbirtokok öröklésével kapcsolatban. Ugyanezt nem mutathatjuk ki a királyság „intézményével” kapcsolatban. A kereszténység felvételének szempontjából sem tekinthető uralkodásának ideje kezdőpontnak. Külföldi forrásból tudjuk, hogy már Taksony is király volt, ugyanis Liutprand leírja róla: Taxis, Rex Hungarorum. Ademar Cabanensis pedig, Szent István apjáról Gézáról mondja, hogy király volt. Ugyanakkor a Szent Király Imre fiához írt Intelmeiben a következőket írja:

„Regale ornamentum scito esse maximum: sequi antecessores reges et honestos imitari parentos.”

Azaz:

„Tudva van, hogy legnagyobb dísze a királyságnak: a királyelődök nyomában járni, a szülőket utánozni.”

Nyugodt lelkiismerettel kijelenthetjük tehát, hogy nem Szent István idején történt a királyság intézményének a „bevezetése”.

A kereszténységgel kapcsolatban is ugyanezeket a tényeket szögezhetjük le. Hiszen Szent István apjáról a történelemkutatás úgy véli, hogy Sankt Gallen-i Brunó keresztelte meg, s a keresztségben az István nevet kapta. Arról is megbízható adatokkal rendelkezünk, hogy a 9. században a korábbi Pannónia területe a salzburgi és a passai püspökök egyházmegyéjéhez tartozott. Arno az első salzburgi érsek több dunántúli templomot is felszentelt. Ugyanakkor Ioanész Szkülitész bizánci történetíró szerint, Bulcsú a császári városban megkeresztelkedett. Nem sokkal később, 952-ben, Gyula is keleten lesz a keresztény egyház tagja. A bizánci útjából visszatérve a jámborságáról híres Hierotheosz szerzetest hozta magával, akit Theofilaktosz Turku püspökévé szentelt. Mindezekből kitűnik, Géza és Sarolta István (Stephanos=koszorú, korona) névre keresztelt gyermeke valóban a görög és latin korona emberi földre születését jelentette. Hiszen apai ágon a Rómából eredő kereszténység valósult meg, anyai részről pedig, a bizánci központ tanítása érvényesült.

Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a kereszténység jelenléte már a hun kortól folyamatosan adatolható. A hunokra vonatkozó korai írott emlékeket fentebb már felsoroltuk. A hun utódokról pedig Cosmas Indikopleustes 547-549 táján írja, hogy keresztények. Ne feledjük, a későbbi nyugati krónikák gyakran használják a „Hunni qui et Avars” kifejezést! Avar férfiak sírjaiból pedig, szép számmal kerültek elő szőlőt csipegető galambpárt ábrázoló övveretek, mely díszítések kétségtelenül keresztény jelképek. A vereteket sorozatgyártásban készítették, így feltételezhető a nagy mértékű kereslet. László Gyula hívta fel a figyelmet, hogy az avar férfiaknál az öv nagy értékű jelkép. Képirással adta tudtul az illető származását, méltóságát, nemzetségét. Ezeknek az öveknek a viselői tehát fennen hirdették, hogy keresztények. Baján kagánról pedig tudjuk, hogy a szávai hídépítésnél a Bibliára is esküt tett. Egy más alkalommal, amint meghallotta, hogy ellenfeleinek, a rómaiaknak, a húsvéti ünnepkor már teljesen elfogyott az élelmük, fegyverszünetet engedett nekik a Feltámadás megünneplésére, és negyven szekér élelmet is küldött számukra.

Ugyanakkor ne feledjük, hogy ebben az időben a pogányság fogalma nem esik szükségszerűen egybe Krisztus tagadásával. Az avar régészeti anyag jó része a heftalitákkal mutat igazolható rokonságot. Róluk pedig tudjuk, hogy már az V. század végén igazolhatóan keresztények. Az adatok szerint a szír patriarchatusból érkeznek hozzájuk szolgálatra szerze-

tesek. Egyébiránt Irán északi peremvidékein, ahol a heftaliták szállásterületei voltak, a kereszténység manicheista irányzata már a IV. századtól erősen hódított. A manicheizmus pedig, a nyugati kereszténység szempontjából pogánynak számított. Ezen adatok fényében tehát, másképp olvasandó az 805-ös Nagy Károly- féle avar megkeresztelkedésnek a híradása.

Az pedig, hogy Nagy Károly a 791-es hadjáratának okát a keresztények közt jogtalanságokat elkövető avarok (...ut iniuriam, quem perpetraverunt Avari in populum christianum...) megfélekezésében látta, még egyáltalán nem jelenti azt, hogy valóban pogányok lettek volna. S bár az avar nép sorsa beteljesedett, küldetésétől való eltávolodása miatt, a magja azonban a magyarságban tovább él. A fentiek alapján tehát, bátran kijelenthetjük, hogy a Kárpát medencében a hunok jelenlététől folyamatosan igazolható, meghatározó módon, a keresztény tanoknak a jelenléte egészen Szent István koráig. Így sem a királyság szempontjából, sem pedig a kereszténység kialakulása tekintetében nem tekinthető a szent király ideje kivételes jelentőségűnek. Ugyanakkor, mint láttuk mind a törvényhozás (birtokjogok), mind a személyes nemzetségi emlékezet uralkodását kiinduló, szent pontnak tekinti. Nyilvánvaló, hogy személye nem a szám szerinti elsőséget jelenti, hanem a követendő minőségi kiválóságot. A magyar királynak elsőnek kellett lennie az Isten törvényének megtartásában. Ez Atilla Feltámadás napi üzenetének megvalósulása. Ez az Ige testesülésének és feltámadásának koronája.

Az avarok ősapja, Abarisz nevű hüperboreosz pap, aki Krisztus születése előtt Apollón szolgálatában állt, képes volt arra, hogy nyíl alakját öltve messze szálljon. Röpítette őt az Isten utáni vágy csillapíthatatlan ereje. A menny aranyló ragyogásából földre hozva az aranyat, Isten országából valószínűleg meg egy darabot. Ám, az anyagba zárt mennyország csak anyag marad, ha csillogása miatt Istenről elfeledkeznek. S ez történt az avarokkal is. Nevük latin értelme „avarus” jól tükrözi e kettősség veszélyét, mely egyszerre jelent fősévséget és csillapíthatatlan vágyat is. E szó és a népnév egybeeső játékaival inti Paulin aquileiai püspök Kajd avar kagán földgyűrűjének feldúlóját, Erichet:

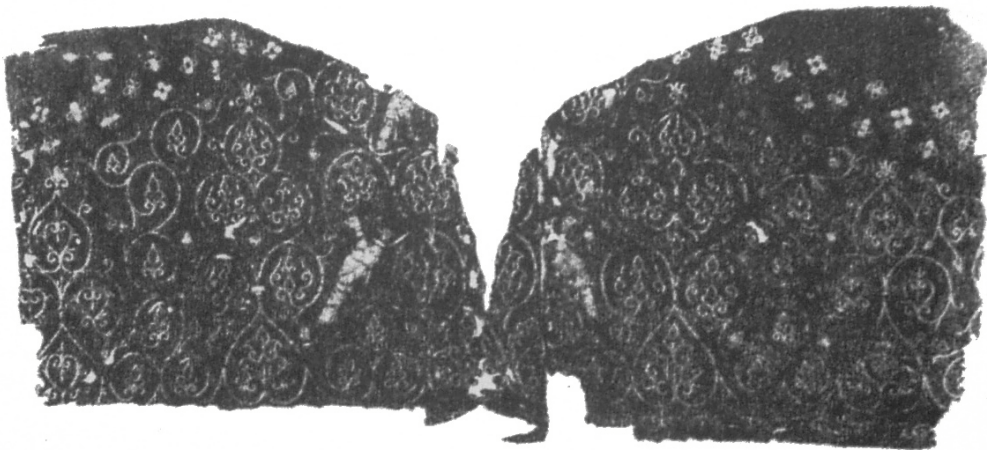
„Az avar ugyanis beteg emberhez hasonlít. Olyan, mint a pokol: bármennyit elnyel sohasem mondja: elég!”

S valóban maguk az avarok is az elanyagiasodásukat jelölték meg a bukásuk okaként. Krum bolgár kán fogságába került avarok elmondták, azért veszett el az avar birodalom, mert hitvány lett az igazságszolgáltatás, kereskedtek és egymást bevádolták, mértéktelenné vált a borivás. A nép, akiknek őse létformát váltva, az átváltozás művészetét ismerve, egyre közelebb kerülhetett Istenhez, kései utódaiban végzetesen leragadt a súlyos anyagiságban. Vágyakozásuk célt tévesztett, a nyíl röpte megszakadt. Atilla húsvéti törvényétől eltávolodtak, az isteni rendet, a Teremtés arányát elvesztették. Az arany ennek a mennyei arálynak a megjelenése volt hagyományunkban. Ez az „auri sacri famese”, a „szent arany éhsége”.

Ugyanakkor különös módon, a Nagy Károly által az avaroktól zsákmányolt kincsekről nemcsak az feltételezhető, Fehér Mátyás Jenő nyomán, hogy a magyar kalandozások ezeknek a rabolt kincseknek a visszaszerzésére irányult. Úgy tűnik Nagy Károly 811-es végrendeletében különös hangsúlyt fektetett arra, hogy az Atilla által meghódított területekre egy-egy részt küldjön a „szent” aranyból. Jelen tanulmánynak nem tárgya e kérdés részletes taglalása. Így csak néhány olyan helységet sorolok fel, a teljesség igénye nélkül, mely a Frank uralkodó végrendeletének és Atilla hadjáratainak egyaránt szereplője volt. Róma, Ravenna, Milanó, Aquileia, valamint Metz (Mettensis), Lyon, Sens, Tours, Köln, Mainz és Reims településekről mindez kivétel nélkül elmondható. Isten ostorának tisztító haragja tehát, azokra a területekre koncentrálódott, melyeket Nagy Károly később végrendeletében megjelölt. Ebből következően könnyen elképzelhető, hogy a Teremtés törvényét érvényesítő Atilla-i

(Mettensis-i) örökség megszüntetése volt a célja a fenti cselekedetnek. Protomártír Szent István húsvéti oratóriuma az isteni törvény koronája volt. Az avarok által pedig nagy becsben tartott „szent arany” a menny ragyogását, arányát és a földi dolgok égi irányát fejezték ki. (Az arany szó belsejében ugyan is megbújik az Istenhez vezető út irány-a is.) A Teremtés aranymetszése, maga volt a hunok, avarok „szent aranya”. Az aranyak szétszórása, szétküldése pedig az üdvözülés útjának összekuszálását jelentette. Mindenesetre kétségtelen, hogy a hunok történelmi szerepének megszüntetése a Nagy Károly féle birodalom hírének növelését célozta. Hiszen Atilla kincseinek birtoklása, erejének elvételét is jelentette. A hun királynak, aki mindkét római birodalmat hódoltatta, népe és aranya, az új római birodalom császárának hatalmába került. Atilla kincseinek megszerzése, a világ feletti hatalmat is jelentette. E feltevés valószínűségét megerősíti, az a fentebb már hivatkozott megállapítás, hogy a közel egy korú leírások az avarokat hunoknak tekintették. (Így pl.: gens Hunorum (Anales Formosel), ...Avares, qui et Huni sive Ungari (Vitterboi Gottfried) stb.) Ne feledjük azt a történelmi tényt sem, hogy „Atilla kardja” volt az a díszfegyver, amelyet a német-római koronázásoknál használtak. Filitz német művészettörténész írásos adatokkal igazolta, hogy ezzel a karddal övezte fel Köln érseke az új uralkodókat. Ebből a szempontból nem tekinthetjük alaptalannak azt a feltételezést, mely úgy véli, hogy a Szent Korona az „avar kincsek” része volt. Hiszen birtoklása a leendő német-római birodalom által megszerzett világhatalmat jelentette volna. A feltételezések szerint szent ereklyénk később a pápához került, akitől ezért őseink, ahogyan a Hartwik féle legenda is írja, nem kérik (quero), hanem követelik (flagito) a koronát. (E feltételezést Pap Gábor fejti ki Beöthy Mihály nyomán az „Angyali korona, szent csillag” című tanulmányában.)

Szent István uralkodása Atilla örökségének visszaszerzését jelenti. Erről a küldetésről beszél Anonymus is, amikor leírja, hogy őseink Atilla földjét, a véreből származó Álmos vezér vezetésével indultak visszaszerezni. E küldetés befejezését jelenti Szent István uralkodásának ideje. Miután alakjának jelentősége a magyarság szempontjából nem köthető a királyság és a kereszténység kezdetéhez, úgy vélem, személyét a Szent Korona és a benne testesülő mennyei törvény helyreállítása, újra érvényesülése tette emlékezetessé. Így a Szent Korona és a hozzáfűződő tan maradéktalan megvalósulása csakis Szent Istvánhoz köthető. Ez a Korona Atilla örökén Szent Istvánhoz kötődik. A Szent Király azért kapta az István nevet a keresztségben, mert a Szent Korona és a hozzáfűződő tan már létezett. Benne, általa valósult újra meg az elveszett isteni rend. Névadója, Protomártír Szent István, alakján keresztül Atilla ítélete érvényesült a világban.

GÓG ÉS MAGÓG KÜLDETÉSE

Az ítélet, a törvény megvalósítása nemcsak szent királyaink küldetése volt, hanem a magyar nemzet öröksége is. Király és népe azonos létalapú. Az emberiség emlékezete a szkíta típusú népeket kezdettől fogva összekapcsolta az Utolsó Ítélet eseményeivel. Ez a Magyar Igazság történelmi hagyománya. Az Újszövetség szerint, az Utolsó Ítéletkor Góg és Magóg népének lovas serege száguld végig, pusztító haraggal, a világon. A hellénizmus és a Római Birodalom korának judaista tudósai (pl. Josephus Flavius) a szkítákkal azonosították őket. Hasonló hagyományokat őriz a muzulmán hagyomány is Góg és Magógról. Mitológiájukban Jádzsúzs és Mádzsúzs néven szerepelnek, de történetük kiegészül azzal, hogy a Korán szerint, Zulkarnain, eljutván addig a helyig, ahol Jádzsúzs és Mádzsúzs éltek, két hegy közé vasgátat épített, e népek visszatartására. Az Utolsó Ítélet előestéjén azonban áttörik a gátat és a leigázzák a világot. Ezután neki állnak és nyilakat eregetnek az égbe, de Allah elpusztítja őket. A mohamedánok érdekes módon Nimródról is hasonló történetet őriztek meg. A nagy vadászt négy hússal táplált sas vontatta az ég felé, miközben nyilakat röpített az Isten felé. Nimród halála és Jádzsúzs és Mádzsúzs népének pusztulása nagyon emlékeztet egymásra. Ugyanis Nimródot az orrán át az agyába jutott szúnyog ölte meg, míg a bibliai Góg és Magóg muzulmán megfelelői, az orrukba, a fülükbe és a torkukba jutó férgek által pusztulnak el. Lényegesnek tűnik számunkra az is, hogy Nimród szenvedései csak akkor enyhültek a muzulmán hagyomány szerint, mikor az üllőt kalapáccsal verték. Nimród személye, a Kézai által megörökített leszármazási vonal szerint is, Atillával, a világ pörölyével (*malleus orbis*) rokon. S a fenti arab emlékezet erre az összetartozásra utalhat e különös leírással. Ugyanakkor ismeretes, hogy a szkíták után a hunokkal kapcsolatban is tudtak a kortársak az „ítéleti” szerepköréről. A IV. század körüli időszakból származnak azok a szír és örmény források, amelyekből kirajzolódik a hunok első legendája. A „Nagy Sándor szír keresztény mondája” beszéli el a hunok világvégi küldetését. E forrás úgy tudja, hogy Nagy Sándor lezáratta a Dariel-szorost egy hatalmas vasból és rézből készült kapuval. Hadjáratai folyamán ugyanis a Tigris és az Eufrates forrásvidékétől kiindulva Örményországba jut, majd a Musas hegyen át a Bahl-Lebta síkságába hatol, amelyet roppant hegyek határolnak. Kereskedők elmondják neki, hogy a hegyek mögött a hunok tanyáznak, s királyaik Góg, Magóg és Naval, Jáfet fiainak királyai, továbbá Gig és Temron, Tiyamron, Beth-Gamli, Japhobar, Sumardak, Glusika, Eksaphar, Salgaddo, Nislik, Amarphil, Kaoza. Ez tulajdonképpen a hun királyok névsora. Nagy Sándor miután megtudja, hogy ez a nép legyőzhetetlen és rendeltetésük a világ ostromozása, elfalazza a hunokat a külvilágtól. A kaukázusi kapu elkészítésével 3000 kovácsot és lakost valamint 3000 rézművest bízott meg. A 12 könyök magas és 8 könyök széles alkotmányt vassal és rézzel hozzáerősítette a hegyhez. Majd a kapura íratta, hogy a hunok majd egyszer kijönnek és elfoglalják a rómaiak és a perzsák országait, de azután visszatérnek földjükre. Ám, 926 év múlva újra előtörnek seregeik a szűk völgyből, remegni fog lábuk alatt a föld. A 940. évben pedig, a szoroson túlról érkezik egy hun király, ki Isten parancsára uralkodni fog a világon.

A hunok apokaliptikus győzelméről szól a szír Efraimnak tulajdonított „Sermo de fine extremo” is. Az Isten parancsra leomló kapuk mögül seregük előtör és végig pusztítja a világot. Számuk annyi lesz, mint égen a csillag, tengerben a homokszem.

A keleti forrásokkal megegyezően ad hírt a hunok végítéleti szerepéről Szent Jeromos és Sevillei Izidor is. Szent Jeromos a későbbi magyar királyság területén született (Stridon =Csákvár) és a Biblia latinra fordítójaként tiszteljük. Szent Jeromosnak köszönhetjük Remete szent Pál történetének a megőrzését is. Így nem csodálhatjuk, hogy Mátyás corvinái között

számtalan műve volt található.) Az általa közvetített hagyomány különösen fontos népünk emlékezetében. Sevillai Izidor pedig, a hunok és az avarok közötti kapcsolatra hívja fel a figyelmet, hiszen a következőket írja:

„A Hugniakat azelőtt hunoknak hívták s utóbb királyukról avaroknak. Ezek előbb a Meotisz szélső határán laktak és az undorító masszageta népek között. Aztán fűrge lovakon a kaukázusi sziklák közül, ahová Sándor a vad népeket zárta, előtörtek és a keletet húsz évig tartották rabságban, az egyiptomiaktól és etiópoktól pedig évi adót szedtek.”

A fentiek szerint a világ nemcsak a hun-avar azonosság tudatát tartotta nyilvánvalónak, hanem a népek fenntartásának őseinkhez rendelt feladatát is. Izidor a következőket jegyzi meg erre utalva:

„E nép ugyanis Isten haragjának vesszeje, és valahányszor felháborodását akarja éreztetni híveivel, általuk ostorozza őket, hogy e csapásoktól megjavulva a világ kapzsiságától és bűneitől visszatartsa őket és hogy mennyei örökségüket bírassák.”

A nyugati hagyomány a magyar-hun rokonságról és „ítéletvégrehajtói” szerepükről, még a X. században is megemlékezik. Így az olasz Modena városának lakói is összekapcsolták Atilla személyét, a 924-ben falaiknál megjelenő magyarokkal. Ugyanis feljegyeztetett, hogy a hun vezér a város ostromakor figyelmes lett a védőket bátorító idős főpapra, Szent Geminianusra. Megkérdezte tőle: „Kicsoda Ő?”

„Isten szolgája”, felelte a szent atya, mire Atilla így szólt: „Ha te Isten szolgája vagy, én Atilla vagyok, Isten ostora. Az engedetlen és uruk parancsait megvető szolgákat méltán verik és ostorozzák!” Geminianus pedig, erre a következőket válaszolta : „Minden hatalom Isten kezében van és minthogy te azt mondod, hogy Isten ostora vagy, én nem állok ellent és nem szegülök ellen az ő ostorának, ha szolgájául ismerem el magam”. Majd megnyitotta az ostromlók előtt a kapukat. A legenda szerint az át vonuló hunokat vakság verte meg és érintetlenül hagyták a város értékeit. A hun-magyar csillagmítoszi hagyomány adhat magyarázatot e különös viselkedésre. Atilla Geminianus nevében a „gemini”, „ikerpár”, „kettős” megjelölést ismerhette fel. A név mindig Ige, törvény. (Nomen est omen.) S mivel Atilla háborúja a világmindenségben, égen és földön egyaránt folyt, az Ikek csillagkép képviselőjét láthatta meg a szent főpap alakjában. Atilla személye pedig, a hun-magyar nép fiaként, az asztrálmítoszi emlékezetben a Nyilas tér-idő egységéhez rendelődik. E hagyomány szerint az Ikek és a Nyilas által a Tejutat érintő „Élettengely” jön létre, mely lehetővé teszi, hogy az atyai teremtmény erőit saját galaxisunk középpontjából emberi világunkba beáramolhassanak. Így tehát az égi és földi rend egyezése alapján nem pusztulhatott el a város. Modena és Geminianus az égi Ikek csillagképének földi árnyékaiként jelentek meg Atilla számára. A nyugati gondolkodás mód számára a pusztítás nélküli, kegyelmi átvonulás érthetetlen. Csak a hunok megvakulásával tudták magyarázni a „vadak” érthetetlen cselekedetét. Valamilyen magasabb, a mindenség működésével kapcsolatban lévő meggondolást fel sem tudtak tételezni. Róma megkímélésével szemben ugyanilyen értetlenül álltak. A nyugat elképzelésében a győztes maradéktalanul kiélvezi hatalmát. Szerintük a nagylelkűség jellembeli hiba.

A Modenaiak, amikor a magyarok elleni védekezésre készültek, Atilla talányos cselekedetére visszaemlékeztek és így született meg a híres ima:

*„Confessor Christi, pie Dei famule
O Geminiane, exorando supplica
Ut hoc flagellum quod meremur miseri
Coelorum regis evadamus gratia;
Nam doctus eras Atillae temporibus
Portas pandendo liberare subditos.
Nunc te rogamus, licet servi pessimi,
Ab Ungerorum nos defendas jaculis.”*

Azaz:

„Krisztus hitvallója, Isten szent szolgálja, óh Geminianus, imádkozva könyörögj, hogy ezt az ostort, melyet mi nyomorultak megérdemlünk, az egek királyának kegyéből elkerüljük. Nemde bölcs voltál, mikor Atilla idején a kapukat kinyitva megszabadítottad híveidet. Most kérünk téged, bár hitvány szolgálid vagyunk, védj meg minket a magyarok nyilaitól.”

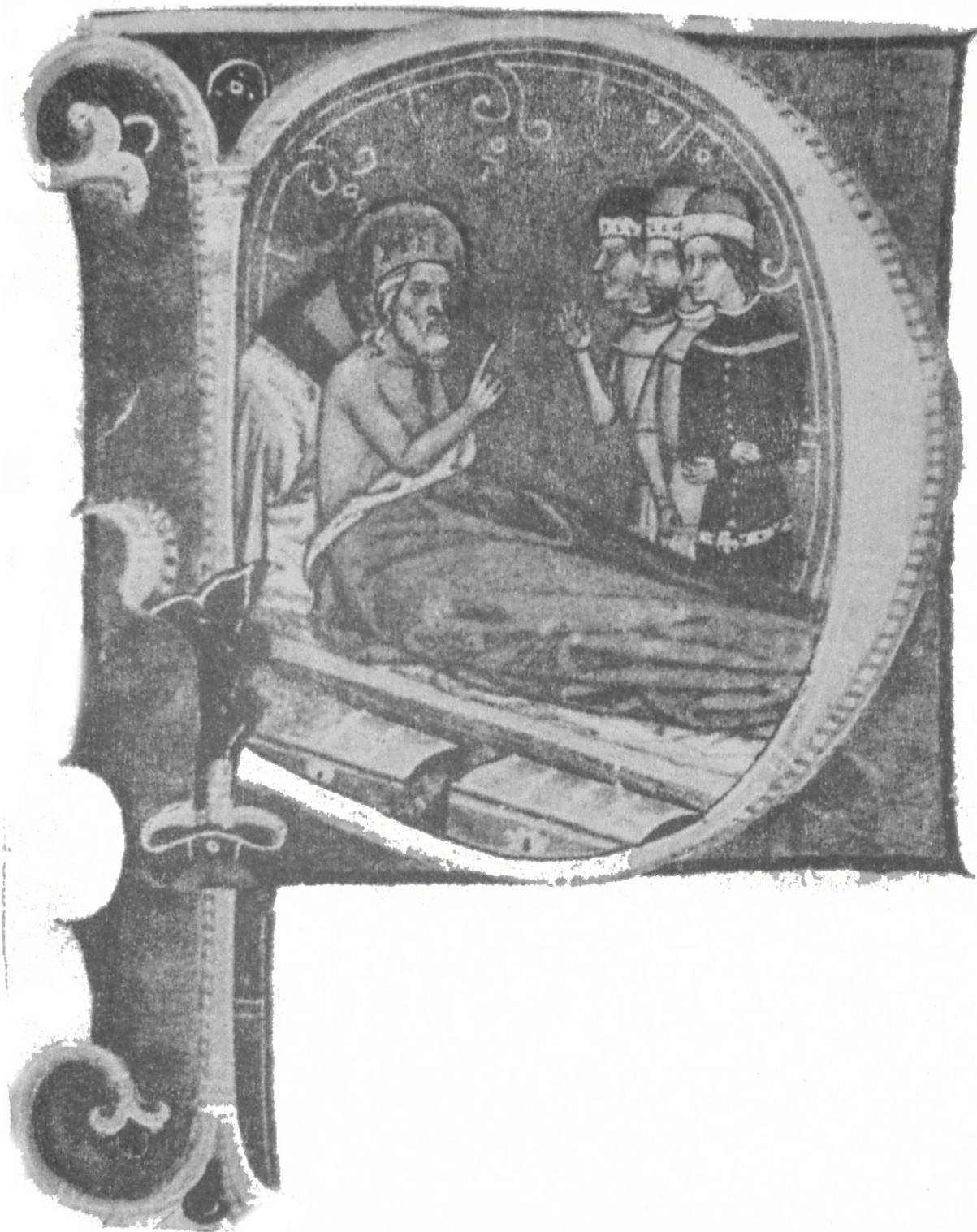
Atilla és a magyarok egy népnek tartatott számon a régiségben. S ahogy az ima szövegében jól megfigyelhető, Isten ostorának a fogalma is tovább öröklődik a magyarsággal kapcsolatban. A mi hagyományunk ugyanakkor még a XX. század elején is őrizte Góg és Magóg történetét. A jelenkor pedig már nem érti Ady szavait:

*„Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat...”*

(1905)

Csodálkozva kérdezi, milyen kaput és milyen falat? A Nagy Sándor által elrekesztett elődeinkhez hasonlóan már közel ötszáz éve küzdünk végleges eltüntetésünk ellen. Lassan lehet, hogy megtanuljuk egy világ nyelvét, de nem értjük meg nagyapáink szavát. Így hát ne feledjük, mindannyiunknak küldetése van!

A SZENT KIRÁLY FEHÉR LOVA

A törvény és az ítélet védelmet jelent. Az Ige testesülése a törvény érvényesülése. Ez pedig az Igazságos ítélet útján valósul meg. Erre emlékeztet Protomártír Szent István alakja, ki a választott népet bűneivel szembesítette. Isten nevében járt el. A korai középkorban vértanúsága az Úr igazságának ékes koszorúját és védelmét jelentette. Erre utal az a néprajzkutatók előtt érthetetlen szokás, mely az évkörnek ezen napjához fűződött. Hazánk nyugati részén karácsony másnapján, István ünnepén az emberek lakóhelyük határát lovon megkerülték. Körülfutották, mintegy körülzárták otthonuk környékét, az István érdemeiért megnyílt ég oltalmával. Ahogy a ló futott körbe, úgy áramlott az első vértanú vére a szálláshely területe határán. (Ne feledjük, a latin „corona” szó egyik jelentésváltozatában, határ” értelemmel is fordítható!) István napja és a ló fogalma a középkorban összetartozott. Egy észak-európai legendaváltozat szerint Szent István vértanú Heródes lovásza volt, aki éppúgy látta a Betlehemi csillagot, mint a Háromkirályok. Krisztusnak, az új királynak a születését felismerte benne, ezért Heródes megkövezte. Az Istvánság és a magyarság szoros kapcsolata a korabeli nyugati világ előtt egyértelmű volt.

Ám, a ló és a vértanú misztikus összetartozásának okát a Szent Bibliai történetéből is kikövetkeztethetjük. Ahogy István nevéből a középkori elemzés levezeti a szabály, a törvény fogalmát, úgy nyilvánvaló, hogy a megoldást is ebben az irányban kell keresnünk. Hiszen Protomártír Szent István történetének a törvény, az ítélet a legfontosabb eleme. Miként fentebb is kifejtésre került, ő az aki megnevezte az Igaz árulóit és gyilkosait. Ő lett a vértanúság koronája és a helyes életvitel szabálya, törvénye. Ehhez a minőséghez kapcsolódott hozzá az Utolsó Ítélet első apokaliptikus lovasa. Róla ezt írja a Biblia:

„Akkor láttam, hogy a bárány feltöri a hét pecsét közül az elsőt. Erre hallottam, hogy a négy élőlény egyike mennydörgő hangon így szól: „Jöjj (és nézd)! Egy fehér lovat pillantottam meg. A rajta ülőnek kézija volt. Koronát nyújtottak neki, és ő diadalmasan kivonult, hogy győzelmet arasson. (Jelenések 6,1-2.)”

Az Újszövetség e szakaszához az 1990-es kiadásban a következő magyarázatot fűzték a kiadók:

„A lovas Isten győzelmes Igéjének vagyis az evangéliumnak diadalmas elterjedését jelképezi az apostoli kortól a világ végéig.”

A Jutta Seibert által szerkesztett keresztény művészetek lexikona szerint a lovas fehér lovon nyíllal, íjjal és győzelmi koszorúval, a pártusokat jelenti. Azt is megjegyzik a német munkában, hogy a középkorban az első pecsét lovasát Krisztussal is azonosították. Az Ige, az élet és az ítélet összetartozik.

Ugyanakkor, hogy maga Szent István is kapcsolatba hozta személyét e szerepkörrel, azt a pannonhalmi monostor egyházi kiváltságait megerősítő oklevele is bizonyítja. Az 1001. évben kelt kiváltságlevélben a következőket olvashatjuk:

„Quod si ipse contra mea statuta quid inique agere vel adquirere voluerit, ante deum iudicem vivorum et mortuorum in die iudicii se contendere mecum sciat.”

Azaz:

„Ha pedig ő (t.i: a megyés püspök – V. T.) rendelkezéseimmel szemben bármit tenni vagy szerezni akarna, tudja meg, hogy az ítélet napján Isten, az élők és holtak bírāja előtt velem találja szembe magát.”

Ne feledjük, hogy elődeinket, – Atillát, Gógot és Magógot -, a nyugati világ ítéleti szereppel hozta összefüggésbe! E hagyomány és az István név (törvény, szabály) értelmezése szorosan összetartozik. Az első pecsét fehér lovasa és Szent István alakja e misztérium alapján kapcsolódik össze. Az Ige, a törvény érvényesülése, a ló István napi határjárása megvédi az élet belső magját. A Szent Korona tan alapalkotó eleme, hogy egyetlen vármegye területében is az egész Szent Korona királyságának összes eleme érvényesül. Ahogyan az ember egyetlen sejtjében az egyénre jellemző összes információ megtalálható. A kialakított jogrendszer alapján az ország egyetlen vármegyéből is újjá teremthető volt. Ló, határ és korona ekként tartozott össze.

A nyíl és a ló kapcsolata pedig köztudott. Gondoljunk csak arra, hogy az asztrológiában a nyugati zodiákus Nyilas jegyének, keleten a Ló a megfelelője, mint jelző állat. Népünkhöz pedig az asztrálmítoszi hagyomány a Nyilas jegyét rendelte. Ugyanakkor az Istvánság és a ló kapcsolatából következik, hogy őseink vezéreit a „korona és törvény” nevére keresztelték. Hiszen tudjuk, Szent István apja is az István nevet kapta a nyugati, Róma központú kereszttségben. Míg Gyulát, a Szent Király anyai nagyapját, ugyancsak az István névvel illették a bizánci kereszttségben. Népünk küldetése tehát a törvény beteljesítése. Ez az élet magja és a Mindenség Koronája.

Koronázási szertartásunkban pedig, az Ige testesülése és annak utolsó megjelenése játszza a fő szerepet. Az isteni minőség földre érkezése és a paradicsom királyának uralma valósul meg a beavatás misztériumában. Krisztus képe a leendő király személyében felragyog, megtestesül, amikor a Szent Korona a beavatandó fejére kerül. Az alattvalók elé viszont már az Utolsó Ítélet örök királya lovagolt ki a „fényvágások” elvégzésére. Így valósult meg az evangélium teljessége a magyar koronázási szertartásban. A „királydombon”, melyre már a beavatott uralkodó lovagolt fel, maga a Királyoknak királya és az uraknak ura jelent meg. Erről a jelenések könyvében a következőket olvashatjuk:

„És láttam a megnyílt eget: íme egy fehér ló, és aki rajta ül, annak neve Hű és Igaz, mert igazságosan ítél és harcol, szeme tűz lángja, és fején diadém, és ráírva egy név, melyet senki sem tud rajta kívül; és vérrrel festett ruhába volt öltözve. Ez a név adatott neki: az Isten Igéje.” (Jel. 19,11-13)

Íme, a magyarok királya, ott állt a felhalmozott idő és tér tetején. Ugyanis a szakrális gyakorlat szerint, a királyság egész területéről gyűjtötték össze a koronázási domb földjét. Minden megyéből valamely neves történelmi eseményhez köthető helyszínről hoztak ládába rakott szent humuszt. Így keletkezett a mágikus tér-idő sűrítmény, a világ közepe. Dél volt és verőfény. A delejes erőtől ég és föld összeért, mikor a király kardja védelmezőn a négy égtáj felé csapott. Először vágott keletnek, azután nyugatnak. Majd e két világtáj láthatatlan tengelyére merőleges északi és déli irányba is elvégezte misztikus szertartását. A király és lovának mozgása a Teremtésbe keresztet, Igét rajzolt. Ugyanakkor az egyes égtájak felé is egyenlőszárú keresztet írt kardjával az új uralkodó. Homlokán az Ige jelével (a Szent Korona kör-kereszt alakjával), kereszt irányban mozogva, keresztet vágott a világ négy sarkára a magyarok királya. Ő volt az eljövendő győzelmes fehér lovas földi mása. Isten Igéjének világi árnyéka. A keresztet, a törvényt, az Ige védelmét jelentették. Achaikus imáinkban is ezek a keresztet forognak, kerülnek védelmet adva:

„Az én szobám négy sarkában
négy szép őrző angyal,
Kibe Mária születik
Nap tüle származik
Jönnek-mennek az angyalok,
hoznak nekem bátor szívet
Kerüjj körösz, szent körösz
Őrizzetek, hogy úgy nyugoggyak
Mária kebelébe, ámen.
(Erdélyi Zsuzsanna közlése nyomán)

A magyarság az Ige népe. A királya kardvágásaival, az Ige fényes védelmét nyerte. Az uralkodó személyében megtestesült és népéhez újra és újra eljövő győzelmes lovas a végítélet erejével uralta királyságát.

„Szájából éles kard jött ki, hogy megverje vele a népeket: mert ő vasvesszővel fogja pásztoralni őket, és ő fogja taposni a mindenható Isten bosszúálló haragjának borsajtóját. Ruhájára és derekára az a név van írva: KIRÁLYOKNAK KIRÁLYA ÉS URAKNAK URA.” (Jel. 19,15-16)

Ez az Ige szerint uralkodó magyar király védelmi küldetése. A kardját villogtató Szent Koronás uralkodó ereje tehát, az Ige ítélő tevékenysége. Ezért írja a koronázási szertartás ezen szakaszáról, ősi hagyomány alapján, Révay Péter:

„...Továbbá Szent István kardja, ősi formájú, egyenesre vágott hegygel; e kardot ő, aki a keresztyén hit annyi sok ellenségét győzte le, a jövőendő királyok számára hasonló célra hagyta; ezt szintén sajátos magyar szokás szerint a megkoronázott király a szabad ég alatt a díszes tömeg szeme láttára könnyű lovaglás közben a világ négy sarka felé meg szokta rázni, a bárhonnan fenyegető ellenséget ekképp háborúval fenyegeti, ...”
(Petrus de Rewa, De sacrae coronae regni Hungariae ortu, virtute, victoria, fortuna,...
(Augustae Vindelicorum, 1613.)

Erről a harcos örökségről II. Ulászló koronázásával kapcsolatban Bonfini éppúgy beszámol, mint Forgách Ferenc váradi és Liszty (Listius) János veszprémi majd győri püspökök, Miksa magyar királlyá avatási szertartásának leírásában. Bonfininél olvashatók a kard átadását kísérő „beavató” mondatok is:

„Vedd a szent apostolok hatalmával fölszentelt kardot, amit Isten lelke rendelt neked; kösd oldaladra, és uralkodj, ennek erejével gyakorold az igazságot, gázold le a jogtalanságot, véd a szentegyházat, óvd a híveket, üldözd az eretnekeket és a kereszténység ellenségeit, gyámolítsd,... Mindent meggondoltan és isteni sugallatra tégy, hogy mint az igazság derék művelője méltóképp uralkodj mindörökké az emberiség megváltójával együtt, akit a nép között képviselsz.” (Kiemelés tőlem – V. T.)

A szöveg részletes elemzése nélkül is nyilvánvaló, hogy az apostoli kard a világban győzelmeskedő igét jelenti és azonos a fentebb idézett győzelmes fehér lovas kardjával.

Szent István dombjára, ahogyan Liszty is nevezi a királyság területéről összegyűjtött tér-idő halmot, leérkezik az égből a földre a Jézus képét viselő, új, magyar király. A testesülésétől Isten Igéjének második eljövételéig tartott a királyi szertartás. Máriától az Utolsó Ítéletig tartott a beavatás mágiaja. A fehervári Boldogasszony bazilikától, Mária méhétől, Isten országának alászállásáig, a győzelmes fehér lovas megjelenéséig jutott a beavatás útján a leendő uralkodó. Szent István dombján, a Törvény és Korona halmán, a Szent Király ruhájában és kardjával, a megnyílt menny lovasaként hirdeti: eljött a mennyei birodalom ideje. A magyar

királyság az Utolsó Ítélet örök királysága. Ezzel a hírrel száguld keresztül történelmünkön a fehér ló hagyománya. S ahol jár, az Utolsó Ítélet okán, a védelem teljessé válik. Még az elhullajtott patkójában is benne rejlik ez az erő. Eleinknél a bejárat elé helyezve a boszorkányok bejövetelétől védte a házat. Ez az Istvánság és a ló kapcsolata. Patája ott dobog, mint nemzetünk szívverése, a kezdetektől egészen Horthy kormányzásáig. Védelmi hagyománya benne élt népünk emlékezetében, így került Szent István dombjáról népdalainkba a ló mágikus alakja. Róla szól ez a dal is :

*„Kossuth lova megérdemli a zabot,
Kétszer került meg Magyarországot.
Ha még egyszer körülkerülte volna
Magyarország ilyen gyászban nem volna.”*

AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁG TITKOS TERVE

Isten Országának eljövételét hitték magyar földön, Krisztus születése után az 1000. Esztendőben. A mennyei birodalom alászállását várták és így örök királyság létrehozását határozták el. Az emberiség világvégre készült az ezredfordulón, akárcsak napjainkban. Ahogy arról már szó volt, népünkhöz és a szent királyainkhoz „Utolsó Ítélet”-i küldetés rendeltett, melyről az egész mindenség emlékezete tudott. Ugyanakkor a keresztény világban ekkor éri el csúcspontját a kiliazmus vagy millenarizmus mozgalma. A „kília eté” görögül ezer esztendőt jelent, míg a „millenarius”, „ezret tartalmazó” értelemmel ugyanennek a gondolatnak latin kifejezése. Ez az eszkatológikus hagyomány a Jel 20,1-10 szó szerinti értelmezése alapján azt tanította, hogy az Utolsó ítéletet megelőzi egy ezeréves ország, amelyben az igazak fognak uralkodni Krisztussal.

Úgy vélték, hogy a hét napos teremtésnek megfelelően, a világ 7000 évig marad fenn, melyből az utolsó ezer évre vonatkoznék Krisztus ezeréves uralma. Az utána következő nyolcadik ezer év az örökkévalóságot jelentené. Szent Ágoston és Szent Jeromos az ezeréves országot Krisztus megtestesülésétől számították, hiszen születésével és megváltásával a sátán elvesztette hatalmát. Ugyanakkor János Apokalipszise beszél első és második halálról, valamint első és második feltámadásról. A Jelenések könyvében szereplő első feltámadásról azt tartották, hogy az a Krisztusban felébredő lélek feltámadását jelenti.

„Ezek életre keltek és Krisztussal ezer esztendeig uralkodtak. A többi halott csak akkor kelt életre, amikor eltelt az ezer esztendő. Ez az első feltámadás. Boldog és szent az, akinek része van az első feltámadásban!” (Jel. 20,4-6.)

Az első halál testi elmúlást, míg a második az örök kárhozatot jelentette. A második testi feltámadás pedig, a mennyei birodalom örök életéből való részesedés ígérete. Krisztus születése óta már eltelt ezer év. Már csak az Isten kegyelmén múlik, mikor jön el az Ítélet napja. A fenti logikai összefüggések alapján úgy gondolták, hogy az ezredfordulón, vagy a megváltás ezredik évében (1033) következik be az Utolsó Ítéletet és a mennyei birodalom alászállása.

Szent István és magyarjai erre a különleges alkalomra készültek. A királyságot az örök birodalomhoz méltó országgá kívánták változtatni. Magyarország a földre szállt mennyország birodalma lett volna. Ez az elképzelésük és cselekedetük példa nélküli a világtörténelemben. A végső ítéletre való készülődés hatotta át a királyság összes jelentős eseményét. Gondoljunk csak arra, hogy a 900-as évek második felében az István keresztnév központi szerepet játszik hagyományunkban. (Ezt mutatja Géza és Gyula keresztsége is.) Ennek oka pedig, a fentebb már elemzett István név „korona” és „törvény” értelmű jelentésében rejlik. Mintha Atilla álmát, az örök Koronát kívánnák utódai viselni. Beteljesíteni a Metz-i ítéletét, az igazságosság és a tisztaság uralmát.

Szent István király nagy legendája is tud a magyarok végső küldetéséről:

„... patriam inhabitantes clementi visu de celo prospicere, ut quos ad ulciscendas prevaricationes christianorum de sedibus naturalibus in occiduas tempore sue predestinationis iam instanti de via iniquitatis ad iustitie semitam deletat nebula ad spem in eternum permanentis perduceret retributionis.”

Azaz:

„...a Pannónia földjén lakókra, kegyes pillantással letekintett az égből (t.i.-Isten), hogy akiket az örökkévalóság titkos terve, korábban természetes lakhelyükről, napnyugati részekre rendelte a keresztények eltévelyedéseinek megbosszulására, azokat, rendeltetésük ideje már betelvén, a méltánytalanság útjáról az igazság ösvényére, az elosztatott homályból az örökkévaló jutalmazás reményére vezesse. ...”

A legenda szerint tehát, a magyarság, akárcsak Atilla hunjai, a kalandozások idején az eltévelyedett keresztények „méltánytalan útján”, az örökkévalóság titkos terve szerint, büntette a Krisztus szabályaitól elforduló hívőket. Ezért is egyezik meg a két rokon nép hadjáratainak útvonala. Ez volt az Utolsó Ítélet előtti pillanat. Ahogy a nagyobbik legenda írja „eljött az égből rendelt idő” (Adest tempus celitus dispositum). Géza pedig az alkalomhoz illő, Istenhez méltó tervet forgatott a fejében, melyről a következőket írja a legenda:

„Non tibi concessum est, quod meditaris, quia manus pollutas humano sanguine gestas. De te filius nasciturus egredietur, cui hec omnia disponenda divine providentie consilio dominus commendabit.”

Azaz:

„Nem néked adatott meg véghezvinni, amit eszedben forgatsz, mert kezedet emberi vér szennyezi be. Tőled származik a születendő fiú, kire az Úr mindezek elrendezését az isteni gondviselés terveinek megfelelően rábízta.”

A fentiekből következően Gézának nemcsak keresztneve volt azonos a gyermekével, hanem a megnevezéssel szoros összefüggésben a küldetése is. Az idő Krisztus második eljövételének a kezdetét mutatta, melyhez méltóan az örökkévalóság magyar királyságát kellett megteremteni. A Szent Korona földi árnyékát, annak világi vetületét. Ez által István „az Úrtól választott királyok egyike lesz, aki a földi élet koronáját majd az örökkévalóval fogja felcserélni”. (Hic unus erit de regibus electis a domino, „coronam vite” secularis commutaturus eterna.) A Szent Korona országa, menyei birodalomhoz méltó királysága általa valósult meg. Isten országban való jelenlétének személyes tudtára vonatkozóan pedig már fentebb idéztük a pannonhalmi apátság alapító okiratát. Az isteni küldetés, a név és a korona összetartozását pedig a nagyobbik legenda így foglalja össze:

„Nascitur interea predictus a domino principis filius, quem secundum prophetam, antequam in utero conciperetur novit dominus.”

Azaz:

„Közben megszületett a fejedelem Istentől megjövendő fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhében megfogant volna.”

Tehát Szent Királyunk küldetése közvetlenül Istentől való. A neve megmondja e küldetés célját is:

„Nomen sibi inpositum est Stephanus, quod alienum a consilio dei non credimus, Stephanus quippe Grece, coronatus sonat latine. Ipsum quod et in hoc seculo deus voluit ad regni potentiam, et in futuro corona beatitudinis semper permanentis redimere decrevit ad percipiendum iugis indeficientem gloriam.”

Azaz:

„Az István nevet kapta, hisszük, hogy Isten akarta ezt, mert ami „István” a görög nyelvben, „koronázott” a latin beszédben. Mivelhogy Isten azt óhajtotta, hogy viselje e világban is a királyi hatalmat, s a jövőben váltsa fel az örökké tartó boldogság koronájával, kijelölte őt az örök, el nem múló dicsőség elnyerésére.”

Az örökké tartó boldogság koronája pedig nem más, mint az Utolsó Ítélet után alászálló Isten országa, a földre szállt paradicsom. Ő lett, a mennyei birodalomra méltó királyság első uralkodója. Az Utolsó Ítélet kezdetének, az ezredforduló országának a megalkotója. Ő volt a paradicsomi Magyarország első királya. Így válik érthetővé az a látszólagos ellentmondás, mely a Képes Krónikában is megörökítésre került. A hagyomány ugyanis úgy tudja, hogy Atila is magyar király volt, mégis Szent Istvánra emlékezik első magyar királyként. S mint ez már fentebb is szóba került, a külföldi források Taksonyról és Gézáról is egybehangzóan királyként beszélnek. Ám, az isteni terv megvalósítása Szent István küldetése volt. Ő lett világ utolsó korszakának első uralkodója. Ebből az égi akaratból származik a magyar királyok apostoli címe is. Királyságunk uralkodója Isten országának tanúságtevője. Ahogy a nagy legenda írja:

*„Végig a földön szárnyal a szavuk,
a világ végéig elhat szózatuk.*

Ez a mondás áll nemcsak a tizenkettőre, hanem mindenkire, akit Isten az evangéliumot hirdetni küldött, akinek hite, szavai és erkölce révén gyarapodott az egyház.”

A Szent Korona és annak beavatottja Isten országának hírnöke volt. A világnak végét várva az emberek zarándoklatokra indultak. Az „apostolok útján” járva Rómába és Ravennába igyekeztek valamint Jeruzsálembe, hogy a Megváltó újabb eljövetelekor jelen lehessenek. Rómát, Ravennát, Konstantinápolyt és Jeruzsálemet a Szent Király zarándokházak alapításával kötötte össze. Az Istenhez úton lévőköt így segítette. Az Utolsó Ítélet birodalma a hozzá igyekvők előtt nyitva állt.

S nemcsak közvetlenül az ezredfordulóra gondoltak misztikus várakozással az emberek, hanem az 1033 körüli évekre is. A jeruzsálemi zarándoklatok nagy számáról, azért tudhatunk, mert a Szentföld ekkor a mohamedán hitű arabok kezén volt (az iszlám arab törzsek 638-ban vették be a Szent várost.), így a zarándoklatok csak a kalifátus tudtával voltak lehetségesek. Az ezredik év felfokozott vallási hangulatával függött össze a fatimida Al-Hakim kalifa cselekedete is, akinek parancsára 1009-ben lerombolták a Szent Sír bazilikát. Ebben az évben döntötték le a muszlimok Lyddában Szent György kegyhelyét is. A keresztény világ végítélet érzetét erősítette ezeknek a tragikus eseményeknek a híre is. A szentföldi pusztítás pedig változó intenzitással ugyan, de egészen az 1023/24-es évekig tartott. Szíria helytartójának, Yarmuknak a fia, Yuszuf különös kegyetlenséggel hajtotta végre Hakim parancsait. A keresztényeket megverték, házaikat kifosztották, templomaikat felgyújtották. Mintha csak az evangélium szavai valósultak volna meg, a világ végét megelőző jeruzsálemi pusztulásról:

„Mikor pedig azt látjátok, hogy Jeruzsálemet hadsereg veszi körül, tudjátok meg, hogy elérkezett a pusztulása. Akkor, aki Judeában van, fusson a hegyekbe, aki a városban van, költözzék ki és aki vidéken van, vissza ne térjen. A bosszúállás napjai ezek, hogy beteljesedjék mindaz, amit az Írás mond...

Lesznek, akik kardélen hullnak el, másokat rabságba hurcolnak a pogány népek közé. Jeruzsálemet pedig a pogányok fogják tiporni, amíg be nem teljesedik az idejük. (Lk. 21, 20-22, Lk. 21, 24.)”

Az Ige testesülése óta eltelt ezer év, a kor emberét az ítélet előtti ezeréves birodalomra emlékeztette, ahogyan Jeruzsálem pusztulása is. A magyar királyság pedig, készült az idők végezetére. Olyan jelek látszottak Magyarország egén, amilyenről az Írás is beszél. A képes Krónika egyik különös fejezete, ennek emlékét őrizte meg számukra. A Szent István koráról szóló részben az „Események” (Incidentia) alcím alatt, a történeti elbeszélést megszakítva, a következő meglepő leírás található:

„Anno domini M-o XX-o in multis locis incendia multa et magna facta sunt, ingens etiam terre motus contigit. IIII-o Idus Maii decima hora diei, sexta feria post Ascensionem Domini quasi duo soles visi sunt decimo Kalendas Iulii.”

Azaz:

„Az Úr 1022. évében számos helyen sok, nagy tűzvész támadt; és hatalmas földrengés is volt május Idusát megelőző negyed napon, a nap tizedik órájában, áldozócsüdtörtök utáni pénteken; július Kalendaeja előtti tizedik napon mintha két nap látszott volna az égen.”

Ez a rövid leírás teljesen indokolatlanul szakítja meg a történelmi hagyomány ismertetését. Ugyanakkor a kor embere égi jelek üzenetét látta ezekben az eseményekben. A magyar királyságban megmutatkozó különleges jelenségekről az Altaichi Évkönyvek is beszámolnak. Igaz, hogy ezekben az 1020-as és az 1021-es esztendőkkal kapcsolatban jegyzik le a fenti történéseket. Az egész világ tudta, hogy Hunniában valami készül. Az Utolsó ítélet elkezdődött, Szent István pedig tudatosan építette Isten országát. A Képes Krónika fenti idézete, olyan szövegkörnyezetből származik, amely felveti annak lehetőségét, hogy a magyar király bolgár hadjárata, tudatosan, az ezredévi zarándoklatok biztosítása érdekében indult meg. Ugyanis Keán bolgár vezér elleni győztes háború leírása után, közvetlenül Szent István óbudai templom alapításáról esik szó, s ezt követik az égi jelekről, eseményekről tudósító feljegyzések.

István tehát, a Szent Sír pusztulására és Szent György szülőhelyének lerombolására tudatos cselekvéssel válaszolt. Tettei egymásból következtek, mintha csak a Jelenések könyvében leírt, új Jeruzsálem építését kezdené meg. II. Bazileosz szövetségeseként 1002 körül belépett a bolgár-bizánci háborúba, mely végül 1015-re sikeres hadjáratnak bizonyult. A bolgárokkal való szakítást megkönnyítette az a korábbi esemény, mely talán a Koppánnal való harcával is összefüggésbe hozható. Ugyanis feltűnő az események időbeli egybeesése. Gavril Radomir 997-998 fordulója körül áldott állapotban levő feleségét, István húgát, eltaszította magától. A megalázott Turul királylány gyermekét, Peter Deljánt, már a magyar udvarban szülte meg. A magyar király terveit összehangolta a basileus-szal, aki közvetlenül Sámuel cár ellen indított támadást. István először Gyulával számolt le 1003-ban, aki Keánnak, a bolgárok és szlávok vezérének a szövetségese volt. Ezt követően pedig, Keán kaganátusának területét foglalta el.

A korabeli források, a bolgár hadjáratról tudósítva, Szent István legyőzöttekkel szembeni irgalmát, és Szent György ereklyéinek vallásos tisztelettel történő megszerzését és megőrzését tartották fontosnak megörökíteni. Leodvin bihari püspök erre a következőképpen hívja fel a figyelmet:

„Midőn a Konstatinápolyiak zsákmányoltak, és a várost kirabolták, az Igazhívő István elfordult a fosztogatástól. Belépve Szent György templomába, az itt talált ereklyéket elhozta, gondozta és keresztény tisztelettel egész életén át megőrizte.”

Az 1064-ben szerkesztett Fundatio ecclesiae Albani Namucensis ugyanezt jegyzi föl a Szent Király bolgár hadjáratával kapcsolatban. A hadjáratnak azonban volt még egy fontos eredménye, a magyar királyság és Bizánc között közös határ jött létre. Ezzel megeremtődött a lehetősége annak, hogy Szent István megnyithatta a Jeruzsálembe vezető szárazföldi utat. E zarándoklatokhoz kapcsolódtak a Szent Király jeruzsálemi alapításai is. Így AL-Hakim halála után, a bizánci és a fatimida viszony kedvezőbbé alakulásával (Kr.u.1027 körül) lehetővé vált, hogy az egész akkori világ a mennyei birodalom alászállására felkészüljön. A zarándoklatok újra indultak. A teremtés törvénye Isten „végítélet apostola”, a magyar király által teljesedett ki.

Szent István adományaival új életre keltette a szíriai Lyddától két kilométerre levő Ramleh városának Szent György templomát és kolostorát is. A katona szent tiszteletének ápolása és a Szent Korona Szent Györgyöt ábrázoló zománcképe között talán mélyebb összefüggés is meghúzódik. E szempontból az a tény sem mellékes, hogy a bécsi Nemzeti Könyvtár kézirattárának múlt század derekán készült katalógusában a 3505. sz. kódex 32-33. lapján Tardy Lajos olyan kézzel színezett világtérképre bukkant, amelyet az ismeretlen szerző a XIV. sz. elején készített. A térképen „Tartaria Cumaniae” alatt helyezkedik el Georgia, amelyről a következőket írja: „Georgia seu Hungaria antiqua”, azaz „Georgia, vagyis régi Magyarország”. Az 1582-ben napvilágot látott Richard Hakluyt egyik munkájában Robert Thorne, a világjáró angol kereskedő és geográfus 1527-ben készült térképén a magyarság korábbi hazája szintén ugyanezen a helyen fekszik azonos megjelöléssel: „Georgia vagyis régi Magyarország”. (E témakörrel ld. bővebben: Babirák Hajnalka: Magyar-georgiai irodalmi kapcsolatok c. könyvét)

A Georgia névben pedig ott lappang a Georgius vagy Georgios (György) név, melynek a középkorban az egyik jelentésváltozatát a „geos”, azaz „föld” és az „orge”, azaz „művelni” szavakból származtatták. Ugyanakkor a Szent Koronán az abroncson, a szent zománcképével ellentétes oldalon, Szent Demeter (Demetrios) látható, akinek a nevében rejtve van a görög „da, dé-gé”, „föld” jelentésű szó is. Szent Demetert születése pedig, a Kárpát-medencéhez, a magyar királyság területéhez köti. Mint erről még később szó lesz, Szávaszentdemeteren látta meg a napvilágot. Ahogy az Érdy-kódex írja:

„...Dicsőséges Szent Dömötör mártír, mint az írásban találjátok támadta ezen Magyarországból, Szerémségnek tartományából és azon városban születék, kit annak utána az ő szent nevére nevezének...”

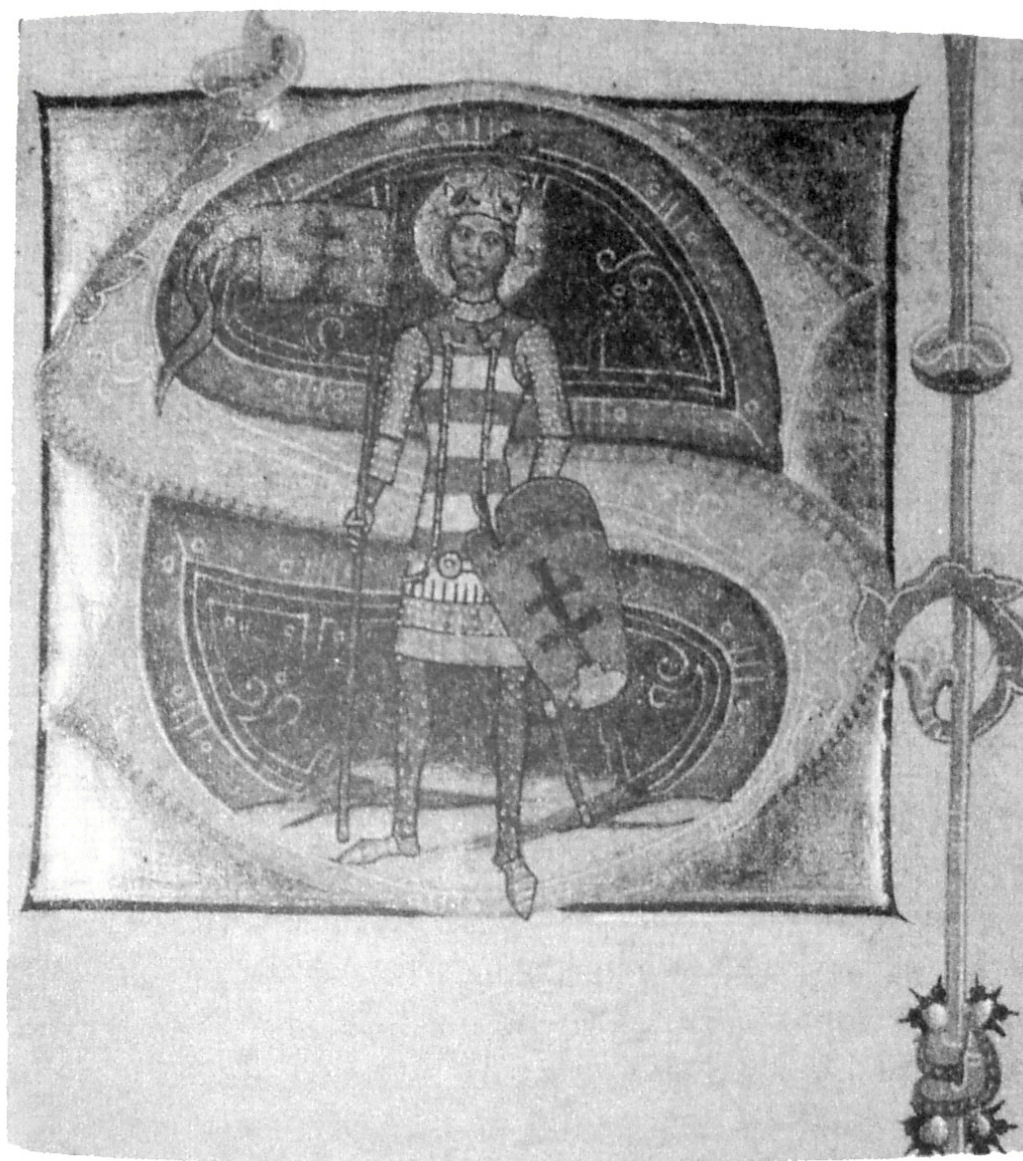
E két katonaszent alakja tehát, jelképezi a magyarság földrajzi lakóhelyeit is. Így nem véletlen az sem, hogy zománcaik fölött, az abroncs és a keresztpánt találkozásánál, András és Fülöp szkíta térítőik képei láthatóak. A kérdéskör tisztán láthatósága végett szükséges megjegyezni, Georgia névvel Grúziát szokták illetni. Ám, az kétségtelen, hogy a Kaukázus térségében a hunok és a magyarok nagy számban éltek valamikor. Ugyanakkor ezeken a területeken jöttek létre a legkorábbi keresztény államok is. Így Örményország, Kr.u. 301-től és Georgia, Kr.u. 337-től. Malalas világkrónikájában pedig, nagyjából erről a területről írja:

„...a hunok Boszporosz közelében lakó királya, név szerint Gordász... Keresztény lett és megtért.”

Mindenesetre Szent György nevének és e terület megjelölésének egyezése, valamint ezeknek a földrajzi egységeknek keresztény története és a térségben elődeink igazolható jelenléte, felvetheti a Szent Korona említett két zománcajának ilyen értelmű értelmezését is. A két szent képe átfogja a magyarság térbeli és időbeli történetét, harcainak emlékét. Nem véletlen tehát, hogy a középkorban Szent György fejereklýjét őrző veszprémi kápolna, nagy népszerűségnek örvendő búcsújáró hely volt. Szent István tudatosan tartotta szem előtt az ezredfordulón a harcos-szent ügyét. Természetesen a Szent Király ramleh-i adományaival a Szent György legendában szereplő mágikus sárkányölés erejét is felélesztette, védelmül az arab előretöréssel szemben. Ugyanakkor tudnunk kell, hogy a Legenda Aurea szerint a György nevet levezették a „gero”, azaz „zarándok”, a „gir”, azaz „drágalátos” valamint az „ys” azaz „tanácsadó” szavak összetételéből is. Így a millenniumi zarándokokat is védelmezte a harcos-szent.

A Szent Király a magyarországi szakaszon három-négy napi járóföldre létesített zarándokházakat, hol az utazók megpihenhettek és elmélkedhettek az Istenhez vezető útjukon. A végítélet első királyáról a birodalmán átkelő zarándokok csodálattal írtak. Rodolphus Glaber,

dijoni szerzetes „rex christianissimus”-nak nevezi, aki a Szentföldre vezető legalkalmasabb utat nyitotta meg a világ előtt. Ademarus Chabanensis nagy elismeréssel beszél arról, hogy a magyar király milyen kitüntető tisztelettel fogadta a Szent Sírhoz igyekvőket. Berno reichenauai apát szintén levélben köszönte meg, hogy bőkezűséggel és gyöngédséggel bánt az országán áthaladó két szerzetesével. Az ezredforduló nyugati egyházának megújulását kezdeményező Clyn-i kolostor főapátja Szent Istvánhoz intézett két levelében pedig, háláját fejezi ki azért, hogy a magyar uralkodó az ő testvéreit mindig szívesen fogadta és nekik a szent útra bőséges alamizsnát adott. Ugyanakkor a Szent Király a Szent Korona által reáruházott apostoli kötelezettségének eleget téve, adományaival a lerombolt jeruzsálemi Szent Sír újjáépítését is megindította. Mindebből kitűnik, hogy Szent István királysága a keresztény világban olyan meghatározó szerepet játszott, melyet egy frissen keresztelt ország képtelen lett volna magára vállalni.

KOPPÁNY ÉS ISTEN TÖRVÉNYE

Szent István kivételes időben élő, isteni terv szerint cselekvő uralkodó volt. Az ezredfordulóra való felkészülésre és a történelmi pillanat tudatos megragadására törekedett. Apja már 997-ben meghalt és még ebben az időben, Koppánnal is leszámolt (998), a királyi koronát mégsem helyezték ekkor a fejére. Megvárták míg az idő a Krisztus születése utáni ezredik évet mutatja. Az ősi hagyomány szerint a világ idejének végén a Teremtés a kezdeti állapotba tér vissza, körbeér. A görög „stéfosz”, a „stefein” igétől származik, ami annyit jelent, mint körülvenni, körbefonni vagy körülvéve megerősíteni. Ez a Szent Korona teljességének ereje, benne a Mindenség kezdete és vége összeér. S ez Szent István (Stephanos) küldetése is.

A Koppánnal való ellentét mögött is a korona törvény értelemben történő megnyilatkozásáról beszélhetünk. A Képes Krónika szerint, a somogyi vezér vérfertőző házassággal akarta magához kötni Szent István anyját, a Szent Királyt pedig megölve, annak vezérségét is magának kívánta. Mindez rögtön két szent törvény súlyos megszegését is jelentette, s ezek az isteni szabályok hagyományunkban összefüggtek. Az ősök rendje vérükből eredt. A vérszerződés az örök birodalom alapjait teremtette meg. Anonymus szerint a magyar föld és Atila vére összetartozott. Pannóniába a hun király örökén indultak el, hiszen ivadékából származott Álmos vezér. Útjuk összekapcsolódott a vér útjával. A hét fejedelmi személy, a hét fő ágba folyó vér mentén az eredethez tért vissza. Egyetlen edénybe illetve vázba (in unum vas) csorgatták vérüket, eljutva az élet, szó szerint is értendő, vázához. A visszasűrített vér és vele együtt az „utazása” alatt eltelt idő, a kezdethez visszatért. Így teremtődött meg annak alapja, hogy az eredet útján lehetővé váljék a végső nemzedéket is kötelező szerződés, melyet esküjükkal szentesítettek. Ugyanakkor a megidézett ősi vér jelenléte felhatalmazta őket, hogy Álmost és az ő ivadékait tegyék meg vezérré örök időkre. A hét fejedelem esküjének elemzése nem tartozik ugyan szorosan a tárgyalt témakörhöz, bár a Szent Korona-tan néhány alapelemét is tartalmazza, de a vérszerződés negyedik és ötödik szakasza részletesebb elemzést igényel. Az eskü negyedik része ugyanis a vezérrel szembeni hűtlenséggel foglalkozik. A következőket mondja ki:

„Ut, siquis de posteri eorum infidelis fieret contra personam ducalem et discordiam faceret, sicut sanguis eorum fuis in iuromento, quod fecerunt Almo duci.”

„Hogyha valaki utódaik közül hűtlen lenne a vezér személyéhez, vagy egyenletlenséget szítana a vezér és rokonai között, a bűnösnek vére omljon, amint az ő vérük omlott az esküben, melyet Álmos vezérnek tettek.”

Ugyanakkor pedig, Szent István Nagy Legendája szerint, Géza még halála előtt összehívta a „főembereit és az utánuk következő rendet” és közös tanácsuk alapján Istvánt a nép élére állította, hogy uralkodjon őutána. Ennek a megállapodásnak a betartására mindegyiküket külön-külön megeskette. Ez pedig, valójában a vérszerződés megerősítését jelentette. A magyar közösség jelenlétében tartott szertartás a Szent Korona-tan egyik alapelemét valósítja meg. A Korona ereje nyilvánult meg a későbbi koronázások alkalmával, a szabad ég alatt az alattvaló jelenlétében tett uralkodói esküben is. Ezért jelölhette Thuróczy, Mátyás koronázásáról írva, az egyházi és a „világi főnemeselek gyülekezetét” a „coronatio” (koszorú, gyülekezet) kifejezéssel, amely szoros kapcsolatban állt magával a „corona” fogalmával. A mi hagyományunkban tehát, a Korona élőlényként van jelen és a közösség létének egyik megnyilvánulási formája. Ebből következően, amikor a Gézának (keresztségsben Stephanus=korona) tett esküjét Koppány megszegi, akkor a koronának tett esküjét is áthágja és a vérszer-

ződés negyedik pontjával is szembe helyezkedik. Így a hét fejedelem által létrehívott kötelem ötödik szakasza, tettének következményeként. életbe lépett. Ez a következőképpen hangzik:

„Ut, siquis de posteris ducis Almi et alarium personarum principalium iuramenti statura ipsorum infringere voluerit, anathemati subiaceat in perpetuum.”

„Hogyha valaki Álmos vezér és a többi fejedelmi személyek utódai közül az esküvel kötött megállapodásokat meg akarná szegni, örök átok sújtsa.”

Koppány büntetése a magyar hagyomány szerint halál és átok. A vérszerződés meghatározó jellegű jogi voltából következett, hogy a későbbi magyar szerződéses gyakorlatban a kötelmi viszony megtartását, az írásban rögzített és a megszegővel szemben megidézett „átok” is biztosította.

Ugyanakkor a széthúzás szítása, az összetartozás tudatának gyengítése, főbűnnek számított őseinknél! A törvényes vezérrel szembeni hűtlenség pedig, a fentebb említett hun hagyományok alapján, súlyos megtorlást vont maga után. Különösen így van ez, ha feltételezzük, hogy István hűgának a bolgár Gavril Radomir által történt elűzése (997/998), kapcsolatban állt a Koppánnyal vívott fegyveres harccal. Ugyanis a hagyomány szerint a legyőzött Koppány felnégyelt testéből Erdélybe, Gyula területére is küldtek részt. Gyuláról és a laza formában a magyar királysághoz kötődő dél-erdélyi bolgárok és szlávok vezérééről, Keánról pedig tudjuk, hogy a Bizánccal hadban álló Sámuel bolgár cár szövetségesei voltak. Szent István 1002-es II. Baszileossal kötött bolgárellenes megállapodása, talán összefüggésbe hozható az uralma megdöntését célzó bolgár ármánnyal is. Úgy tűnik, hogy a Koppány (997/998), Gyula (1003) és a Keán elleni hadjáratok egymással szoros kapcsolatban álltak. Talán erre utal a Szent István által kiadott pannonthalmi oklevél is, melyben a somogyi lázadók kapcsolatban, Szent Márton segítségével legyőzött külső és belső ellenségeiről beszél. Nyílt hatalmi igénytel csak Koppány lépett fel, de a bolgár barát Gyula és Keán is akadályozta az örök királyság kiépítését. Ugyanakkor a bolgár kapcsolatra utalhat az a körülmény is, hogy a volgai bolgárok X. századi jogszokása szerint a paráználkodók büntetése a felnégyelés és a felnégyelt részek kifüggesztése volt.

Koppány személyével azonban érdemesebb alaposabban is foglalkoznunk. A Képes Krónika a következőket írja róla:

„Koppány pedig Szár (Tar) Szörénd (Calvi Zyrind) fia volt, és már Szent István király atyja, Géza vezér életében hercegséget viselt (ducatum tenebat). Géza halála után Koppány vezér Szent István király anyját vérfertőző házasságra kívánta (per incestuosum copulare connubium), meg akarta ölni Szent Istvánt, hogy vezéri részét a maga hatalma alá hajtsa. Somogyi vezér volt.”

Ugyanakkor Koppány származásával kapcsolatban többfajta elmélet is ismert a kutatók körében. Ezek nem közvetlen tényanyagon nyugszanak, hanem közvetett, logikai úton kikövetkeztetett elképzeléseket jelentenek. Valójában mindegyik feltételezésben találhatunk megfontolandó elemet. Van olyan nézet, mely szerint, a Nyék törzs vezetésével megbízott legidősebb Árpád fiú, Levente, akit ez az elképzelés Tarhossal is azonosít, a nagyapja Tar Szöréndnek és Tormásnak. Koppány pedig a krónikák szerint Tar Szörénd gyermeke és rokonságban állt Szent Istvánnal. Hercegségét már Géza idejében is viselte. Ezen elmélet szerint István és Koppány között valóban rokonság állott volna fönn, hiszen a négy Árpád gyermek (Tarhos-Levente, Jeleg-Üllő, Jutas, Zolta, (közül a Zolta ág leszármazottja Szent István, míg Tarhos-Levente lemenője Koppány volt. A Tarhos névben megbújó „Tar” kifejezés alátámaszthatja e származási rendet, hiszen mint majd látni fogjuk a „Tar” azaz latinul „calvus” megjelölés a Turul dinasztia több tagjával kapcsolatban is kimutatható. Koppány fellépését a királyi címért pedig az indokolná, hogy a Turul dinasztiában, Árpád

nemzetségében a négy gyermek leszármazói áganként örökölték volna a trónt. Így Fajsz után, aki Jutas gyermeke volt, Zolta fia, Taksony következett. Uralkodása után a Tarhos-Levente ágak, közelebből Tar Szöréndnek kellett volna örökölnie trónt, ám Taksonyt gyermeke Géza (Stephanus) követte. Ezekből következően Koppány és Szent István ellentéte már az apák között is létezett volna. Erről azonban történeti kútfők nem tájékoztatnak.

Egy másik elmélet szerint szintén a „Tar, Szár” név dönti el Koppány származását. Zolta ágában ugyanis Taksonynak két gyermeke volt Mihály és Géza (Stephanus). Míg Gézától Szent István és leánytestvérei születtek, addig Mihály gyermekei Szár vagy Tar László és Vazul voltak. Latinul pedig, a „Tar” illetve „Szár” krónikáinkban egyaránt a „calvus” kifejezéssel jelölődik. Így elképzelhető, hogy „Tar illetve Szár Szörénd név mögött Mihály keresztség előtti megnevezése bújlik meg. Gyermeke Koppány, pedig a (Szár illetve Tar) „László” nevet kapta volna meg a keresztségben. Mivel a Sankt Gallen-i nekrológium (halottaskönyv) szerint Gézát és öccsét, Mihályt Sankt Gallen-i Prunward (Bruno) keresztelte meg, e tényből logikusan következne, hogy Koppány a Róma központú kereszténység tagja lett volna.

Más elgondolások, mellőzve a krónikák azon közlését, hogy Koppány vérfertőző házasságra akarta kényszeríteni Szent István anyját. Nem hozzák közvetlen rokoni kapcsolatba a két herceget. Így, van olyan elképzelés, mely a földterület birtoklása alapján indul el Koppány személyének meghatározásában. Mivel a krónikák Koppányt somogyi vezérnek mondják és a föld birtoklása hagyományunkban vérhez rendeltetik, így logikus lépés annak vizsgálata, hogy e területet korábban ki birtokolta. A kútfők szerint pedig Bulcsú szállása a Rába és a Balaton illetve a Zala vidék mellett volt. Így Bulcsú horka leszármazottja lenne Koppány. Miután Bulcsú Tormással együtt 948-ban Bizáncban járva, felvette a kereszténységet, úgy leszármazó családtagjainak is a bizánci központú egyházhoz kellett tartoznia. Így Koppány német ellenessége mögött keleti és nyugati egyház közötti ellentétek is meghúzódhattak volna. Ugyanakkor ennek a feltételezésnek van olyan változata is, mely Bulcsú származását és rajta keresztül Koppányét is beépíti az Árpádok családjába. E feltevésnek a kiindulópontja a Nyék törzs szállásterülete, melybe beletartozott a Koppány által birtokolt terület is. A 890-es évek közepén vezetett bolgár hadjáratban a törzs élén Árpád fia, Levente állt. Halála után gyermeke, Kál vagy másképpen Kaál követte a vezéri tisztében. Az Ő fia pedig Vérbulcsú, akit 955-ben bekövetkezett halála után leszármazója, Tar Szörénd követ. Az ő gyermeke Koppány, a Nyék törzs vezéréként és Árpádházi leszármazottként követelte volna Szent Istvántól a királyi trónt. Ám, Koppány „keleti” kereszténysége ez esetben is alátámasztható Bulcsú bizánci keresztelkedése alapján.

S végül van olyan elmélet is, mely szerint a Koppány név nem is személy, hanem méltóság név. E meghatározás az egykori Kap kán (kánok kánja) uralkodói címet takarná. Az egyik avar fejedelem a források szerint, nemhogy megkeresztelkedett, de az egykori „keresztapától”, Nagy Károly frank császártól királyi címet is kapott. Így Koppány szembenállása Szent Istvánnal, a Turul dinasztiával nem abból ered, hogy ő lett volna a legidősebb tagja az Árpád-családnak (szeniorátus). Igényét a kárpát-medencei központi hatalomra arra alapozta, hogy ő az avar kagán. E feltételezés alapján Koppány azt az uralmat akarta visszaszerezni, amit belháború következtében és az azt követő külső támadások eredményeként (Karolingok, bolgárok) családja elvesztett. Mindezekből nyilvánvaló, hogy Koppánynak keresztényként a salzburgi vagy passauai érsekséghez kellett volna tartoznia. Ugyanakkor e gondolatmenet alapján nem követhette el a krónikák által megőrzött vérfertőzés bűnét, hiszen nem a legidősebb élő Turul nemzetségi tagként követelte Sarolt kezét (levirátus). Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a nyugati kútfőknek a híradásait hatalmi érdekek szerint

fogalmazták meg. Tudjuk azt is, a frank hódítók sokszor újra keresztelték a már keresztény avarokat, hogy megújítsák a szerintük elhanyagolt hitüket.

Természetesen mindegyik elmélet mögött találunk logikus és megfontolandó gondolatokat. Azonban a források hiánya következtében az egyes történelmi magyarázatok egymásnak ellentmondó végeredményre jutnak. Mindazonáltal, mint erről még részletesebben is szó lesz, a „calvus” név valóban a Turul dinasztiával való rokonságra utal. A rokonsági fok ugyan nem megállapítható, de a krónikák híradása, a név részletes elemzése és az alább olvasható „Austur” és „calvus” szavak értelmezése, ezt kétségtelenné teszik. Ebből következően Koppány a krónikás hagyománynak megfelelően, valóban Szent István rokona lehetett.

Koppány személyének és szerepének túlhangsúlyozása az utóbbi kétszáz év tudományos kutatásainak erősen kétséges eredményei. Úgy vélem, e kérdésben a leghelyesebben akkor járunk el, ha őseink több évszázados történelmi hagyományát követjük. Amennyiben ezt nem tesszük, értelmetlenné válik atyáink küldetése, a földi mennyország megteremtése. Koppány dicsőítésével megkérdőjeleződne a Turul dinasztia szentsége is, hiszen e szerint az elmélet szerint, az „igaz” Kupa vezért, az idegen érdekek által vezérelt „gaz”, rab király ölte meg”. Ebből következően Szent Istvánnal együtt meg kellene tagadnunk Szent László királyunkat is, mivel Ő avatta szentté. Értelmetlenné válna szent királyaink azon ősi hagyománya, mely a fehérvári Boldogasszony bazilikába, Szent István teste mellé temeti az elhalt uralkodóink nagy részét. Teljességgel megmagyarázhatatlan lenne az a magyar szokás, hogy a Szent Korona mellett a beavatandó királynak Szent István ruhájába, kesztyűjébe, sarujába kell beöltöznie. Az új uralkodónak kardját fel kell csatolnia és trónjába be kell ülnie. Koppány felmagasztalása esetén elfogadhatatlan lenne az a sajátos joggyakorlat, mely peres ügyek eldöntésében alkalmazta azt az esküt, amelyet az ellenérdekű feleknek Fehérvárott Szent István fejereklyéjére kellett letenniük igazuk bizonyítására. Ebből az eljárásból következett, hogy az 1386. augusztus 27-ére (Szent István ünnepének nyolcadáján) Fehérvárra összehívott országgyűlés is Szent István fejereklyéjére tett esküre hivatkozik, mint szentesítő erőre. Az ekkor megalkotott törvény bevezetője elmondja, hogy a királyság érdekében, a Nagy Lajos halálát követő válságos állapotban, az ország területét bárki hatalma ellen megvédi. Ulászló 1440. évi koronázása a Szent Korona hiányában szintén a Szent Király fejereklyéjével történt. S végül, de nem utolsó sorban, Koppány nagyszerűsége esetén veszítene értékéből a Szent István által Boldogasszony Anyánknak történt Szent Korona és országfelajánlás is. Bár a Szűzanya bárkit magához ölelhet, mégiscsak Isten rendjén esne csorba, ha a rosszabbat jutalmazná, míg a jobbat büntetné.

Nem véletlen, hogy Szent István személyének megkérdőjelezése, időben nagyjából egybeesik a Szent Korona egységét vitató történelmi nézetek térnyerésével. Az ezredforduló, a végítélet mennyei országa, így darabok szedhető. A több százéves jogrendszer, mely az égi törvények alapján jött létre, megszüntethető. A Szent Korona tan hitelessége, amelynek materiális megnyilvánulása Szent István országa, e két alkotó elem nélkül erejét veszti. A Szent Korona és Szent István országa összetartozik. A magyarság pedig a Szent Korona több részre való szétszedésével párhuzamosan megosztottá válik. Miként Koppány Szent Istvánnal szemben történő felmagasztalásával is. Az aczéli kultúrpolitika ezért igyekezett e megosztó, új keletű örökséget reánk hagyni.

AZ ÍTÉLET

A fentebb tárgyalt elméletek alapján pedig kijelenthető, hogy bármely származáselméletet is vesszük alapul, Koppány személyével kapcsolatban, a pogány és keresztény ellentét kizárható. Ugyanis Koppány, birtokának elhelyezkedése alapján, a római központú passauai vagy salzburgi egyházközösséghez tartozott volna. Személyhez kötötte pedig, Bulcsú bizánci kereszténysége alapján, a keleti kereszténységet örököltette volna tovább. A krónikák sem utalnak arra, hogy Koppány és Szent István között a fő ellentét vallási kérdésekben éleződött volna ki. Ugyanakkor a Szent Istvánról szóló nagy és kis legenda is csak homályosan utal a két vezér harcára. Koppány nevét egyik legenda sem említi meg, valószínűleg mágikus okokból. Ugyanis a nagy legenda a következőket írja:

„Minden jónak ellensége, az irigységgel és gonosszággal teljes ördög (invidie plenus et malitia diabolus), hogy Krisztus apródjának szent szándékát szétzilálja, belháborút támasztott ellene; az ő sugallatára vonakodott a pogány nép (plebs gentilis) nyakát a keresztény hit igájába hajtani, s azon mesterkedett, hogy főembereivel együtt kivonja magát uralma alól.”

Szükséges megjegyezni, hogy a pogányság fogalma a korabeli viszonyok között arra az esetre is kiterjedt, ha valaki valójában a kereszténység valamely olyan válfaját követte, mely a királyi hatalom keresztény vallásgyakorlatától eltért.

Szent István kis legendája pedig a következőképpen írja le Koppány lázadásának indítékát:

„Bizonyos nemesek pedig, kiknek szívében féltelenség s restség fészkelte, látván, hogy kényszerből el kell hagyniuk a megszokottat, ördögi sugallatra (diabolico instinctu) elvetették a király meggyőződését, és a korábbi élvezetekre adva ismét lelküket, fegyvert ragadtak ellene.”

E két szövegrészből, valamint a felhasználásukkal írt Hartwik féle legendából sem állapítható meg a lázadók vezérének személyazonossága. Azt is kijelenthetjük az idézetek alapján, hogy a legendaíró szerint, ördögi erő indítja meg harcát Szent István királysága ellen. Ennek megfelelő a Szent Király fellépése is ellenfelével szemben. Itt külön ki kell emelni, hogy Szent István a Somogy megye (Koppány birtoka) tizedeiről rendelkező pannonhalmi oklevelében, a már fentebb is idézett, Ítélet Napjára hivatkozik. Arra is utaltunk már, hogy a mindenkor magyar uralkodó a koronázás alkalmával emelt királydombon, az Ige győzelmes lovasaként jelenik meg. S most lássuk Szent János apostol Jelenéseinek Könyvében a Lovas hogyan számol le ellenségeivel:

„Akkor láttam, hogy egy angyal áll a napban. Harsány hangon rákiáltott az ég magasán repülő madarakra: „Jöjjetek gyűljetek egybe Isten nagy lakomájára! Egyétek a királyok húsát, a hadvezérek és hatalmasok húsát, a lovak és lovasaik húsát, szabadok és szolgák, kicsinyek és nagyok húsát. Majd láttam: a vadállat és a föld királyai összegyűltek a seregeikkel együtt, hogy harcra kelljenek a Lovassal és seregével.” (Jel. 19, 17-20.)

S miután az ördögi erőket, a vadállatot és vele együtt a hamis prófétát a Lovas serege elfogta és bevetette a kénköves tüzes tóba. A föld királyainak és seregeiknek pusztulásáról a következőket mondja az Írás:

„A többi a Lovas kardja ölte meg, amely a szájából tört elő. És az összes madár jóllakott a húsból.” (Jel. 19,21.)

A legendák is ördögi sugallatról beszélnek. A hun-magyar hagyomány ősi és a vérszerződésben megújított szabályait megszegő Koppány a legsúlyosabb bünt követte el. A Gézának tett eskü ellenére, a magyarok között békétlenséget szítva kívánta megszerezni az uralkodói hatalmat. Koppány büntetése megegyezett az Igével, a törvénnyel szembe forduló büntetésével. A Jelenések könyvének győzelmes lovasa ítéletet hirdetett. Isten törvénye igazgatja a Teremtést, mely néha kegyetlenül érvényesül. Szükségszerű a hideg következetessége, mert a parttalan engedékenységre belepusztulhat az egész Mindenség. A magyar királyság az Úr országa, Isten földje volt, így minden törvénye és szabálya az égből gyökerezett. Isten küldöttje volt az, akit Koronának és Törvénynek, azaz Istvánnak neveztek még születése előtt. Az Úr már anyja méhében ismerte és a missziója a Korona és a Törvény beteljesítése volt. Aki pedig küldetésében akadályozta, magával az Istennel szemben követett el bünt. Így fölötté szükségszerűen Isten Igéjének ítélete érvényesült. Ahogy a Szent Király második dekrétumában is olvashatjuk:

„Valaki tehát esztelenül, jámbortalan botorságból kísérténé a királyt (regem a receto proposito pervertere tentaverit), hogy jó szándékától elfordítsa, és az ilyenek elméjét megcsedesíteni semmi módon nem lehetne, ha szinte valamelyes ideig való szolgálatra alkalmas tag lenne is, vágja el a király magától és vesse ki, amaz evangyéliomi tanítás szerint (iuxta illud evangelium): Hogyha a te lábad vagy kezed, vagy a te szemed azt műveli, hogy megbotránkozzál, vágd el vagy vágd ki azt és vedd el tőled.” (1. FEJEZET 4.§.)

S valóban a Korona és a Törvény ereje nyilvánította ki akaratát az esztergomi, győri, veszprémi és a gyulafehérvári kapuk fölött, ahová Koppány testének egy-egy darabját kiszögezték. Ugyanis mind a négy helyen kimutatható Protomártír Szent István korabeli tiszteletének nyomai. Esztergomban isteni jóslat hatására kezdett el épülni temploma. Mire a szent hely felépült, megszületett a róla elnevezett, jövődől gyermek is. Egyébként őseink, a XIII. században, minden vasárnap körmenetben indultak az esztergomi Boldogasszony székesegyházból István vértanú templomához. A királyi vér születését segítették elő e cselekedetükkel. Ahogy a fennmaradt feljegyzések tanúskodnak odajárultak ama kiválóan tiszteletre méltó helyhez, ahol „a dicsőült István király a maga nevét és születésének hírét Szent István vértanúnak, a mindenható Isten igaz követének ajkán keresztül (édessanyja) megtudta”. (Vagyis: ubi beatissimus Rex Stephanus sanctum nomen suum proprium et navitalis suae pronuntiationem per os sancti Stephani protomartyris omnipotentis Dei veri nuntii recepit.)

Győrben, a vár alján, a vármegyeház helyén a XI. sz.-ban a Protomártír tiszteletére szentelt plébánia templom állt, míg Gyulafehérvárott Ágostonrendi remeték ápolták tiszteletét. Veszprémben pedig, Szent István vértanú képét még Vetési Albert püspök vörös misemondó ruhájára is ráhímezték. Az Istvánságon keresztül a Korona és a Törvény ereje nyilvánult meg Koppány cselekedetével szemben.

A magyar föld ugyanakkor szent föld. Így aki súlyos bünt követett el, annak teste nem temethető bele. A föld mélye, méhe nem fertőződhetett. Erről az évszázadokon át fennmaradt, birtokperes során foganatosított eskük szövegei is tanúskodnak. Ezeknek fontos részét képezték, hiszen a nemzetnek tett koronázási eskü szövegébe is bekerültek, a következő mágikus szavak:

„...a föld tetememet úgy fogadja bé, onnét harmadnapon ki ne vesse...”

A hamisan esküvő bűnös testét tehát nem fogadhatja be a föld. Ezért azt a harmadnapon kiveti magából. Hitünk szerint amennyiben ez nem következne be, méhéből csak halál teremhetne.

Ugyanakkor Szent István az ősök nevében is fellép Koppánnal szemben. Erre utal, hogy földi háborúját Szent Márton égi segítségével vívja meg. Ugyanis a pannóniai születésű katona szent, nemcsak területileg, hanem a vér útján is összekötötte a hun elődökkel. Tudni való, hogy a Márton-legenda első regényes feldolgozását a pannóniai Hét Szent Alvó története tartalmazza. E szerint Márton hun uralkodóktól származott. Apját, aki hun királyi sarj volt, Florusnak hívták. Konstantinápolyban nevelkedett fel, mivel a rómaiak elfoglalták Pannóniát. Felnőve feleségül vette a bizánci császár unokahúgát, Konstanciát, és visszatért hazájába. Pannóniában született meg fiuk, a kis Florus, akit később Mártonnak hívtak, és a Konstantinápolyi udvarban kereszteltek meg. Amikor Tours püspöke lett hét unokatestvére csatlakozott hozzá, hogy Marmoutier monostorában remetéskedjenek. A hét hunnak léte annyira egy lényegűvé vált, hogy mindannyian egy napon léptek át az öröklét kapuján. Tiszta lényüket haláluk után nem kezdte ki az enyészet. Ez a romlatlan test, hun hagyománya. Az égből egy darab megvalósult a földön. Romlatlan, ép és egész. Nem véletlen, hogy Szentmártonhegyén a királyi akarat szerint, a bencés szerzeteseknek a magyar királyságért kellett naponta imádkozniuk. Ez a Vénusz nevét (Bence csillag) viselő bencések misztériuma. A Pálosok küldetése a királyi vér erejének megőrzéséhez, megtartásához kapcsolódott. (A romlatlan test pálos és bencés hagyománya, Mátyás királyról szólva, még részletesebb kifejtésre kerül.) A romlatlan test hun hagyományát őrzi az Abáról szóló krónikás hagyomány is. Ennek emlékét Kézai éppúgy megőrizte, mint a Képes Krónika. Az Aba nemzetség ugyanis a hun krónika szerint Csabától ered. Aba Sámuel haláláról pedig, a ménfői ütközetet követően, a következőket írják:

„Aba király a Tisza felé szaladt, és azok a magyarok, akiknek, amíg uralkodott, ártalmára volt, egy faluban, egy régi veremben legyilkolták és egy templomban eltemették. Néhány év múlva aztán, amikor testét kiásták, szemfedőjét (sudarium) s ruházatát romlatlanul, sebhelyeit pedig begyógyultan találták és végre a saját monostorában temették el.” (Kézai Simon: Magyarok Krónikája)

A fentiekből következően a hun Szent Márton, a királyi hatalom romlatlanságát jelentette a Koppány ellen induló Szent Istvánnak. Ugyanakkor arra is volt gondja, hogy a vezéri címre törő ellenséggel, lehetőleg ne magyarok kerüljenek szembe, (a polgárháború pusztításának veszélyéről még a pannonhalmi oklevélben is megemlékezik a magyar uralkodó), ezért seregét igyekezett „jövevényekből” kiállítani. Egyébként pedig, jó lenne, ha megjegyeznénk, a „vendégek” befogadása nem jelenti a „mátság” parttalan támogatását, ahogyan ezt egyesek Szent István Imre hercegnek írt atyai tanításaiból kiolvasni vélik!

„3§. Lám, gyöngé és töredékeny az egy nyelvű és egy erkölcsű ország.” (Intelme 6. Fejezet)

Ugyanakkor a nemzet elárulását sem lehet vádként hangoztatni az Intelmek 6. Fejezetével kapcsolatban, mely a külföldiek befogadásáról szól. Atilla hun birodalma is sok nyelvű és sok erkölcsű közösséget alkotott. Álljon itt néhány népnek a felsorolása a teljesség igénye nélkül. Isten ostorának seregébe tartoztak a gepidák, a keleti gótok, a herulok, a szkirek, a burgundok, a thüringek, a ripuári frankok, a rugiak, a longobárdok, szászok és alamannok, valamint a suev (sváb) népek közül a markománok és quádok. Ezeknek az idegen népeknek pedig a hun jog meglehetősen nagy szabadságot biztosított, ahogyan ez Priskos rhetor reánk maradt művének töredékeiből is kiderül. A magyarok által örökségként visszaszerzett Atilla földjén, nem is valósulhatott meg más hagyomány. Isten országa épült a magyar királyságban, amely minden igaz ember előtt nyitva állt. A Szent Korona birodalmához mindenki csatlakozhatott, aki felismerte a Szent Korona mindenhatóságát, igazságos és szeretetteljes uralmát.

Szent István a népünk emlékezetében élő, eredendő isteni törvények szerint kormányozta királyságát. Az idegeneket pedig, nem részesítette előnyben a magyarokkal szemben. Ugya-

nis, ahogyan Fügedi Erik is megállapítja a középkori magyar arisztokráciáról írott művében, egyetlen, később nagy politikai szerepet játszó nemzetség őse sem Szent István korában vándorolt be. Ezek a jövevények, vendégek a Szent Király utódainak uralkodása alatt települtek be.

Végül le kell szögeznünk azt is, hogy Koppány nagyszerűségének hangsúlyozása a „modern” történetírás terméke. A külföldi érdekek szolgálatában, vallási konfliktusként tüntetik fel a két vezér ellentétét, a magyarságot pedig barbár, kései keresztény népnek állítják be. Ez a fordulópont 1488-ra tehető, hiszen Thuróczy még a krónikákkal és a legendákkal megegyező módon adja elő a Koppány és Szent István között kirobbant háború történetét. A személyes értelmezést lehetővé tevő „modern” történelem szemlélet megszületését, nem véletlenül ünnepelte a kommunista ideológia.

POGÁNY MAGYAROK, VAGY KERESZTÉNY MAGYAROK?

Krónikáink Szent István és Koppány harcával kapcsolatban nem beszélnek vallási ellentétről. Ugyanakkor le kell szögezni, hogy a kereszténység segítségével Róma és Bizánc is igyekezett befolyási övezeteket szerezni a magyar királyság területén belül. Ezért pontosabb kútfők hiányában a somogyi vezér nyugati központú kereszténysége éppúgy elképzelhető, mint ősenek bizánci megkeresztelkedése. Azonban nem szabad megfeledkeznünk azokról a korábban már tárgyalt történelmi bizonyítékokról sem, melyek kezdetektől fogva alátámasztják a kereszténység és a szkíta-hun népek kapcsolatát. Úgy tűnik tehát, Róma és Bizánc esetében legfeljebb átkeresztelésről beszélhetünk. Eszmerendszerükben pogánynak számított a mi, birodalmi központjukhoz nem tartozó, korai kereszténységünk. Ez a felfogás teremtette meg annak az alapját, hogy a Habsburg időszak alatt az ezredforduló magyarságát bárbár, pogányságban tévelygő népként ábrázolják. Hamis bizonyítékok segítségével igyekeztek annak látzatát kelteni, hogy ősvallásunknak semmi köze nem volt a kereszténységhez. Így a keresztény Európában sem lehet önálló helyünk.

Pogányságunk vad keresztényellenségének egyik legkorábbi bizonyítékaként I. András dekrétumát szokták idézni. E parancsolat vélt hitelességét a mai napig hurcolja magával tudományos életünk. A korabeli magyar vallási állapotokra vonatkozó nézeteket e rendelet segítségével is megpróbálják alátámasztani. A dekrétumról azt állítják, hogy a Péter király alatt kitört, de András király által levert, Vata féle pogány lázadás hatására született. Így annak szövegéből következtetni lehet őseink vallására. Különösen sokat szokták idézni a parancsolat kezdő mondatát:

„Ut quicumque ungarus seu peregrinus in Ungaria, deposito scythico, gentili et ethnico ritu, ad veram Jesu Christi fidem illico non rediret, ac sacram legem a divo rege Stephano traditam non reciperet, capite et bonis mulctaretur.”

Azaz:

„Megparancsolta: hogy minden magyar avagy jövevény Magyarországon, ki a scythiai ősi pogány szokást el nem hagyja, Jézus Krisztus igaz vallására nyomban vissza nem tér és nem hallgat a szent törvényre, melyet a dicsőséges István király adott vala, feje és jószága vesztével bűnhődjék vala.”

Előszóval hivatkoznak a dekrétum 3. és 4. §-ára is, melyek a következőképpen hangzanak:

„3 §. Ritus omnes christiani revocarentur.

„4. §. Profanas et scythicas caeremonias, falsosque deos abrogarent, et simulacra demolirentur.

Azaz:

„3. §. Minden keresztény szertartást (ritus omnes christiani) vissza kell hozni.

4. §. A szentségtelen scythia szokásoktól (profanas et scythicos caeremonias) és hamis istenektől forduljanak el (falsosque deos abrogarent) és rontsák el a bálványokat.”

Ezekből az idézetekből szokták levezetni a szkíta vallás keresztényellenségét. E parancsolatra hivatkozva hangoztatják, hogy Szent István törvénye tartotta meg a magyarságot Krisztus hitében.

Azonban a fenti ediktum szövege teljességgel alkalmatlan arra, hogy bármilyen következtetést levonjunk belőle! I. András sohasem adta ki ezt a rendeletet! Ugyanis az első magyar törvény-gyűjteményt 1584-ben adták ki Nagyszombaton. Ennek szerkesztői Mossóczi Zachariás és Telegdi Miklós püspökök, I. András ediktumával kapcsolatban oldaljegyzetben tüntetik fel, hogy Bonfini történeti elbeszélése alapján (*Rerum Ung. Decad. II. Lib. II. pag. 197. Zsáboki János kiad. 1581.*) állították össze és iktatták a törvények közé. A fenti parancsolat tehát csak Bonfini írása nyomán létrehozott „műediktum”. E fontos forrás megjelölést és jegyzetet a Corpus Juris későbbi kiadói megmagyarázhatatlan módon elhagyták. Így terjedhetett el az a hiedelem, hogy valódi Turul király által kiadott törvényről van szó. Az viszont még különösebb, hogy erre a visszásságra, a Magyar Törvénytár (*Corpus Juris Hungarici*) 1899. évi kiadásában Dr. Márkus Dezső felhívta a figyelmet. Ennek ellenére mégis eredeti kútfőként használják a mai napig is e szerkesztett, állítólagos ediktumot.

Megjegyzendő, hogy a parancsolat eredetiségét Mossóczi és Telegdi oldaljegyzete nélkül is nehéz lenne bizonyítani. Ugyanis a „szent királyok nemzetségének törvényeiből” csak Szent István, Szent László és Kálmán királyunk dekrétumai maradtak fenn. Ezeket együttesen őrizték meg a magyar kútfők, melyek még az említett püspökök által szerkesztett törvénytár megjelenése előtti korban íródtak. Így a három uralkodó rendelkezései „egybe szerkesztve” található a Thuróczi-codexben és az Ilosvai István egri prépost által lejegyzett kéziratban, az Ilosvai-codexben. E dekrétumok valóságát támasztja alá, hogy Szent István törvényei, nagyjából azonos szövegezéssel maradtak fenn a külföldi, XII. századból származó Admonti codexben is. Így nyilvánvaló, a codexek törvényei eredeti forrás alapján kerültek feljegyzésre. Miután az említett gyűjtemények együttesen és időrendben tartalmazzák a fellelhető szent királyoktól származó dekrétumokat és korban megelőzik Mossóczi és Telegdi szerkesztményét, megállapítható, hogy I. András a fent idézett állítólagos ediktumot nem adhatta ki.

A Bonfini alapján összeállított „törvény” szövegének szóhasználata is hagy maga után kívánni valót. Ugyanis a „scytico, gentili et etnico ritu” kifejezés-együttes párhuzamait alaposan megvizsgálva azt találjuk, hogy ilyen formában egyetlen honfoglalás kori forrásban vagy középkori kútfőben sem szerepel az ősi magyar vallás szertartásrendjének megjelölése. Ebből pedig, az következik, hogy Bonfini illetve a szöveget szerkesztő püspökök, szándékosan emelték ki a „szkíta” jelzőt a Vata-féle lázadásra alkalmazva. Ezzel ugyanis hangsúlyozni lehetett a Jézus-hit és az ősi magyar vallás kibékíthetetlen ellentétét. A római judeo-kereszténység által segített Habsburg dinasztia uralmát pedig, a pogány magyar hagyomány szempontjából üdvöztetőként tüntethették fel. E „törvény” ugyanis bizonyíthatja, saját királyaink sem bírtak nyakas magyarjaikkal.

Ezért egyszer s mindenkorra jegyezzük meg, ennek a parancsolatnak a szövegét több, mint ötszáz évvel az események után állították össze! Így e szerkesztett, állítólagos ediktumból nem lehet következtetéseket levonni a magyar hagyomány keresztényellenességére vagy a Turul királyok árulására!

Ugyanakkor az ezredfordulóra és a középkorra vonatkoztatva, helyes az a megállapítás, mely az „ethnicus” valamint a „gentilis” szavakat „népi” és „nemzeti, nemzetségi” jelentéssel is értelmezhetőnek tartja. (E jelentésváltozatokról bővebben lásd Pap Gábor: „Angyali korona, szent csillag”, 1997., 42-45. o.) Ebből következően a középkori kútfőkben előforduló használatuk és „pogány” értelemmel történő magyarításuk nem feltétlenül jelenti azt, hogy akire vagy akikre alkalmazták, azok Krisztust Istenként ne tisztelnék. E meghatározás illetve ugyanis azt is, aki a királyság területén a király vallásával ellentétes népi, nemzetségi jellegű kereszténységet követett. E felfogás figyelembe vételével megmagyarázhatóvá válik sok olyan krónika részlet is, mely történelmi adatainkkal ellentétben valamely személyt nem keresztényként kezel. Ilyen volt Gyula is akiről a Képes Krónika azt állítja, hogy nem tért

Krisztus hitére (nec ad fidem Christi conversus), pedig fentebb már bemutattuk a bizánci megkeresztelkedésére vonatkozó hiteles adatokat.

Valószínűleg a Vata-féle lázadással kapcsolatban is hasonló a helyzet. Ezzel függhet össze az a különös történelmi tény, hogy az 1047-es lázadás a magyar hagyományban ugyan véres emléket hagyott, mégis a nyugati világ üldözött keresztényei még ugyanabban az évben a magyar királyság területén kerestek menedéket. Ugyanis Gebhard Felső-Lotaringia hercege és Badulin flandriai gróf 1047 tavaszán fellázadtak III. Henrik ellen. A harcok során a két fellázadt fejedelem megtámadta Verdun városát és kifosztotta. Katedrálisát pedig tűz pusztította el. Huszonkét súlyos balsorsban levő kanonokja a magyar királyság területén talált menedékre. Amennyiben népünk egésze a kereszténységgel szemben vad ellenszenvvel viseltetett volna, aligha képzelhető el, hogy hazánkba kívántak volna a szerencsétlen sorsú kanonokok letelepülni. A Vata féle lázadás, tehát nem volt elsőpró erejű általános felkelés. A fenti elemzések alapján, még csak azt sem állíthatjuk, hogy vallási értelemben Jézus tagadó lett volna. A bűn azonban amit elkövettek, szörnyűnek számított a korabeli magyarság szemében. Az ezredforduló országával, az Utolsó Ítélet mennyei birodalmának szent törvényeivel fordultak szembe. Ennek az istentelenségnek a feljegyzését, intő emlékül, eleink a kezdetektől fogva fontosnak tartották. A Képes Krónika erről a következőket írja:

„Est autem scriptum in antiquis libris de gestis Hungarorum, quod omnino prohibitum erat Christianis uxorem ducere de consanguineis Vatha et Ianus, qui sicut Dathan et Abyron in veteri lege seditionem moverunt contra Dominum, sic et isti tempore gratie Ungarorum populum a fide Christi averterunt.”

Azaz:

„Meg vagy on írva a magyarok történetéről szóló régi könyvekben is, hogy a keresztényeknek szigorúan tilos volt feleséget venni Vata és János nemzetségéből, akik mi-képpen Dátán és Abiron az ótestamentumban (in veteri lege) szítottak lázadást az Úr ellen, úgy fordították el a kegyelem idejében a magyar népet Krisztus hitétől.”

Ebből az idézetből számunkra két nagyon fontos következtetés vonható le. Az egyik az, hogy voltak olyan, ma már ismeretlen ősi könyvek, melyek a magyarok történetét bővebben örökítették meg, mint a reánk maradt geszták és krónikák. Mivel az itt olvasható információ egyik említett történelmi műfaj szövegében sem olvasható, valószínűleg ez a mondat az eltűnt ősgesztánkra utalhat. Erre már Gerics József is felhívta a figyelmet. Atyáinknak a régiségben megszabott törvénye szerint tehát, Vata és János nemzetségéből leányt venni nem szabadott, nehogy tovább örökítsék a bűnt. Ugyanakkor ez az idézet azt is tudatja velünk, hogy az elkövetés módja megegyezett Dátán és Abiron cselekedetével (Szám. 16-17,5). Az ő lázadásuk pedig nem közvetlenül Istent tagadta meg, hanem a papi tisztség ellen vagy annak megszerzésére irányult. Felróják azt is, hogy az ország, melybe eljutottak, nem a boldogság birodalma:

„Igazán nem tejjel és mézzel folyó földre hoztál bennünket, és nem adtál nekünk sem mezőt, sem szőlőt örökségül.” (Szám. 16,14)

Vata és János lázadása valamint a Dátán és Abiron tette közötti azonosságot mutatja a büntetés azonossága is. Ugyanis Krónika elbeszéli János Rasdi nevű papnőjének történetét, akit elfogása után, oly sokáig tartottak börtönbe zárva, hogy saját lábait ette meg és ott vészett. Tulajdonképpen elnyelte a föld, ahogyan a mélység megnyíló szája is elevenen emésztette el Dátánt, Abiront és házuk népét is:

„Elevenen szálltak a holtak hazájába mindenükkel együtt, és befedte őket a föld. Így veszték ki a gyülekezetből.” (Szám. 16,33)

A Képes Krónika leírásának másik fontos tanúsága, hogy az ősök könyvei szerint, a Vata féle lázadás korabeli megítélésében fontos szerepet játszott, hogy a bűn elkövetése szent időben történt. „Isti tempore gratie”, azaz a „kegyelem idejében” – szólnak a régi írások. Vataék ugyanis az ezredforduló országának rendje ellen lázadtak fel. Amint láttuk Krisztus hitétől való elfordulásuk ilyen értelemben értendő. Nem hitték, hogy a Szent Király idején befejeződött történelmi küldetés eredményeként, valóban Isten országa valósult meg a Kárpát-medencében. A „tejjel és mézzel folyó föld” rendjét támadták. Bűnüket Jézus második eljövételére váró kegyelmi időben, Krisztus királysága ellen követték el. Az idézett szövegből az is kiderül, hogy a magyar hagyomány Krisztus idejében elítéli az ótestamentumot idéző cselekedetet. Vataék lázadása a magyar királyság Krisztus hitével fordult szembe. De valójában milyen volt a Szent Király országának kereszténysége?

AZ „IGAZ KRISZTUS VALLÁS”

Szent István Intelmeiben „igaz Krisztus vallásról” (verum christianae professionis) szól és Katolikus hitről (fides catholica). E fogalmak azonban nem a mai értelemben voltak használatosak, hanem egy sajátosan magyar és egyben egyetemes hitet jelöltek. Ez a vallás, ahogyan az Intelmekből is kiderül, a magyar királyi korona éke volt.

Nem tartozott közvetlenül se Rómához, se Bizánchoz. Katolikus, azaz egyetemes a szó legszorosabb értelmében. A Szent Király koronájában volt az igaz hit, az igaz hitben pedig az országa. Így lett a magyar Korona paradicsomkert, amelynek a kertésze maga Szent István volt. Az „igaz Krisztus vallás” azonban adatolhatóan eltért a judeo-keresztény hitgyakorlattól. Mint erről fentebb is szó esett, a kereszténység a Kárpát-medencében a Szent Királyunk idejében már több évszázados múltra tekinthetett vissza. Az is bizonyítható a történelmi források alapján, hogy a mainzi valamint a salzburgi érsekség és a passauai püspökség is, régóta igyekezett a római befolyást e területen érvényesíteni. Ugyanez elmondható a Bizánci egyházra is. Szent István azonban az ezredforduló királyságának egyházszervezetét úgy építette ki, hogy egyik „vallási központ” se formálhasson jogot irányítására. A tíz egyházmegye létrehozása ellenére, Dél-Magyarország egy részét továbbra is felügyelte az ochridai metropolita. A görög egyházaknak még a XII. században is jelentős monostoraik voltak (Pl. : Veszprémvölgy, Oroszlámos, Szávademeter). Görög nyelven készült a veszprémvölgyi apácák kolostorának alapító levele is. A görög szerzetesnők (bazilisszák) zárdáját az Isten-szülőnek (Theotokosznak) szentelték és a Szent Király gazdag adományokkal látta el. Szent István anyjának görög kereszténysége tehát nem hagyta fiát érintetlenül. Szent Imrének is görög hercegnő lett a hitvese. S végül, de nem utolsó sorban, a Nagy Legenda és Hartwik püspök legendája is hírt ad arról, hogy Konstantinápolynak „csodálatos művészettel épült templomot adományozott minden hozzávalóval”.

Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a keleti és a nyugati kereszténység végleges elkülönülése a XI. századra vált teljessé. Azzal, hogy Constantinus császár székhelyét Rómából Bizáncba (Konstantinápolyba) helyezte a nézeteltérések fokozatosan kibékíthetetlen ellentétekké fajultak a régi és az „új” Róma között. Az V. századtól elmérgesedő hitviták a IX. század közepén (Kr.u.861-886) odavezettek, hogy a Photios konstantinápolyi pátriárka trónfosztottnak nyilvánította I. Miklós pápát és törvénytelennek minősítette a keleti egyház ügyeibe történő beavatkozásait. Photios letétele és halála után ugyan látszólagos béke állt be a két egyház között, de végül 1054. július 16-án mégis bekövetkezett a végleges szakítás. A Szent Király és elődeinek vallási cselekményeit, valamint a Szent Korona sokszor hangoztatott kettőségét (görög és latin feliratú rész) e szempontból is érdemes megvizsgálni. A magyar királyság hite, mind a két keresztény központtól különböző, mégis azokat összekötő, ősforrásból eredő „igaz Krisztus vallás” volt. Ugyanis amikor IX. Leo pápa halála után a római követ, Humbert bíboros, a Haghia Sophia oltárára helyezte a Kerulariosz pátriárkát kiközösítő bullát, a kiátkozás okait képező hittételek már évtizedek óta ismertek voltak. A nyugati egyház nem véletlenül időzítette szombati napra az eretnekké nyilvánítás közlését és a görögök is vallási megfontolás alapján hirdették ki válaszukat július 24-e vasárnapján. A Konstantinápolyi Szent Szidónus a pápai követ bulláját nyilvánosan égette el. A római egyházat a Photiosz által meghirdetett több, mint száz éves elvek alapján elmarasztalta. Ennek egyik lényeges pontját képezte, hogy a pápaság, mely „az Antikrisztus szolgálja”, szombati bűjtjével megzavarja a bűjt számítást. Ugyanakkor Szent István nem sokkal az egyházszakadás előtt rendelkezik a magyarság bűjtjéről. A vázolt

körülményekből fakadóan, a törvény ezen szakaszára külön figyelmet kell fordítanunk. Ugyanis dekrétumainak második könyvében található 10. Fejezet így szól:

„Pénteken húst enni tilos.

Ha valaki pénteki napon (in sexta feria), melyet az egész kereszténységben (omni christianitate) megtartanak, húst eszik, egy hétig böjtöljön nappal bezárva (luce inclusus).”

A törvény tehát az összes keresztény szertartási kötelezettségének megfelelő pénteket rendeli megtartani. Nem osztja meg az „igaz Krisztus hitét” nyugati és keleti szabályok szerint. Ennek a parancsolatnak az ereje annyira a magyar nép lelkébe ivódott, hogy még a XV. században is tartotta magát e vallási gyakorlathoz. Galeotto Marzio ugyanis Mátyás király tetteiről írt könyvében csodálkozva írja:

„A magyaroknál Vénusz napján kötelező a böjt. A napokat ugyanis már régóta a bolygókról nevezik el, még pedig mindig arról, amelyik aznap az első órában az uralkodó csillag. Egyházi szokás szerint pedig az ünnep hatodának nevezik, noha az ünnep utáni hatodiknak kellene mondani. Ünnepeknek ugyanis a szabadnapot hívják, és e nap a vásár –, vagyis szabadnaptól a hatodik helyen áll.” (Galeotto Marzio: Könyve Mátyás király kiváló, bölcs, tréfás mondásairól és tetteiről, fiához, a nemes János herceghez)

E különös hagyomány eredetét nem ismerve az itáliai idegen, úgy érezte szükséges megmagyaráznia a heti böjtnap megtartásának magyar szokását. A korabeli nyugati egyházban e gyakorlat már ismeretlen volt, így a következő megjegyzést teszi:

„Ezt a terhet azért rótták a magyarokra, mivel egyszer eltévelyedtek a hittől, és úgy megtartják ezen a napon a böjtöt, mint a nagyböjtben, vagyis nemcsak hústól, de a sajttól, tejtől, tojástól is tartózkodnak.”

Galeotto Marzionak tehát tudomása volt arról, hogy a magyarok nem egészen a judeo-krisztianus vallás útján haladtak. Miként a pápaság „adókönyveiben” is egészen Mátyás koráig, mint „terra gentium”- „pogányok földje” illetve másik fordítási lehetőség alapján „barbár, nem rómaiak földje” megjelöléssel szerepelt a magyarok földje. Úgy látszik keresztény voltunk ellenére a judeo-keresztény közösség megkülönböztette magát tőlünk, miközben a bizánci fennhatóság alá sem tartozott a magyar egyházközösség. Ami pedig a péntek, illetve Vénusz napjának böjtjét illeti, mint az alább majd részletes kifejtésre kerül a „calvus” szó kapcsán, a bolygó állása összefüggésben volt szent királyaink születésével.

Szent István fenti dekrétuma tehát, önálló, a két egyházi központtól eltérő böjti gyakorlatként, fő böjti napként, az év mindegyik péntekjét megjelölte. Sajátos böjti hagyományt őrzött meg az utókornak, a nem sokkal később, Szent László uralkodása idején, Szabolcs városában összeülő szent zsinat is. Királyunk törvényének 31. Fejezete a nagyböjti húshagyatról a következőket mondja:

„Az olaszok (latini), kik a magyarság törvényes szokását követni nem akarják (qui ungarorum consuetudini legitimaie consentire noluerit), tudniillik hogy ők, mikor a magyarok már elhagyták a húsnak ételét, még azután hétfőn és kedden is húst esznek, ha azt mondják, hogy jobb szokásunk nekik nem kellemetes: menjenek, ahová akarnak (quocunque volunt, eo vadant).”

Az ősi magyar kereszténységben ugyanis nem a hamvazó szerda előtti kedden, hanem már az ezt megelőző vasárnapon, azaz a mai farsang vasárnapján elkezdődött a nagyböjt. A húshagyó kedd böjtkezdő gyakorlata csak később honosodott meg népünk körében.

Ugyanakkor a Szent István által kialakított egyházi rendszer, valamint a királyi törvénykezés és az egyházjog a római gyakorlathoz hasonlított. A görög szokásokhoz állt azonban közelebb, hogy a coelibatus szigora helyett a magyar királyságban évszázadokon keresztül megengedett volt a papok nősülése, püspökök házassága. Gyermkeik öröklési joggal is rendelkeztek. Ez az engedmény pedig, a keleti egyház felé közelítette a magyar viszonyokat, hiszen már IX. századi egyházszakadás alkalmával is Photiosz pátriárka a papi házasság eltiltása miatt manicheizmussal vádolta meg a római pápaságot. Ugyanakkor maga a magyar vallási gyakorlat kétségtelenül a nyugati szertartás szabályaival mutatott azonosságot. Megfigyelhetünk különbségeket azonban az egyházi év felosztásában is. A pápai rosszallás ellenére már Kálmán király kodifikálja a Szentháromság ünnepének megtartását. Nyugaton nehezen terjed el, és csak 1334-től válik egyetemesen kötelezővé. Ilyen sajátos hagyományunk az Úrnapi körmenet szokása is, mely szoros rokonságot mutat, a koronázási szertartásunk részét képező királydombi kardvágásokkal. Egyébként az Úrnapja, a Lányi-kódexben szentvért nap, a Szentháromság vasárnapját követő csütörtökre eső ünnep. Ez az átlényegülés titkának és Isten erejének, ítéletének bizonyítéka. Kialakulásához hozzátartozott az az általános szokás, hogy égi háború esetén a Szentséggel körüljárták a falut, ezzel oltalmazva a földeket. A tavaszi vetést szintén az Oltáriszentség meghordozásával védték meg a természeti csapásoktól és biztosították a nyomában járó bő termést. A sokszor lovon vitt, átlényegült Úrteste megidézte, az égből érkező fehér lovas alakját. Isten Igéjének alászállását. Az úrnapi körmenet alkalmával a mindenség védelme érdekében éppúgy áldást tettek a négy világtáj irányába, mint a koronázási szertartásunk kardvágásai alkalmával. (Áldásosztáskor a kéz szintén keresztalakot ír le, Igét rajzol.) A négy áldás adása pedig, sajátosan magyar liturgikus fejlemény. A processzió megtartásának módjával függ össze bizonyos értelemben, az a nyugaton értetlenséggel fogadott hagyományunk, hogy a magyar szokásjog szerint papjaink fegyvert is viselhettek. Ez a gyakorlat azután is megmaradt hazánkban, hogy a Lateráni IV. zsinat 1214-ben az egész nyugati egyházban elrendelte ennek tilalmát. Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy már Szent István is gondoskodott arról, hogy az egyes templomok papjai rendelkezzenek lóval. Ugyanis dekrétumainak második könyvében, a „tíz falu templom építési kötelezettsége” mellett többek közt elrendelte azt is, hogy az új egyházak részére lovat és háttaslova (equo et iumento) kell biztosítani. A „nyugati szemlélet” ugyanakkor, tiltotta a papok lovaglását. Értetlenül álltak azon szokásunk előtt is, hogy a temetések után a halott hozzátartozói az elhunyt legszebb háttaslovát az egyháznak, főképp pedig, a temető papoknak ajándékozták. Középkori hagyatéki okiratainkban ezrével van szó ilyen lóajándékozásokról. Úgy vélem, e hagyományban is a Szent Korona misztériumának különös, az egész királyságot átható titokzatos szertartása áll. A magyar király éppúgy Isten Igéjének képében jelenik meg az egész királyság előtt, mint az egyház püspökei és papjai a kisebb közösségek előtt. A Szent Korona apostola, a magyar király, akinek egyházi alattvalói, a személyükben megnyilvánuló Ige állandó jelenlétét közvetítik az ország legeldugottabb vidékére is. Úrnapján tehát a falu határában, a szántóföldeken az Oltáriszentséget vivő fegyveres pap, a győzelmes fehér lovas képében járja a vidéket. Általa ugyanaz az erő árad szét a Teremtésben, mint az István napi ló járatáskor.

ISTEN ORSZÁGA

Archaikus népi hagyományainkat vizsgálva számos sajátosságról lehetne még számot adni. Egy azonban a tárgyalt vallási sajátosságok alapján is bizonyos, Szent István egyháza önálló, „igaz Krisztus vallással” rendelkezett. Ezt a szkíta-hun-magyar hitet a nyugati egyház hosszas és küzdelmes átkereszteléssel próbálta saját képére formálni. Pogányságunk mítosza innét eredeztethető, melynek teljes fogalomrendszerét a XVI. század második felétől, sajnos, sikerrel teremtték meg. A mi népünk kezdettől fogva várta a Megváltó földreszületését, és az Istenfiú testesülése után pedig, hiszi annak második eljövételét. Nem a magyar egyház csatlakozott valamelyik vallási központhoz, hanem a római és a bizánci egyház tért el az „igaz Krisztus hittől”. A mi vallásunk az ősi kereszténységben nyugodott, amelynek őrzése Szent István küldetése volt. E hit egységét fejezte ki születése, (atyja „nyugati” és anyja „keleti” keresztény), országának egyházi valamint világi szervezete, és mindenek felett Szent Koronája is. A magyar királyság területén az égi rend valósult meg. A mennyország titkát a földön a Szent Korona misztériuma hordozza magában. Így Isten országa, a Szent Korona királysága, csakis a hit és a vallás alapjain épülhetett fel. Szent István dekrétumai ezért foglalkoznak jelentős mértékben az egyházi kérdésekkel. Az „igaz Krisztus vallásában” élő országunk hatalmi szervezete teljesen eltért a nyugati vagy keleti birodalmak rendjétől. A magyar hitből, magyar királyság sarjadt. A Szent Korona birodalma hitből épült ország volt.

Így sajátosan magyar jellegzetességnek kell tekintenünk, hogy a Szent Korona országához tartozó területen a föld tulajdonban nem állhatott. Ugyanis a klasszikus tulajdonosi rész-jogosítványok közül az egyik leglényegesebb hiányzott az ősi birtokok esetében. A birtoklás, valamint a hasznok (gyümölcsök) szedésének joga mellől hiányzott a rendelkezési (elidegenítési) jog érvényesítésének a lehetősége. E hármasság együttese képezi a tulajdon jog fogalmát az ősi és a modern jogrendszerekben is. A magyar hagyományban a Szent Korona földjével rendelkezni, eladni, vagy elidegeníteni nem lehetett. Ennek a több évszázados gyakorlatnak az eredménye az 1351. évi törvény, mely az ősiséget kodifikációs keretek közé emelte. A fentiekből is következik a „birtok” szó általános használata nyelvünkben, hiszen a nemes többnyire csak birtokolhatta földjét. Magszakadás esetén, mely akkor következett be, ha valamely nemes, fiú örökös nélkül halt el, a földje visszaháramlott a Szent Koronára. A magyar királyság minden tagja fölött ott ragyogott egy, az egyéni léten túlmutató, csodálatos hatalom. Ez a birodalom a Szent Korona királysága volt. Tulajdona az egész Kárpát-medencére kiterjedt. Így aki részesült földjéből, nem élhetett a „csak ma, csak neked” elve szerint, hanem kötelessége volt megőrizni és lehetőség szerint gyarapítani a menny örökségét. Még ma is mindenkinek, aki a Szent Korona területén látja meg a napvilágot, bele van égetve lelkébe isteni képe. Csak rajtunk múlik olthatatlan szerelemmel rátalálunk-e.

A földtulajdon sajátos, más népektől eltérő jellegzetességéből következően a magyar királyságban ismeretlen volt a hűbéri viszony. Miután a Szent Korona országában minden szabad birtokjog a Szent Koronától, mint gyökértől vette eredetét (radix omnium possessionum), sajátjaként senki nem adhatta, idegeníthette át másra a nemzetségére bízott ősi birtoktesteket. Így két ember között nem jöhetett létre földtulajdonon alapuló magánjogi megállapodás, szolgálati kötelezettség. A hűbérúr és a hűbéres közötti megállapodás alapját az átengedett birtok képezi. Ez egy olyan anyagi természetű viszony, melyben két ember kapcsolata kölcsönös szolgáltatáson alapul. A magyar hagyományban az uralkodó és alattvalói közötti viszony a hűségen alapult, nem a hűbéri köteléken. Személyes választás jellemezte az egyik oldalon és személyes szolgálat a másikon. Az adományozott földet nem hűbértokoknak tekintették, hanem a fegyveres kíséret kiállítását biztosító anyagi alapnak, a

birtok nem az egyes ember boldogulását volt hívatva szolgálni. Az adományosnak igyekeznie kellett Isten adományához méltóan viselkedni, birtokát megőrizni és felvirágoztatni. A magyar királyság egyházi és világi szerkezete alapvetően közjogi jellegű volt, hiszen minden jogviszony forrása a Szent Koronán, és így a Szent Törvényen alapult. A fenti elétérésekből adódóan a nyugati birodalmak hűbértokainak öröklési rendje is másként alakult, mint azt a hazai gyakorlatban megfigyelhetjük. A nyugat-európai nemesség primogenaturát alkalmazó hűbériségében ugyanis az oldalágak nem örökölhettek. Ez azt jelentette, hogyha a harmadik nemzedékben nem született fiú gyermek, a második nemzedék még élő férfi tagja nem léphetett fel örökösként. A hűbértokot visszaszállt a hűbérúrra. A magyar hagyomány szerint viszont akinek vére részt kapott a földre szállt mennyi birodalomból, annak a leszármazói nem veszítették el az égi eredetű jogaikat és kötelezettségeiket. Így a birtoklás, használat joga (rendelkezés nem!) a család nem egy, hanem az összes generációját megillető jog volt. Ugyanakkor az egyén nem rendelkezett határtalanul birtokával, mert az nem az övé volt, hanem mindazoké, akik vele közös őstől származtak. Ezt a folytonosságot pedig csak a természet útján megnyilvánuló Isten törhette meg. A „Szent Istvántól kapott birtok” az adományos valamennyi férfi utódát megillette, akárhányan is voltak, és akármilyen távol kerületek is a leszármazás során az István-kori őstől. Ez az öröklési mód szükséges következménye volt annak, hogy népünk lelkében őrizte Istennek, a világhoz való kizárólagos jogát. Nyugat-Európában az időhöz kötött emberhez rendelték hozzá a föld tulajdonát, így öröklési rendje is eseti jellegű volt. Hazánkban Isten hatalma kiterjedt a királyság területére, ezért öröklési szabályainkban is az időtlenség érvényesült. Így a magyar királyságban nem az anyagi viszonyok határozták meg a kapcsolatok jellegét. Csak Isten uralhatta az emberi életet, földi halandó nem. Ennek az égben gyökerező rendnek a következményei az olyan magyar törvények, melyhez hasonlót más népek jogalkotása nem produkált. Ilyen az 1298. évi dekrétum, melyet III. András uralkodása alatt adnak ki. Úgy tűnik az egész ország tisztában volt a Turul dinasztia vérerejének hanyatlásával és a királyság válságos helyzetével. Ezért a nemesség olyan végzés létrehozásában működött közre, amely tulajdonképpen egyéni érdekekkel ellentétes volt. A dekrétum bevezetőjében és végzéseiben többek között a következőket olvashatjuk:

„...ez országnak, mely az elesés előtt állt és szerfeletti pusztításoktól kisebbedést szenvedett, üdvös tanáccsal, amennyire lehet, segítségére jöjjenek a gonosz emberek rosszakaratóival és ravasz igyekeveivel szemben.

1. Hogy András urat, aki királyi nemzettségéből származik, úgy tiszteljük, mint az ország törvényes urát.
2. És hogy az ő személyében a királyi méltóság a maga fenségének megfelelően ragyoghasson, minden királyi, valamint királynéi birtokot, amit bárki – akár férfi, akár nő- jogtalanul elfoglalt, teljes joggal vissza kell adni.”

A további végzésekben bocsánat kérésre kötelezik a hatalmaskodókat és kiközösítés terhe mellett kötelezik őket arra, hogy a jogtalanul szerzett birtokokat és jogokat, az országgyűléstől számított három hónapon belül kezükből bocsássák ki. A magyar királyságot átható Isteni akarat jelenlétét, azonban a 7. és a 9. végzések következő részletei mutatják meg a legjobban:

„7. És ha a király urunk az ilyenféle vétkezőket nem üldözteti, és megengedi, hogy a fent említett büntetéseket hanyagul alkalmazzák; lemond minden előjogáról, amit esetleg a tekintetben bír, hogy őt kiközösíteni nem lehet,...”

„9. És mivel a kihágások növekedtével a büntetéseket is növelni kell, ezért azok a megyés püspökök, akiknek egyházmegyéjében ilyen – az Istentől és a jelen gyűléstől

kárhoztatott – cselekedet történik: az ily módon elítélendő egyházaira és népeire egyházi tilalmat mondjanak ki, és az (így) kivetett (tilalmat) mindaddig tartsák fenn, amíg ezek a király úr említett ténykedésének hozzájárulásával megfelelő befejezést nem nyernek.”

A magyar tulajdon felfogásából, Isten földi joghatóságából következett e dekrétum 21. végzése, mely tulajdonképpen a koronázási eskü lényegét is jelenti.

„21. És ha az ország valamely része bármely címen vagy ürüggyel a király által elidegenített volt, ugyanezen király úr is tartozzék (az ilyeneket) a királyi joghoz visszaszerezni, hogy Magyarország, mint egy bizonyos jogi egész, örvendezhessen része sérthetetlenségének. S ha ezt a király úr, hacsak fontos akadály nem áll útjában, elhanyagolná jóvátenni: ugyancsak a kalocsai érsek (kiközösítési) ítélete alá essék, melyet az ország főpapjaival együtt mondjon ki.”

Ez a dekrétum is bizonyítja, hogy a Szent Korona országának, Boldogasszony kertjének sérthetlensége ősi örökségünk. Eme gondolatnak az alapjait pedig, szintén az ezredforduló első királya hirdette meg. Ugyanis dekrétumainak második könyvében található VI. fejezet kimondja a királyság és a kincstár javainak érinthetetlenségét. A mi országunk égi királyság volt, így területét senki nem birtokolhatta emberi jogon. Ebből a hitből táplálkozott az a hagyomány is, mely a leendő királyt megeskette az ország határainak sérthetlenségére. A magyar eskübe sohasem került bele, az uralkodó terület gyarapító kötelezettsége. A beavatott királynak azonban meg kellett fogadnia Boldogasszony birodalmának, a Szent Korona országának védelmét. A világi eskü fogadalmi része így hangzott:

„Esküszünk, hogy Magyarországot és minden rendű lakosát, jogaikban és szabadságaikban megvédelmezzük, s hogy az ország határait nem idegenítjük el, hanem megvédelmezzük és tehetségünkhöz mérten az elidegenítetteket visszaszerezzük.”

Mint láttuk eleink sajátos tulajdon felfogása átítatta az egész magyar királyság életét. Természetesen e keretek között a Szent Korona tan részletesen nem fejthető ki, de közelebb kerülhetünk a benne rejlő misztériumhoz. Megérthetjük az 1222-es Aranybulla úgynevezett ellenállási jogának (ius resistendi) a misztikus alapját, és az olyan adomány titkos mozgató rugóját is, mint amilyen Zsigmond király egyik 1390. évi oklevelében is szerepel. Péter comes-t, ugyanis a következő tette miatt részesítette jutalomban:

„Abban az időben, mikor felségünk méltóságának gyarapítása végett győzelmes seregével Magyarország területére jött, Péter comes az említett Magyarország java és méltósága érdekében a seregnek híven és hatalmasan ellenállva, birtokainak és javainak felgyújtásával és elpusztításával őszinte és állhatatos hűsége miatt, amelyet Magyarország Szent Koronája iránt tanúsított, félelem nélkül, kevésbé igazságosan igen nagy károkat szenvedett a mi követőinktől és akkori híveinktől.”

A Szent Korona iránti hűség, Isten rendjéhez való elkötelezettség. Olyan királyság volt ez, melynek törvényei a mennyországból szálltak alá. Ebben az országban az igazságot azonos zsinórmértékkel mérték. Az ezredforduló magyar királysága olyan aranyérték alapján épült fel, mint amilyen az új, mennyei Jeruzsálem arányait is meghatározták. A „Szent István által hátrahagyott mértéket” nem véletlenül őrizték Fehérvárott. Az ezredforduló, a „végső ítélet” királyságában nem létezett az igazságnak személyenként változó mértéke. A mindenre érvényes igazság mértékét alkalmazták a későbbi századokban is az úgynevezett a törvénytörő nyolcadokon. Ezeknek idejét Szent István halálának emléknapjához (augusztus 15.) igazították.

Az utolsó ítélet királysága nem is valósulhatott meg máshol, csak a mi népünk körében. Nyelvünkben, a nekünk adott Igében, benne foglaltatik Isten országának tudása. A magyar „ország” szó rejtett mélyén ott trónol az Úr. Az „uruság” vagy „uruság” fogalma az Úr szavunkból képződött. A mi királyságunk életét az Isten jelenléte hatotta át, Ő testesült meg az ország legkisebb irányítási egységeiben az „uradalmakban” is. Benne lakott a föld erejében, a szél zúgásában, a nap aranyában, de legfőképpen az emberek szívében. Nyelvünk, Igénk mintájára épült fel jogrendszerünk is. Ebből adódik a Nyugat-Európától eltérő, sajátos tulajdonosi és igazságszolgáltatási szemlélete. A középkori Magyarország valóban KIRÁLY-SÁG volt. A Szent Király egy személyben „rex” és „sacerdos”, azaz „király” és „pap” volt, ahogyan az őt követő Turul uralkodók is. Uralmukban Isten akarat valósult meg. Erről a tényről még a XV. században is tudott a művelt nyugat. Enea Silvio Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa, 1445-ben, mint III. Frigyes császár titkára, a Szent Koronáért Bécsbe érkező magyar küldöttséghez fogadó beszédet intézett. Ennek pontos szövege Szécsy Dénes érsekhez írott levél formájában maradt fenn. Ebben, Piccolomini, „Archiregnumnak” nevezi Magyarországot. A magyar király a világon egyedül apostoli királya volt Európa egyetlen Archiregnumának.

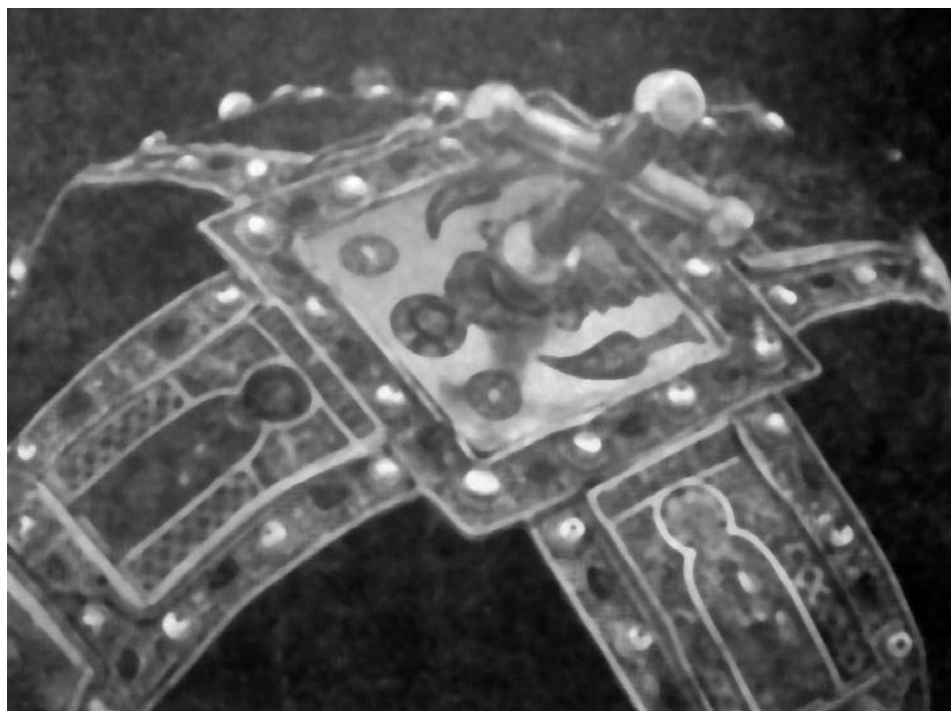
Az Ige, igazságosság elvének megfelelően pedig a királyságon belül senki sem bírhatott korlátlan hatalommal más felett. A szent királyok birodalmában az egyes birtokok (prediumok) nem alkottak zárt földrajzi egységet, de még csak nem is voltak egymás közelében találhatóak. A szétszórt birtokokból álló együttesnek szinte minden tagja más és más szolgáltatással, termeléssel foglalkozott. Így egyetlen birtokos az ország egész területéről részesedett. Nem volt olyan esemény a királyságban, bárhol is történt, mely személyesen ne érintette volna. E bonyolult rendszerre rétegződött rá a fentebb már tárgyalt királyi, illetve vármegye hálózat, melynek élén az ispán (comes) állott. Az Ő személye fogta össze a király nevében gyakorolt igazgatási, jogszolgáltatási, gazdasági-pénzügyi és katonai feladatokat. Ugyanakkor a országos méltóságok és tisztségek viselésének gyakorlata is eltérő volt a Nyugat-Európában megszokottaktól. E sajátosság mögött szintén Isten országának gondolatát kell látnunk. Nyugaton ugyanis a hűbériségből következően a tisztségek rendszere is magántulajdoni jelleget öltött. A hercegek, örgrófok és grófok ugyanis öröklődő címekkel és előjogaikkal hozták létre az arisztokrácia hierarchiáját. Magyarországon viszont nem vált saját tulajdonná az országos méltóság, tisztség. Az egyén viselte, de azt a törvényes utód nem örökölhette. Az alkalmasság határozta meg betöltésének lehetőségét, a király bizalmának kiérdemlésén alapult. Valószínűleg az országos tisztségek viselése erkölcsi megbecsülést jelentett, anyagi juttatással nem járt. Erre abból a tényből is következtethetünk, hogy a királyi méltóságok betöltői rendszerint a megyés ispánok közül kerültek ki, akik viszont független jövedelemmel rendelkeztek.

Említésre méltó még, a magyar királyságon belül kialakult sajátos familiáris rendszer is, mely ugyancsak eltért a nyugati hűbéresi viszonytól. A „dominus” (úr) és a kisebb birtokos, akinek latin neve „serviens” vagy „familiaris”, közötti viszony ugyancsak személyhez fűződő volt, akár fel is lehetett bontani. Nyugat-Európában viszont a hűbéri kapcsolat örökérvényű volt, addig tartott, amíg a két családban férfiak nőttek fel, mert az úr halálakor a vazallus az úr fiának, a vazallus halála esetén pedig, fia az úrnak szolgált tovább. A nyugati vazallusi rendszerben, tehát két ember közötti kapcsolat is képezhette magántulajdon és öröklés tárgyát, míg a magyar familiáris kapcsolat két személy kölcsönösségen alapuló viszonya volt. Ez az emberhez méltóbb rendszer a Szent Korona országának misztériumában gyökerezett.

Ugyanakkor az egyes jogi és igazgatási tevékenységek szorosan kapcsolódtak a Szent Királyhoz köthető egyházmegye rendszerhez is. A mi hagyományunkban a törvényeket és a szerződéseket az égből alkották. Szent István nem véletlenül beszél Intelemiben a „törvény

kötelékeiről, melyeket Isten ujjja kötözött (digits Dei condita) vala”. Nyelvünkben a szerződéses jogviszonyt, kötelem megjelöléssel is illetjük. Isten ujjja, mely a törvényeket köti ott látható a Szent Korona homlokzati, alsó Pantokrátor képén is. Így nem csodálkozhatunk azon, hogy szintén sajátosan magyar gyakorlatként, valamely jogi tény létének igazolását egyházi testületekre bízták. Nyugat-Európában teljességgel ismeretlen volt az a jelenség, hogy az egyháziak pecsétjük alatt mások ügyeiben bocsássanak ki olyan oklevelet, mely általános elismertségre tarthatott volna számot. Nyugaton általában világiak, közbírók, illetve városi jegyzők látták el ezt a feladatkört, míg Magyarországon a hiteleshelyek (káptalanok és szerzetesi konventek) tettek eleget ennek a tevékenységnek. Ez a különös intézmény elsősorban az „istenítélet” talaján fejlődött ki. A nehezen eldönthető eseteknél ugyanis gyakran fordultak tüzes vas illetve vízpróba útján a Mindenható állásfoglalásához. Ennek érdekében a székesegyházak és társkáptalanok kanonokjai gondoskodtak a szertartás liturgikus lefolytatásáról és testületileg tanúskodtak annak eredményéről. Amint látható, a hiteleshelyek kialakulása mögött valóban a magyar Istenhit megnyilatkozását kell látnunk. Egész királyságunkat áthatotta Krisztus jelenlétének csodája. Ez volt a Szent Korona misztériuma. A Szent Korona és annak törvénye népünk létezését égi erővel (robur) igazgatta. Nem véletlen, hogy eleink együtt őrizték angyali koronájukat a vele egy lényegű törvényeivel. Oláh Miklós ugyanis Visegrádról a következőket írja:

„Ennek élén (t.i. Visegrád várának – V. T.) ősi szokás szerint két férfi áll, akiket a királyság előkelői közül nem csupán a király döntése, hanem az egész ország választása alapján szemelnek ki. Itt őrzik a koronát, melyet mi szentnek nevezünk a privilégiumokkal és más törvényekkel együtt. Ezeket minden felől falak zárják el. A két előkelőt a legnagyobb eskü köti, hogy a falakat feltörve a királyi diadémot csak úgy hozzák ki, ha az egész országnak és királynak ez az egyhangú határozata, ez pedig csak akkor szokott megtörténni, ha királyt és királynét koronáznak.” (Oláh Miklós: Hungaria.1536)

A SZENT KORONA ÉS JÉZUS TESTVÉREI

Hagyományunkban Jézus, az Oltáriszentség titokzatos vacsorája által jelen van. Táplál bennünket, hogy azután bennünk támadjon fel. A Szent Korona e kettősség misztériumát őrzi. A Feltámadás és a születés titka van elrejtve azokban a számosságokban, amely koronánkon megtalálható. Révay Péter is felhívta a figyelmet a kilencesség szerepére a szent ereklyén. Az abroncson kilenc pártázati elem található kilenc csúcsdísszel. A pártázati elemektől kilenc-kilenc gyöngy vezet a hátsó oromzati részhez, ahol hajdan a Szűzanya képe volt látható. Kilenc a csüngők lehetséges száma is, bár ezeknek felerősítése azt sejteti, hogy számosságuk alkalmasszerűen változtatható volt. Ugyanakkor a pártázati elemek kilencessége, nyolc plusz egy rendszerre is felbontható, amelyben a kilencedik elemet az isteni minőség megjelenése képviseli. A nyolcasság szintén többször ismétlődik a Szent Korona aritmetikai rendszerében. Nyolc apostol található a keresztpánton, amely számosságot a felső Pantokrátor képe egészíti ki kilencre. Nyolc kép található az alsó abroncson és nyolc, nagy kő. A kép alatt, melyen egykor a Szűzanya volt látható, szintén nyolcszögű kő van jelenleg. Bár a követ cserélték II. Mátyás idejében, úgy tűnik azonban ez a változtatás nem alakította át alapvetően a Szent Korona „programját”. (Az eredeti kő valószínűleg ovális alakú lehetett. Erre Bradák Károly hívta fel a figyelmemet, Lovag Zsuzsa 1991-es vizsgálata alapján.) A nyolcasság meghatározó jellegét bizonyítja, hogy a Korona szembenézeti átmérője is nyolc hüvelyk nagyságú. Ugyanakkor a keresztpánt hetvenkét gyöngye valamint hatvannégy vérvörös köve szintén a nyolc és a kilenc szorzatait rejtik magukban. Ez a korona két legszembevetőbb számossága.

A nyolc az ókeresztény misztikában az Utolsó Ítélet napjának számított. A földi, hét napos hét utáni nyolcadik napot az örök élet kezdeteként tartották számon. Ezért Krisztus feltámadásának csodáját a teremtés nyolcadik napjának tekintették. A kilences az emberi születés hónapjainak száma. E két elem szükséges ahhoz, hogy a koronázás alkalmával a szent dinasztia életfaja Isten képmására nemesedjen. Ugyanakkor a nyolc a Vénusz száma, ennyi idő egy „Nagy Vénusz-év”. A Turulok származása pedig, szoros összefüggésben van e bolygó minőséggel. A Vénusz egyik ősi mellékeve pedig a „calvus” megjelölés. A „Calvus-Tar-Szár-Fehér” név ugyanakkor szent dinasztiánkhoz is köthető.

A nyolcasság a világmindenség rendjét is szimbolizálja, s ez utal a világban érvényesülő törvényre. A korabeli keresztelő medencék alakja, melyre az abroncson hátul felerősített kő is emlékeztet, nem véletlenül volt nyolcszögletű. A kereszteléssel ugyanis új, Krisztus által megszentelt élet kezdődik.

A kilencesség az áldott állapot időtartama mellett, a Holdra utaló számként is szerepel a hagyományban. Ugyanakkor a huszonnyolc, amely az abroncs peremén elhelyezett gyöngyök és kövek száma, szintén a Hold jellemzője. Megfigyelhető, hogy képi alakot e díszítmények a fény tizennegyedik megjelenésénél öltenek, s ez ugyancsak a Holdra utal. A Pantokrátor és az ellenkező oldalon eredetileg látható Szűzanya képe, a napfényébe öltözött Vénusznak és a Holdnak tükröződése. A Vénusz és a Hold együttes szereplésére az asztrológiai hagyományban csak a Bika havában kerül sor. E jegyértvénytartam alatt a Vénusz otthon és a Hold erőben van. Ez a csillagjegy pedig szintén a Turul dinasztiához, Emeséhez, és mint az később kifejtésre kerül, az Austur madárhoz rendelhető. A Szent Korona tehát a Turulok koronája. A „Tar- Fehér -Szár” nemzetség aranyágainak nemes koronája.

Figyelemre méltó az abroncs pártázatának és a körülötte található gyöngysor számosságának megoszlása. Míg a pártázat kilenc elemű rendszerén belül nyilatkozik meg az „alsó Pantokrátor”, addig a hátsó oromzat képe, a kilenc- kilenc gyöngy számossága után

tizedikként nyilvánul meg. Mindez alátámasztja azt az elgondolást, hogy itt történik meg majd a Fiú tényleges leszületése. A változatlan kilenc lépésre a tizediken valami szokatlan jön. Az Ige itt fog testesülni. Ez a gyümölcsoltás helye. Ugyanakkor, ahogy fentebb erről már szó esett, a homlokzati részen rejtett, mennyei valóság nyilatkozik meg az emberi létezés számára. A kilenc fokozatban rejtetten, a méhen belül mutatkozik meg a Fiú, a tizedikben földre száll.

A homlok ékköve, harmadik szeme az égen függ, míg a hátsó kő, az ösztön világa, az Istenfiú születésére koncentrál. A alászállás, a gyümölcsoltás ideje (március 25.) pedig, a precesszió miatt a Bikából a Kos időszakába került. Így találkozik Emese és Boldogasszony hagyományunkban. (A precesszióról bővebben lsd.: Baktay Ervin, A csillagfejtés könyve.1989.)

Természetesen más meghatározó aritmetikai elem is szerepet játszik a Szent Korona felépítésében, ám ezek nem nyilvánulnak meg közvetlenül a szemlélés alkalmával. Ilyen az a Ferenc Csabáék által kimutatott felismerés is, hogy a korona tervezésében alapvető szerepet játszott a 2 hüvelykes méret (1 hüvelyk kb.: 25,4 mm). Így két hüvelyk az abroncs magassága, a pántok szélessége, a felső, négyzet alakú Pantokrátor kép oldalhossza, a homlokzati Pantokrátor kép szélessége és magassága, az abroncsra a két kis gyöngyökből álló gyöngysort rögzítő fülek távolsága, a 8 apostolkép magassága, az abroncsra a nyolc nagy ékkövet tartalmazó mező szélessége, azaz két kép távolsága. A hüvelyk egyébként a Vénusz mértékegysége, hiszen a kézen ez az ujj sorolható a bolygó befolyása alá. Ezt az alap mértékegységet hangsúlyozza az a tény is, hogy a felső és az alsó Pantokrátor trónusának mérete egyaránt pontosan egy hüvelyk. Ugyanakkor a korona tervezésében meghatározó szerepet játszó, két hüvelykes méret, a kettősség, a külső megjelenésben, az alsó és felső rész látszólagos elkülönülésében válik nyilvánvalóvá. A kettő az anyagi világ megjelenésének száma. Fény és sötétség, nappal és éjszaka elválása. A valamikor ragyogó teljességre a Vénusz szerelmes csillogása emlékeztet. Ég és föld kettőssége így valósul meg egységes egészben. E két megnyilatkozásból következtek azok a gondolatok, amelyek a különállásból kiindulva a Szent Koronát két különböző részből összeszerelt, más és más műhelyben készült alkotó részekből eredeztetik. Semmiképpen sem megalapozottak ezek az elméletek és valójában a Korona szent egységét egyáltalán nem érintik. Ahogyan korábban Kovács József már rávilágított, a latin és a görög nyelv használata nem bizonyítja a különböző származás hely elméletének helyességét. A római katolikus egyházban ugyanis, van példa a két nyelv együttes használatára és éppen a legszentebb aktusoknál, a papszentelésnél és a templom szentelésnél. Külön kifejti korabeli forrásokra hivatkozva, hogy a liturgikus hagyományban a görög bölcsesség, míg a latin a hatalom nyelve volt. A bölcsesség és a hatalom egymásra épülése a Teremtés rendjét fejezi ki. E szempontok alapján is kijelenthető, hogy a Szent Korona nem véletlenszerűen összeállított részekből áll, hanem egységes isteni terv alapján készült.

Ugyanakkor a Korona szerkezetében tapasztalható kettősség a test és a vér átalakítását, és a királlyá nemesedést segítik elő. Jézus képe és a koronázandó egyénisége közötti különbség megszüntetésére irányulnak az erők két oldalú megnyilvánulásai. Nemcsak a méretezésben, a felépítésben érzékelhető a kettősség, hanem az elhelyezett zománcképek rendszerében is. Mint arról már szó volt, Jakab és János testvérek a földi születésben. Péternek és Pálnak az égi születésnapja azonos (egy napon haltak meg). Péter és András szintén testvérek. András valamint Fülöp a térítés okán tartoznak össze, hiszen mindketten szkítiában valószínűsítették meg küldetésüket. Ugyanez jegyzendő meg Bertalanról és Tamásról, akik Indiában térítettek. Mihály és Gábor arkangyal egymást kiegészítő minősége nem szorul magyarázatra, hiszen mindketten lélekvivők. György és Demeter pedig, a nevükben

hordozzák összetartozásukat. Értelmezésük a föld rejtett fogalmát bontja ki előttünk. Így jutunk el az angyalok égi kettősségétől a földi párosságig. Kozma és Damján alakja az emberi világ kettősségének egyidejű, iker megjelenését mutatja. Különbözik a test, de a vér ugyanaz. Ez a lehető legnagyobb azonosság két élőlény között. A koronázás lényege pedig, az Isten örökébe lépés, Jézus képének viselése, a lehetséges egység megteremtése. A magyar jog ismerte a király képében való ítélkezést, ennek alapját pedig a Krisztus képében való uralkodás képezi. A magyar koronázási szertartás tehát, a test és a vér átváltoztatása. S e titokzatos átalakulás nem véletlenül a szentmise keretei között valósult meg. Egyetlen nép sem tudja elmondani olyan közvetlenséggel az áldozati átváltozás örök misztériumát, mint a magyar. A mi nyelvünkben az „áld” és „áldozat” szavak egy töről fakadnak. A latin „benedico”, azaz „áld” igéből nem következik a „hostia” kifejezés, mely „áldozat” értelemmel bír. A „hostia” megjelölésben a mi ostya szavunk bújik meg, mely egyben visszautal az osztás cselekményére is. Krisztus testét és vérének közöttünk osztja szét. Az Utolsó Vacsora misztikus éjszakáján Jézus a kenyeret megáldja és az Ő isteni testének áldozatává változtatja. Olyan tápláló erővé, amely a teremtés lényege, magja. A bor pedig azon a titokzatos éjjelen saját piros vérévé alakult át. S a mi népünk ezt a csodálatos testet és fájdalmas vért tiszteli vallásában. Nyelvünk belső, rejtett rendszerében az étel életté válik. Aki pedig Krisztus testét kapja meg és a vérének veszi magához, az a Megváltó testévé és vérévé válik, azaz a magyar nyelvben „TESTVÉRRÉ”. Egyetlen nyelv sem képes ilyen pontosan kifejezni a keresztény vallás lényegét. A mi emlékezetünkben pedig, Jézus és a magyarság egy édesanyának a gyermekei. Testvérek vagyunk, reánk BOLDOGASSZONY ANYÁNK vigyáz.

NEVEK ÉS KÉPEK MISZTÉRIUMA

Érdeemes megvizsgálnunk a nevek és a zománcképek összetartozását is. A névadás (a keresztelés) a szemzéshez hasonló folyamat. Kereszteléskor a keresztelendő megneemesedik egy magasabb minőség (a védőszent) által. Az Ige és a keresztnev összefügg. A titokzatos testesülés pedig nemcsak a homlok és a tarkórészen valósul meg a Szent Koronán, hanem a hang kiáramlása következtében a fül tájékon is. Itt az egyik oldalon Szent György, Szent András apostol és Szent Kozma képei találhatóak, míg a másik oldalon Szent Demeter, Szent Fülöp apostol és Szent Damján zománcait helyezték el.

A korabeli egyik értelmezés szerint a György név („Goergius”) annyit tesz, mint „geos”, azaz föld és „orge”, azaz „művelni” szavak összessége. Ez a név pedig, a magyar nyelvben a gyöngy szóval áll szoros kapcsolatban. A gyöngy fogalma ugyanakkor a test jelképének felel meg hagyományunkban, ahogyan erről már fentebb is szó esett. A György név másik ősi eredeztetése szerint a „gerar”, azaz szent és a „gyra”, azaz homok szavakból a „szent homok” jelentés következtethető ki. Ugyanakkor a „gyon” szó alapján, amely „harc” értelemmel fordítható magyarra, nevét „szent harcos” megjelöléssel is felruházták. Ezzel utaltak a sárkánnyal való küzdelmére. A történet megörökítésekor a megszabadított királylányt gyakran ábrázolták Szent Margitként. A Margit név pedig a gyöngy fogalmát idézi. Így lesz Szent György személyében a szent homokból gyöngy. A születések, testesülések gyöngysora általa is folytatódik.

Ez a gyöngysor, gyöngyoszlop ábrázolódik is a közvetlen fölötté található András apostol zománcképén. A két oldalt futó tagozat olyan gyöngyökből áll, amelyeknek közepe vörös kereszt alakzattal, Igével virágzik. Valószínűleg a keresztpánton található fűrt gyöngyszemek közepén e minőség megjelenésére hagytak helyet. Az Ige bennük ölt testet. András neve pedig, nemcsak „férfias” értelemmel bír, hanem kapcsolatba hozható a manicheista vallás kopt nyelvű szövegeiben az „Andrias” névvel jelölt „utolsó szoborral” is. Ez a fényrészcskékből álló kozmikus fényoszlop száll az égbe az „Utolsó Ítélet” alkalmával, hogy azután örökké ragyogjon a Fényvilág. Elődeink a történelmi források alapján jól ismerték Mani tanításainak keresztény változatát. Így valószínűsíthető András és Andrias kapcsolatának egy zománcképen történő megjelenítése. A „gyöngyoszlopok” tehát egyaránt jelölik a testetöltés és a fénné válás útvonalt. A fehér kör alakú és piros kereszt közepű alakzatok lefutó tagozatai egy valódi gyöngyben folytatódnak, realizálódnak. A testesülésre utal András nevének a Legenda Aureában olvasható eredeztetése is, mely az „anthropos”, azaz „ember” fogalmát is behozza a magyarázatok közé.

A zománcképen az apostol kezében tartott könyv négyzet alakú, négy vércsepp alakú dísszel, melyeknek köze keresztet formáz. A négyes szám az emberiség hagyományában kétségtelenül a föld száma. Ujjából pedig egy vérvörös és egy fehér szemérem alakú dísz emelkedik, mintha egy új születésre akarna utalni. Nyelvünkben az ujj és új fogalma ugyanazon hangokkal jelölődik. Az ábrázolt kép üzenete népművészetünkben csak e sajátosság segítségével olvasható le. (A két rombusz formájú „díszítés” vöröse és fehére, a Vénusz és a Turul dinasztia színe.) Az Ige Györgynél és Kozmánál is testté válik. Égi eredetét pedig a közöttük található ékkő mutatja. A Legenda Aurea szerint a Kozma név a cosmos-ból ered, ami annyi, mint „kép” vagy felékesített. Isidorius szerint a görög „cosmos” latinul „mundus”, azaz „tisztá”. Ez az alaköltés oldala, a leképeződés, az isteni megnyilvánulás visszatükröződése. E tényből következik az is, hogy a szentek mellett található nagy üvegköveknek helye van a Szent Koronán. Isten fénye tisztaságukban mutatkozik meg. (Mindez azt is jelenti, ha egy kő

üvegből van, nem feltétlenül bizonyosság arra, hogy eredetileg nem volt rajta a koronán, amint ezt egyesek vélik. (Úgy tűnik ugyanis, hogy az abroncon horizontálisan bontakozik ki egy olyan rend, melyben az egyes kövek előjelzik az alaköltések formáit. A zománcképek szereplőinek tekintetéből áradó fény addig kristályosodik, összpontosul, míg a következő létállapot meg nem jelenik. A beavatás folyamatát az abroncon is a szemek állása irányítja.

A Korona szemközi oldalán, Fülöp alatt, Demeter apostol zománcképe található. A Demeter nevet a görög Demetrios „Demeternek ajánlott” jelentésből bontják ki. Így az értelmezésekben a gabonaanyához (Demeter) kötődő szerepköre is felvetődik. Ugyanakkor a föld fogalma általa személyessé válik, hiszen Demeter a magyar királyság földjének szülötte. Benne a vér és a föld összekötődött. Nem véletlen, hogy vérereklyéjét születésének helyén, Száva-szentdemeteren őrizték.

A Damján név az egyik korabeli felfogás szerint a „dogma”, azaz „tanítás” és „ana”, „fölfelé” szóból ered. Ez a névmagyarázat szintén megerősíti azt az okot, mely a szentek képét az emberi fül köré helyezte el. Ugyanakkor a „damium”, azaz „áldozat” kifejezéssel is kapcsolatba hozták a középkori értelmezések. Ebben az elképzelésben pedig, a vér fogalma is szerepet játszik. Különösen úgy találjuk, ha tudjuk, hogy egy szarvasfajtaival, az iramló „dám”-mal összefüggésben is emlegették nevének eredetét. A szarvas futása a vér dobogó áramlását idézi. Erre utal Demeter és Damján fölött látható Fülöp zománcképe, aki rámutat a bal kezében tartott „M” betű alakot formázó könyvre. A középkori hagyományban a könyv általános jelleggel az Isten Igéjére utalt. Ugyanakkor a nagy „M” pedig a magyar vérre, a testesülés helyére utalhat. A nagyobb nyomaték kedvéért az „M” alakzat csúcsához vérszínű rombuszt, szemérem forma díszítést helyeztek. Leveles Fülöp ünnepe pedig a magyar nyelvben a „lékezés”, a „levés” kapcsolatára utal. Ahogyan Pap Gábor kutatásai is rámutattak a növény, a növekmény és a nő fogalma egymásba kapcsolódik a magyar hagyományban. Erre utal a szemérem jel az „M” alakú könyvön is. Ám, a növény növekedése és a vér áramlása egymásnak megfeleltethető viszonyban áll. Ezért vérszínű a magyar testesülés könyvének dísz. Vérrrel virágzik életünk fája, ahogyan ezt a Szent Koronán Leveles Fülöp zománcképén is láthatjuk.

Fölötte Pál apostol a másik, a testesülést jelző fehér gyöngy letéteményese. Paulus annyit tesz, „kicsiny”. Jobb kezével nevének jelentését mutatja. Ez a részecske, az angyali romlatlan kenyér egy morzsája, a romlatlan test egy darabkája. Ahogy Szent Pál írja a Korintusiakhoz:

„Mikor pedig a romlandó test romlatlanságba öltözik, s a halandó halhatatlanságba, akkor válik valóra az Írás:

*„A győzelem elnyelte a halált,
Halál, hol a te győzelmed?
Halál, hol a te fullánkod?”*

A szemzés, a nemesedés alapfeltétele a romlatlan test. Szent Pál zománcképén nemcsak kéztartása utal az öröklét kicsiny részecskéjére, hanem a kéz latin megfelelője, a „palma” szó is. Ugyanis ez a szó „győzelem” értelemmel is fordítható. S ez akaratlanul is visszautal a fent idézettekre. A III. században élő Remete Szent Pál a Biblia e szavait valósította meg. Keresztneve Szent Pálhoz kötötte. Legendája szerint, holló által hozott égi kenyér, „Isten teste” volt a tápláléka. Azzá változott, ami az eledele volt. Romlatlan testé. Szent Pált, valamint Remete Szent Pált és kései utódait, a pálosokat a romlatlan test kultusza kötötte össze. Ez az a test, mely a földi, koronázandó személy testét, képét Krisztus képmására visszaalakítja. A pálosok a romlatlan test kultuszával tulajdonképpen a Szent Korona hagyományát ápolták. Szent Pál kezében ott a szemzéshez, nemesítéshez szükséges fényrészecske. Pál a test, Fülöp a vér.

Pállal ellentétes oldalon Péter látható. Érdekes egybeesés, hogy Szent Péter kezében az oldás és kötés kulcsai fehér színűek és ábrázolásuk a koronázandó fejének pilis területe fölött található. Ugyanis a latin nyelvben a kulcs főnév megfelelője a „clavis” kifejezés, mely kísértetiesen hasonlít a „calvus” (kopasz, tar stb.) szóhoz, uralkodó dinasztiánk fentebb említett egyik melléknevéhez. Talán nem véletlen az sem, hogy a Képes Krónika, amikor I. Béláról leírja, hogy „calvus et in colore brunus”, azaz „tar (kopasz, szár, fehér) és barna” volt, a következő megállapítást teszi:

„Béla ugyanis tar volt és barna ezért, nevezte el monostorát saját magáról Zugzárdnak.”

Zugzárd település nevét pedig a „szeg” és „szárd” szóból levezetve Szekszárddal azonosítják. Természetesen a tarság nem Béla testi megjelenésére vonatkozott, hiszen a „brunus” kifejezés társítható a „szeg” szóhoz, mely a kutatások szerint szőkésbarna szín megjelölésére vonatkozott volna. Ugyanakkor a latinban a „szeg” és a „szár” fogalmak nagyon hasonló módon fejezhetőek ki. A „calvus”, azaz „tar, kopasz, szár, fehér” és a „clavis”, „szeg” kifejezés megbújhat a Szekszárd név használatban. Ez azt jelenti, hogy ezen a gondolati úton is eljutottunk a pilis fogalmához, amely – mint erről szó volt –, Szent Péterrel, az Ige testesülésével és a „keresztszemekkel” áll szoros összefüggésben. A „szár” (calvus) szó pedig visszautal az életfa nemesítésének gondolatára, hiszen a latin „clavula” annyi, mint oltóág. A „clavis”, azaz „kulcs” szótól a „claviculus” kifejezés visz el a „clavus” főnévig, hiszen mindkét névszó „szeg” értelemmel is fordítható magyarra. A „clavicula” pedig magyarul kulcsocskát, kis kulcsot jelent. Mindezekből következik, hogy nem elrugaszkodott elképzelés az, ha kapcsolatot vélünk felfedezni a Szent Péter kezében tartott fehér kulcs (clavus) és a magyar uralkodó dinasztia mellékneve (calvus) között.

Természetesen a „calvus” és a „calva” egyaránt bír „tar” jelentéssel és „koponya” értelemmel is. Ebből következően a „calvaria” kifejezés e szavak származéka, s ennek megfelelően szintén „koponya”-ként fordítható. A „Koponyák helye”, ahol Krisztus szenvedésével megváltotta a világot, latinul „calvariae locus”. Jézus és a „calvus” szóval jelölt uralkodóink között így teremődik kapcsolat. S ne feledjük, hogy a koronát a fejre, a koponya alakra helyezik fel! Más szempontból az is lényegesnek látszik, hogy a Szent Korona alakja is emlékeztet a Koponyák helyének hegyére. A tetején ott található a szent kereszt, mely a megváltást hirdeti. S ez a fa pedig az Atyában gyökerezik, Isten testéből növekszik. A fejtetőn található zománckép üzenete csak magyarul olvasható el. A megváltó kereszt az Atyában gyökerezik. A gondolatközlés e formája is mutatja, hogy a Szent Korona öröksége kezdettől fogva magyarokról magyarokra szállt. Külföldi műhelyben nem készülhetett a Szent Korona, mert magyarul ért. A legfontosabb képi jelek, mint erre már fentebb is utaltam, csak nyelvi gondolkodásunk alapján lelkesülhetnek és elevenedhetnek meg.

A keresztfa az Atya köldökéből nő ki. S mint a korábbi kutatásokból tudjuk, felerősítésének helyét gondosan felperemezték. Így nyilvánvaló, hogy megtervezett üzenettel került a kereszt „talpa” a köldök helyére és nem utólagos átfűrásról van szó. Amikor tehát a király fejére fölkerült a Szent Korona, föltűnt a „koponyák helyén” a szent kereszt, a megváltás ígérete. Ez volt az örökélet kezdete, a Teremtés köldöke. A felső Pantokrátor zománcképén a köldök a Szent Koronát viselő személy koponyájának, fejének búbjához esik. Pontosan arra a pontra, melyet a keleti hagyomány korona csakra néven is ismer. A köldökbe foglalt kereszt vonalának vetületében pedig a tobozmirigy (corpus pineale) helyezkedik el, melyet a szervezet „biológiai órája”-ként ismerünk. Ez a szerv tulajdonképpen a növekedés, fejlődés mozgatója. Általa valósul meg a személyiségnek, a „gyümölcs” érésének folyamata. Úgy tűnik a koronázás, beavatás folyamata fizikális, lelki és szellemi szempontból is igazolhatóan a „koponya hely” e területéről indul meg. Ez a főér, mely közvetlenül a teremtő erőhöz

csatlakozik. A főér pedig, magát a fehérséget jelenti. A Czuczor-Fogarasi féle szótár a „fehér” szó gyökének a „feh” kifejezést tekinti, amely a „fő” megjelölés változata. A Debreceni Legendás könyvre hivatkozik, ahol a „fő” helyett gyakran szerepel a „feh” és „főképpen” helyett, a „fehképpen”. A „calvus” fogalma tehát, így is a „fehér” jelölés mellé rendelhető. A színről magáról a szótár pedig ekképp ír:

„Fehérnek nevezetik azon szín, mely minden egyebek között a legvilágosabb, legerősebb, és fehérnek mondatik oly test, mely a világosságot változatlanul veti vissza, melyen a világsugarak meg nem törnek, meg nem oszlanak.”

Azt is megállapítja, hogy a „fe-ér”, annyi mint felső erejű. S ne feledjük, azt a fejrészt, amely fölé a korona felső Pantokrátora kerül, pilisnek nevezzük! A Teremtő képe helyeződik az egyéni lét, a koronázandó fő tetejébe, búbjába, ahol a világsugarak meg nem törnek.

A köldökről pedig a Magyar Értelmező Kéziszótár egyik értelmezésként ezt írja:

„Eltérő színű folt, ott ahol a mag a termés falával érintkezett.”

A Finály féle latin szótár az „umbilicus” kifejezés „köldök” jelentése mellett, felsorol egy nagyon hasonló jelentésváltozatot is:

„...növénynek, mának, gyümölcsnek középső csucsorodása, cikája.”

Úgy tűnik egyre több adat utal arra, hogy korona és az életfa, valamint a gyümölcsoltás, nemesítés és a király koronázás misztikus viszonyban áll egymással. Nyelvünk belső logikája is, mely kapcsolatot teremt az élő fa koronája és az uralkodói fejdísz között, alátámasztja ezt az elképzelést.

A felső Pantokrátor képe a középpontba helyeződött és a köldökből emelkedő keresztfa utal az eredetre. Hiszen a „köldök” szóban, bizonyos a „küldés” fogalma bújik meg. Ezen a ponton keresztül érintkezik az ember tápláló elődjével és juthat el eredetéhez. S a Pantokrátor mellett, a keresztpántokon valóban megjelennek küldöttei, az apostolok (gör. aposztolosz=küldött, hírnök). A latin nyelvben a „köldök (umbilicus)” és a „küldött (missus)” szavak nem hozhatóak összefüggésbe egymással. Ez egy újabb adalék, mely a Szent Korona készítésének magyar eredetét erősíti.

A keresztpánt homlokzati részén a következő zománcképen Szent János apostol és evangélista látható, akinek nevét a korabeli elemzések „Isten kegyelme” vagy „akiben kegyelem lakozik” értelemmel magyarázták. A Legenda Aurea szerint, Krisztus jobban szerette őt a többi apostolnál, és bensőséges szeretetének jelét is adta. Ezért nevezték őt „Isten kegyelmének”, mivel kegyelte az Úr. Szent Jeromos a szeretettel hozza alakját összefüggésbe. Leírja, hogy amikor Szent János agg korában Ephesusban tartózkodott, és tanítványai csak nagy ügyvel-bajjal tudták karjukon elvinni a templomba, egyetlen mondat ismétlésére volt képes csupán: „Fiaim, szeressétek egymást!” A testvérek csodálkoztak, hogy mindig ugyanazt mondja és megkérdezték: „Mester, miért mondasz mindig ugyanazt? Szent János pedig így válaszolt: „Mert ez az Úr parancsa, és ha csak ez az egy is megvalósul, az már elég.”

Az Ige testesülésének evangélistája a Szeretet Törvényének hirdetője. Kezével, ujjával szó szerint az Újszövetségre mutat. A koronázandó szellemiségét az evangélista kézfeje irányítja. A mi nyelvünkben a kéznek is van feje, mint egész kifejezheti az egyéniséget. A szeretet megnyilvánulásaként pedig, a Szent Korona szembenézeti oldalán lévő képe alatt, közvetlenül egy szív alakú kő látható. Ennek tartója pedig az Alsó Pantokrátor képe. Itt visszautalunk arra, hogy a latinban, mely a keresztpántok olvasásának a magyar mellett a másik nyelve, a „kéz” szó egyik megfelelője a „palma” kifejezés. Ez a latin névszó több jelentéssel is bír. E kifejezésből következik többek közt, a „palpatio” fogalma, mely „simogatás, cirógatás”

értelemmel fordítható. A „palpatio” kifejezéshez pedig hangalakilag nagyon közel áll a „palpitatio” megjelölés, melynek egyik magyar jelentésváltozat, „dobogás”. S valóban a keresztpánt zománcképeinek kézjátéka a fentebb említett szív alakú kőben ölt testet, mintegy megidézve annak dobbanását. Ugyanakkor a teremítő kéz mozgása, Isten tenyere így formál életet. Mozgása, simogatása a Mindenség szívverése, mely végül együtt dobban a koronázott szívével.

Mint erről már szó esett, Szent Jánossal szemben, a keresztpánton, Szent Jakab apostol található. A Jakab név a középkori hagyomány szerint annyit tesz, mint „Ia” azaz „Isten”, valamint „cobar”, azaz „teher”, vagy „súly”. Az Isten tényleges testetöltése ezen az oldalon valósul meg. Szent Jakab zománca ezért került a Szűzanya istennő képe fölé. Isten itt száll alá, teste itt nehezül. Az ötödik ujj mindkét kézen ennek megfelelően lefelé mutat. Az öt a számisztkában az ember száma. Az ötödik ujj pedig a Merkúr hatása alá tartozik, melynek mozgékonyága, lélekvivő szerepe irányítja a folyamatot. Ugyanakkor a két kézen összesen csak nyolc ujj látható, melynek számossága a Vénuszra utal. A hüvelykujj, amely szintén a Vénuszhoz tartozik, rejtetten van, nem látható a képen. Olyan csillaghónap, amelyben Merkúr jelen van és a Vénusz rejtetten mutatja magát az Ikrek téridő rendszerében található. Amint látjuk az Istenfiú testesülése az Ikrek irányából indul meg és ez egyben azt is jelenti, hogy az ellentétes oldalon a Nyilas jegyérténytartamban valósul meg. Ez pedig pontosan megfelel az asztrológiai hagyomány által Élettengelynek nevezett kitüntetett kozmikus minőségnek. Az alászállás ezen az útvonalon történik meg, itt nehezül testiségbe Istennek Fia. Ahogyan Jakab nevének jelentése mondja, Isten terhe, testének súlya lehúzza közénk. S a földre érkezés valóban az Élettengelyen keresztül valósul meg, hiszen Szent Jakab alatt Szent Tamás zománcképe található, akinek neve ugyancsak ezt az irányt jelöli ki. A középkori hagyományban ugyanis, nevét a görög Didümosz megjelöléssel hozták összefüggésbe, melynek jelentése „Iker” értelemmel magyarázható. Ugyanakkor a héber „to”am”, azaz „kettős vagy „kétszeres” szóból is levezették nevének eredetét. A Legenda Aurea a „mélység” fogalmát is bekapcsolja a magyarázatok körébe. A „tomos” szóból pedig, az „elválasztás”, „vágás” jelentést is levezeti. Az Istenfiú alászállására utal az a korabeli latin értelmezés is, amely a „totus means”, azaz „teljesen mozgó” jelentésből eredezteti a Tamás nevet. A gnosztikus tanítás alakját Jézus Krisztus „iker testvérenek” állítván be, gyakran úgy képzei el Tamást, hogy az apostolok közül egyedül ő találtatott méltónak arra, hogy Krisztus tanításának titkos értelme feltárujon előtte (lásd pl. Tamás evangéliuma, Atléta könyve). Az a tény, hogy az apokrif Tamás- akták szerint Jézus ikertestvére, jelentősen alátámaszthatja Tamás zománcképének az Istenanya mögé történő elhelyezését. Alakjához fűződő legendák jelentős része a testiségről és a szüzességről szól. Tamás építőmester volt, nem véletlen tehát, hogy a test épülésénél, leszületésénél jelenik meg a Koronán. A hagyomány szerint halála után romlatlan testét Edessa városban őrizték, ahogyan a Turini leplet is. Az apostol testének megmaradásáról az Érdy-kódex is tudósít. Úgy tudja, hogy egy hegy tetején található, nagy drágakövekből rakva Szent Tamás egyháza. A hegyet folyó víz veszi körül, így megközelíthetetlen. A templomban a nagy oltáron található egy ezüst szekrényben a szent teste (a szekrény a hagyományban Szűz Máriának felel meg), előtte kifogyhatatlan aranylámpás ég. A testről a kódex a következőket írja:

„Ott a szekrényben vagyon Szent Tamásnak szent teste fennállván, olyan épen, egészen, mintha ezen a napon tették volna oda minden hervadatosság nélkül. De senki esztendeig oda nem mehet, hanem mikoron az ő szent ünnepe napja eljő. Akkoron az víz elfogy, ő kerüle nyolcadnappal eléte és utána.”

Az apostolról szóló legenda a továbbiakban Tamás romlatlan testéhez hozzá rendeli az oltáriszentség tiszteletét. A titokzatos vacsorán a kenyérben és borban Jézus Krisztus van

jelen. Ez az isteni testetöltés örök misztériuma, melynek titkába úgy tűnik, a fenti hagyomány alapján a Szent valóban beavatódott. A legenda így folytatódik:

„És mikoron nagy tisztességgel a szentmisét megmondják, és kommunikálni való szentséget szentelnek, annak utána a szent apostolnak testét kiveszik az szekrényből és püspöki aranyas székben helyeztetik az nagytár előtt. És egy nagy aranyas paténán, avagy tányéron az kommunikáló szentséget eleibe viszik. És miként nagyhétben szokták tenni : egymásután minden ember eleibe járul nagy ájtatossággal és isteni félelemmel és mindenkinek neki adja az szentséget, mintha élne.”

Vagyis a más hagyományok alapján Jézus Krisztus ikertestvérének tekintett Szent Tamás apostol, itt halála után romlatlan testtel, a Megváltó testét és vérét osztja szét a hívők között. A Szent Koronán tehát nem véletlenül került zománca a Szűzanya Istenő képe mögé.

Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy közismert hitetlensége is a testiséggel hozza kapcsolatba. A föltámadás csak Krisztus oldalsebének érintése által lett nyilvánvalóvá számára. Tamás a testi bizonyosság megmutatója! Legendái a láthatóság, testetöltés és a szüzesség alapkérdéseit boncolgatják. A hagyomány szerint az apostolnak dobta le Mária mennybevételekor övét, megmutatva általa, hogy valóban test szerint vétetett fel. Tudnunk kell, hogy a középkorban a szent szüzek megmaradt övét a szülések segítésére, megkönnyítésére használták fel. (Így volt ez Árpádházi Szent Margit esetében is.)

A testetöltés kérdésköre húzódik meg abban a legendában is, amely indiai térítésének idejéből maradt fenn. A történet szerint, melyet a Legenda Aurea is leír, az indiai király megbízta, hogy építsen neki egy palotát. Az apostol az erre szánt pénzt a szegények között osztotta szét és prédikációjával megtérítette a népet. Amikor emiatt börtönbe vetették, a király elhalt testvére föltámadt, és elmondta az uralkodónak, hogy Tamás a cselekedetével a mennyben csodálatos palotát épített számára. A király megtért, és így mennyei vár lakójává válhatott. Így az apostolt sokszor ábrázolják derékszögellővel, utalva arra, hogy ő a mennyei építőmester. A mi nyelvünkön pedig a test épsége és az építkezés fogalma összetartozik. Csak magyarul érthető az Újszövetségben az a mondat, melyet Jézus saját föltámadására gondolva mond:

„Bontsátok le a templomot és harmadnapra fölépítem azt.” (János 2, 19-20)

Ugyanis a mi nyelvünkben összefügg a testi gyógyulás és valamely épület testesülése. A betegségből felépül a szervezet, ahogyan az e világi létből az öröklét épségébe jut egy tiszta élet után az ember. Ebből következik uralkodóinknak az a temetkezési hagyománya, mely szerint ha nem Fehérvárra vitetett a halott király teste, akkor olyan templomba került az elhunyt uralkodó teteme, melyet saját maga építtetett. Így volt ez I. András halálakor, aki Tihanyban került végső nyughelyére vagy I. Béla esetében is, kit az általa alapított Szent Megváltó monostorában temettek el. A Szent István hagyományban is érezhető, hogy a Boldogasszonynak épített bazilika és a Szent Király személye között misztikus kapcsolat áll fenn. A király szellemi, lelki épülése és Boldogasszony anyánk épületének emelése egymásnak rendelődött. Ez a fenti jézusi tanítás értelme. Az öröklét templomának felépülése a lélek épülése. A magyarság örökségében az épség és épülés fogalma oly mértékben szerepet játszott, hogy a környező népek is megőrizték ezt a tudatot. Alexics György a múlt század végén „Szent István király álma” címen egy a Temes megyei Lagerdorfon gyűjtött román ballada szövegét közölte. A középkori eredetű szöveg így hangzik:

*„Fönn Budának ős várában
Emelkednek, emelkednek
Palotái nemeseknek,
Magyar nemeseknek.
Kilencz folyosóra,
És kilenc pitvarra
István király palotája,
Jusson lelke mennyországba.
A jó István király
Kicsinyt elszundikált,
Beh szép álmot látott!
Mikor fölocsúdott,
Nagyot fohászkodott,
Főpapokat összehívta,
A bölcseket szinte nyomba,
Nekik is elmondotta,
Hogy mi volt az álma.
»Egy kicsinyég elaludtam
Halljátok hát, mit álmodtam:
Három angyal a mennyégből
Leszállt hozzám,
S mind a három szóval mondja,
Mikor készek a paloták,
Életedet általadod
S mi azt tőled el is vesszük.«
A főpapok ezt meghalva
Szentté avatták őt nyomba.
Mikor készek a paloták,
Az életét által adta.
Ez eset szájról szájra száll,
Amíg Magyarország fönn áll.”*

A ballada emlékezik Buda vár mágikus építésére. A falak emelkedése jó István király lelkének emelkedése. Az égbenyúló palota Szent Tamás épített mennyei kastélyának párja. Az apostol zománca tehát, a testesülés képviselője. Talán nem véletlen, hogy Laskai Ozsvát följegyzése szerint a fehérvári bazilika ereklyéi között őrizték Szent Tamás ujját is. Az isteni testesülés titkos misztériumának megfelelően kezei és szinte egész alakja takart volt az Istenanya képe által. Különös módon Esztergomban a Boldogasszonynak szentelt bazilika alatt levő hegyfoki prépostságot is az apostol tiszteletére szentelték. Nevének „kettős” fogalommal történő magyarázata rögtön elárulja, hogy a fiúval való testvéri kapcsolat hangsúlyozása nagyon fontos a Szent Koronán. Ebből következően és a főtebb vizsgált test és vér útvonalának követéséből adódóan, arra a felismerésre kell jutnunk, hogy az abroncson található két uralkodó képmás helyén valamikor hagyományunkból ismert testvérpár zománcbrázolásának kellett lennie. Ugyanerre az eredményre jutott, de más úton Pap Gábor is, amikor a Szent Koronán elhelyezkedő szentek névünnepei alapján következtette ki az abroncs hiányzó képeihez rendelhető neveket. Észrevette, hogy a fényjárását követő névünnepek a csillagászati hónap első tíz napjába esnek. Az így kirajzolódó kettős spirálrendszeren a hiányzó zománcképekhez rendelhető ünnepek Buda és Atilla nevét jelölik ki.

(Bővebben erről lsd.: Pap Gábor: „Angyali korona, szent csillag” című könyvét.)

Megfontolandó áthallásnak kell tekintenünk azt a kapcsolatrendszert, mely szerint Szent Tamás apostol mennyei palotája összevethető a „Szent István király álma” című balladában szereplő égbe emelkedő ős Buda várral. Így az „épülő” test, hiszen az abroncsot a horizontális földi lét megjelenési helyének kell tekintenünk, valóban Buda alakján keresztül személyesül meg. A mennyei építész Buda testét építi. S amit még fontos megjegyeznünk, hogy ez egyben az „Atillaság felépülését” is jelenti! Hiszen a hagyomány szerint Budát nevezték Atilla városának is. Kézai írja:

„Et quam vis Hunis et caeteris suis gentibus interdictum rex Ethela posuisset, ut urbs Ethelae vocaretur, Teutonici interdictum formidantes, eam Echulburg vocaverunt, Hunni vero, curam parvam illud reputantes interdictum, usque hodie eandem vocant Oubudam sicut prius.”

Azaz:

„Minthogy pedig Etele király a hunoknak és többi népének megparancsolta, hogy a várost Etele városának hívják, a németek a parancstól megrettenve, Etzelburgnak nevezték, de hunok nem sokat törődve a parancssal, a mai napig Ó-Budának hívják, mint azelőtt.”

Így tehát, ahol a Budaság megjelenik szükségszerűen megtalálható az Atillaság is. Véleményem szerint, az ős Buda vagy Óbuda megnevezés nemcsak egyszerűen egy földrajzi helyet jelölt meg, különbséget téve az új vár és a régi vár között, hanem a vérségi előd tiszteletére is utalt.

A Szent Korona egyik beavató állomása tehát, feltétlen keresztül vezetett a Budaság bölcsességén és az Atillaság hősiességén. Az uralkodás két alapminőségét jelentette e két ős tisztelete. Ez bölcsesség és az erő misztikus útja. Az Istenfiú képére való formálódás ezeken az állapotokon, arcmásokon keresztül valósult meg. Az ős Buda várában lakó magyar király népünk hagyományában élt. Az uralkodó korábbi, közönséges létéből felépülve, szent elődeivel azonossá vált.

Szent Tamás apostollal ellentétes oldalon, a keresztpánton, kép nem található. A zománcot megrongálták, jelenleg csak a felirat illetve annak csak egy része olvasható itt. Erről a tényről csak az utóbbi kutatások értesítenek. A Szent Korona korábbi vizsgálói (Ipolyi, Moravcsik) e különlegességről nem tesznek említést. A lecsúszóban levő feliratot a rejtélyes „ARTHOLO” névként betűzték ki, bár a „H” betű erősen rongált állapotban van. Az olvasat különlegességét csak fokozza, hogy ellentétben a többi apostolt ábrázoló zománckép feliratával, az „scs” megjelölés hiányzik a név előtt. A „sanctus” (szent) rövidítése és még néhány név a keresztpánton mutatja, hogy az összevonások segítségével hosszú megnevezés is felírható a zománcképek fölött rendelkezésre álló helyre. Így indokolatlan az „scs” betűjelek elhagyása. Ugyanakkor a misztérium szempontjából indokoltnak tűnik az a korábbi felfogás, mely e helyen Bertalan apostol ábrázolását tartja számon. Latinul a nevét „Bartholomaeus”-nak írjuk, amelynek közepén valóban olvasható az „Artholo” szövegrész. Szigeti István elméletét, mely szerint az örményeknél a kedvelt apostol személynevét becenévvé alakították, nem tarthatjuk elfogadhatónak. Úgy gondolja, hogy a „bar”-ból (héberül: „valaki fia”) „ar”, azaz „fenséges” lett. S ahogy írja: „A becenév kialakítása pszichéjének megfelelően a név végét is lekerekítették és így lett belőle „ARTHOLO”.” Mindazonáltal nem magyarázható meg, mit keresne egy örmény becenév a keresztpánt latin nevei között? Hiszen a Szent Korona névfelírtai jól elkülöníthetően és következetesen görög nyelvű abroncsból és latin keresztpántból áll.

Ugyanakkor a Bertalan név jelentésének korabeli magyarázata alátámasztja az apostol alakjának elhelyezkedését a Szent Koronán. A hagyomány szerint a név a fent említett „bar”

szócskán kívül a „tholos”, azaz „csúcs” és a „moys”, azaz víz szavakból ered. Ebből következően a Legenda Aurea szerint „Bertalan” annyit tesz, mint „vizeket fenn tartónak fia”, azaz „Istennek fia”. S valóban a Bertalan kép előtt, azt takarva, a pártázatban megjelenik a Pantokrátor. Az Atya képét a Fiú viseli, míg a Fiú képében küldötte (apostolosz) érkezik. Bertalan neve ezért magyarul a börtelen szavunkat hordozza magában. Ez mártíromságának jele is egyben, hiszen legendája szerint az Albana nevű városban megnyúzzák és így szenved el halálát. Börtelen, mert a Fiú képét ölti magára! Bertalan neve magyarul tehát beszélőnév. Halálának városa, a börtelenség színhelyének neve pedig különösen emlékeztet a magyar király koronázó város „Alba” megjelölésére. Itt veszi magára Jézus képét a leendő uralkodó. A Legenda Aurea azt írja az Apostolról, hogy angyalokkal járt. A Szent Koronán ott is látható a Pantokrátor és az elrejtett Bertalan kép alatt a két angyal.

Az Érdy-kódex szerint Bertalan, indiai pogány királyok nemzetségéből származott. Az Apostolról elmondja, ahogyan a Legenda Aurea is, hogyha nem akarja rá nem találhat senki. Tőle függ megmutatkozik e az őt keresők előtt. Rejteki létben él, ahogyan a Szent Koronán is ábrázoltatott. Bertalant a fény takarja.

Az Érdy-kódexben az ördög állítja róla, hogy mindent tud és minden nyelven beszél. Az Apostolnak ezen képességei összefüggnek börtelenségével, hiszen bőr a kialakult egyéniség végső meghatározója, a test összefogója. Ugyanakkor a bőr az érzékelés, tapintás szerve. Így Bertalan és Tamás ellentétes elhelyezése a Szent Koronán teljesen indokolt. Amíg Tamás apostol a testetöltés, tarkótáji oldalán található, addig Bertalan a maga rejteki létével, a harmadik szem fölé került. Mindez alátámasztja korábbi feltevésüket, hogy a homlok terében a menny nyilvánul meg.

Bertalan rejtőzködése a magyar hagyományban közismert volt. Úgy tartották a kígyók ünnepnapján bújnak a föld alá. Amely kígyó azonban nyáron valakit megcsípett, azt a föld büntetésül nem fogadja többé magába. Bertalan kígyója, az ítélet kígyója. Az Isten mögé rejtőzni nem tudó, pusztulásra ítéltetett. Ahogyan a kígyó, amely Bertalan napja után keresi a halálát, mert földbe nem bújhat Isten hidege veszíti el. Gyalog- és kocsútra, kerékvágásra kúsznak, hogy ott pusztuljanak és így meneküljenek az Úr égető hidegétől.

A mi nyelvünkben a rejtőzés kifejezést használják arra az emberre is, aki égi utazásra indul. A révülő hiedelmünk szerint, elrejtetik a világ elől, mert míg más létállapotban tartózkodik, testi valósága elpusztítható. A Szent Korona homlokzati részén pedig a mennyei látás e rejtőzés segítségével valósulhat meg. A révülés tevékenységére utaló elemeket megtalálhatjuk az Apostol legendájában is. Ilyen Bertalan testének vízen, ládában való utaztatása. Ugyanis halála után a csodákról híres földi maradványait a pogányok ólomkoporsóba zárva a tengerbe hajították. (Ne feledjük nevének értelmét is a vízzel hozzák kapcsolatba a középkori források!) A Lipari szigetére úszó testének csontjait pedig, a szaracénok szórják szét. Mindkét legendaelem emlékeztet a sámánok, táltosok révülésére. A halál vizén történő utazás és a test szétdarabolása általános állomásai utazásaiknak. A legendában jellemző módon, a „rejtezésbe lévő Bertalan”, szétszórásba került csontjait csak úgy tudja egy szerzetes újra összerakni, hogy azok fényleni kezdenek az éj sötétjében.

S különös módon a magyar hagyomány a révülést segítő Isten vérenek a védőszentjeként is tisztelete Bertalant. A bor és a bőr nyelvünk belső logikája, a „nyelvpergetés” szabályai alapján egymáshoz rendelődik. Összetartozásukat a hiedelmi gyakorlat is igazolja, hiszen „börtelen” a pannon táj szőlőhegyeinek védelmezője is. Bertalan a késével, vértanúságának eszközével, – mellyel gyakran ábrázoltatott –, a szüretet, a szőlő fürtök lemetszését végezte. A szőlő börtelen nedve a bor, Jézus vére. Ne feledjük, a koronázás beavató szertartása a nemesítés misztériuma! A test és a vér átalakítása. Amíg Szent Tamás alakja a testhez

rendelhető, addig Bertalan apostol személye a vérhez köthető. Különös egybeesés, hogy a nemesítés műveletéhez is szükséges a késsel történő seb vágása az alanyon. Tamás nevét pedig, mint fentebb láttuk, a „vágás” jelentésváltozattal is kapcsolatba hozzák, míg Bertalanhoz a képi ábrázolásnál rendelik mellé a kést.

Bertalan személyét egyébként a IX. századtól azonosítani kezdték a János evangéliumában szereplő Natanaellal. Érdekes módon a „Natanael” név héber értelmezése közel áll a „Bertalan” megnevezés jelentéséhez, hiszen „Isten ajándéka”-ként fordítható le. Isten legnagyobb ajándéka a közénk született fia.

Különlegességgént kell megjegyeznünk, hogy a Kárpát-medencei születésű Szent Jeromos óta ismeretes Bertalan neve alatt egy apokrif evangélium is! Több kopt szövegről is tudunk, amelyeknek keletkezését az Apostol személyével hozzák kapcsolatba. Ilyen a Jézus feltámadása Bertalan apostoltól című írás is. Ezeknek a forrásoknak az áttanulmányozása új eredménnyel is szolgálhat az „Artholo” név magyarázatára.

A VILÁG ZENGŐ CSODAFÁJA

Az avarok ősatyjának, Abarisznak, a hagyományában benne foglaltatik a magyarokkal való összetartozás. A nyíl titka összeköt bennünket.

Atilla szívéből, mely a Képes Krónika róla szóló részének lapszéldíszében is ábrázolódik, hagyományunkban nyíl növekszik. Ahogyan a mag is megnyílik. Nyelvünkben a nyílás szóban benne rejtőzik a nyíl fogalma. S a megfordított „szív”, mint az a krónikában is látható, képi gondolkodásunk szerint annyit jelent, hogy „visz”. A régi sírjainkon látható megfordított szívek egyértelműen lélekvivő szerepkörre utalnak. A lélek, lélegzet az orron keresztül jár ki-be a testbe. S a holtak koponyáján az orr helyén ez a fordított szív alak keletkezik. A mag megnyílik, hogy a jelen életet élő szívének legyen honnét szívnia megtartó erejét. A Képes Krónikában az Atilla halálát leíró latin szövegnek nem véletlenül utolsó szava, magyarul olvasva, a „mag”. A magyar életfa első ágai mindig a mély felé kötnek. Hagyományunk élet-erőnk. Ez a mag magyar misztériuma. S ahogy a nyíl röpte suhog a légben, úgy röpül fel uralkodó dinasztiaink lélek madara, hogy hosszú, sebes útján István személyében célhoz érjen. S valóban a Képes Krónikában az István történetét leíró részt lezáró lapszélnek a díszje szemmé változik. A keletkeztető magból, létfenntartó szem lett. (Egyébiránt a Képes Krónikában mindkét uralkodó a jogarában is viseli e két jelet. Atilla jogarában szív virágzik, míg Szent Istvánéban a rombusz jel található. (Ismét eljutottunk tehát, a szemzés, nemesítés kérdéséhez.

Ugyanakkor ne feledkezzünk meg a korábban elemzett „flagellum”, valamint „malleus” szavak növényi jelentésű értelmezéseiről sem. Hiszen csak ezek segítségével érthetjük meg, hogyan lesz a vesszőből (virga) életadó szűz (virgo) virág. Ez a növekedés lett volna küldetése a hunokat a magyarokkal összekötő avarságnak. Ez volt a nyílvessző iránya. S furcsamód az avar és a kora-magyar régészeti hagyaték közli is ezt velünk. Úgyis nevezik ezeket a leletanyagokat, hogy „griffes-indás” stílusúak.

Ezeknek a gondolatoknak fényében különleges értelmet kap az a híres levél, melyet III. András halálakor az Ákos nembeli Ernye bán fia, István nádor írt:

„Miután meghalt András, Magyarország jeles királya, az utolsó aranyágacska, mely atyai ágon Szent István királynak, a magyarok első királyának a nemzetségéből, törzseből és véréből sarjadt, a főpapok, főurak, a nemesség és Magyarország minden népe érezte, hogy elvesztette született urát s azon gondolkodtak, hogyan és miképpen találhatnának maguknak az isteni kegyelem gondoskodása folytán a Szent Király véréből származó uralkodót.”

A korabeli magyar felfogásban tehát ismeretes volt a szent dinasztia születési láncolatának élő fához hasonlított növekedése. Az aranyágacska egyébként ott kanyarognak az esztergomi királyi kápolna oroszlánjai mögött is. Esztergom pedig az Istvánok szülőhelye. (Szent István, II. István, III. István is itt látta meg a napvilágot.)

Az uralkodói korona növényi értelemben történő felfogása pedig már Szent István idejéből vitán felül igazolható. A Szent Király fiához intézet intelmeiben, melyben a királyi korona ékességeit sorolja fel, a következőket olvashatjuk:

„A legnagyobb királyi ékesség, az én tudásom szerint, a király elődök után járni, a szülőket utánozni. Aki ugyanis megveti, amit megszabtak atyai elődei, az isteni törvényekre sem ügyel. Mert az atyák azért atyák, hogy fiaikat gyámolítsák, a fiak pedig azért fiak, hogy szüleiknek szót fogadjanak. Aki atyjával szemben áll, Isten ellenségének

áll. Mert minden engedetlen Istennel áll szemben. És az engedetlenség szelletje a korona virágait (flores coronae) szórja szerte.”

Bár egyesek vitatják, hogy Szent Istvánnak közvetlen maga írta volna az Intelmeket, az azonban tény, hogy a kora Árpád-korban a koronát, az életfa koronájaként is értelmezték. Az élet növényhez, fához való hasonlítása máshol is előbukkan a szövegben, s talán nem véletlen, hogy éppen vallási gondolatokkal kapcsolatosan. Az Intelmek az egyházzól, mint a korona hírességéről így beszél:

„... az egyház, melynek első ízben a mi fejünk, tudniillik Krisztus vetette el magját, majd az Ő tagjai, vagyis az apostolok és szent atyák ültették át, meggyökerezítették erősen, s elterjesztették az egész földkerekségen. És ámbár mindig hajt új sarjakat, más helyeken mégis mintegy réginek tartják;...”

E tanulmánynak nem célja az Intelmek részletes elemzése, annyi azonban a fenti idézetek alapján is megállapítható, hogy a magyar hagyományban ismert volt a királyi korona élő, világfával való megfeleltetése. Ugyanakkor az is leszögezhető, ami általában el kerüli a Szent Korona-tan kutatóinak figyelmét, hogy a Szent Király szellemi hagyatékában a Szent Korona-tan létezéséről tesz tanúságot. Amint azt a leírt tíz alapelvről mondja az Intelmek befejezése:

„Mindaz, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni. Amen.”

Ugyanakkor a magyar uralkodóház esetében kétségtelenül fontos szerepet játszott az Atillától való leszármazásnak a tudata. Ne feledjük nemcsak krónikáink tanúskodnak ennek tényéről, hanem a korabeli külföldi források is. Így Herzfeldi Lambert évkönyveiben (1071) megemlékezik Atilla kardjáról, melyet a magyar királyok őriztek. Ugyanis arról tudósít, hogy Merseburgi Lipót IV. Henrik bajor király kedves embere lebukik lováról és saját kardjába zuhanva meghal. Hozzáteszi, hogy ez a kard Atilláé volt. Salamon anyja adta Nordheimi Ottó bajor hercegnek, hogy annak segítségével fiát a magyar trónra visszaültesse. Ottó gyorsan tovább adományozta Dedi örgróf fiának, akit hamarosan megöltek. Így kerül a mágikus kard a királyhoz s tőle Merseburgi Lipóthoz. A különös halálesetek után a lovagok a kardot el akarták dobni. Számunkra e leírásból az bír különös jelentőséggel, hogy történelmi források alapján bizonyítható, nemcsak a magyar uralkodó tekintette a birtokában levő kincsek egy részét Atilla hagyatékának. A hun király örökségét a magyar uralkodó őrizte a nyugati világ felfogása szerint is. Azonban más Atilla-kincs birtoklásának tényéről is beszámolnak a korabeli források. Ugyanis IV. László idején a cseh király megígéri, hogy a magyar királynak visszaadja valamennyi kincsét, melyet nagynénje, Mazovi Anna vitt magával Csehországba. Az írásos nyilatkozat szerint Atilla örökségéből származott, egyéb értékes tárgyak mellett, két korona („duas coronas”) és egy jogar („sceptra”) is.

A szent királyok családfája tehát, ősi, nemes gyökerekből növekedett. Szent István utódai ápolták ennek a történelmi emléket. Ugyanakkor fentebb azt is tisztáztuk, hogy a korona szó nyelvünkben átvitt értelmű, és így kapcsolható az örök élet Világfájának koronájához is. Az uralkodó családfája pedig, a koronázás alkalmával, a Világfa koronájától nemesedik meg. Az összes koronázási ordó szövegének a mélyén, ennek a misztikus kapcsolatnak az emléke húzódik meg. Szent István király Nagyobb Legendájából is visszatükröződik ez a szakrális összefonódás. A Szent Király koronázásáról ugyanis, a következőket olvashatjuk:

„...Stephanus rex appellatur et unctione crismali perunctus diademate regalis dignitatis feliciter coronatur”

Azaz:

„...István királlyá kikiáltatott, s az olajkenettel felkenve a királyi méltóság diadémájával szerencsésen megkoronáztatott.”

E mondat alapján a korszakkal foglalkozó kutatók úgy vélik, hogy a Szent Királyt az úgy nevezett manzi ordó szerint koronázták meg. Elméletüket a „Stephanus rex appellatur” (Istvánt királlyá kikiáltatott) szövegrészre alapozzák. A „kikiáltás” alatt ugyanis a nép közfelkiáltását értik (acclamatio). Ez a szertartási szokás pedig, a korabeli ordók (Ratold, Egbert) közül csak a német formulának része. E tételből kiindulva bizonyítottnak látják, hogy a magyar királyt a manzi szertartásrend szabályai alapján avatták királlyá. Azt fel sem tételezik, hogy a folyamat esetleg fordított irányban is lejátszódhatott, és a német formula magyar hatásra alakult ki.

A „diademate regalis dignitatis” (királyi méltóság diadémja) mondatrészrel kapcsolatban Kovács József tesz értékes megállapításokat. A bizánci Anna Komnene (+1148) császári atyjáról írott megemlékezése alapján leszögezi, hogy a keleti birodalomban „diadema”-t, csak Baszileusz hordhatott. Ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, Honorius Augustodunensis (+1156) Gemma animae (A lélek ékköve) című műve alapján, hogy a császári korona a magyar koronával mutat hasonlóságot. A nyugati szerzetes ugyanis a császári fejéket ívvel díszítettnek írja le, szemben az egyszerű királyi koronával. Ezért a következőket állapítja meg Kovács József:

„Következésképp a legendának pontos kifejezései – rex (baszileusz), diadema regalis dignitatis (to baszilikon diadema) – meghatároznak már egy koronatípust, amit abroncsával és boltozatával együtt egy egységben kell tekintenünk.” (Kovács József: A magyar Szent Koron. Főnix, 1999. – Kiemelés tőlem – V. T.)

A „feliciter coronatur” (szerencsésen megkoronáztatott) szövegfordulattal kapcsolatban viszont, volt olyan kutató, aki István ingatag hatalmára vonatkozó következtetéseket vont le. A „szerencsés” szóból kiindulva úgy vélte, hogy az idegen érdekeket képviselő uralkodónak, olyan alacsony volt a népszerűsége népe körében, hogy még a koronázásához is nagy szerencse kellett. Természetesen ez a feltételezés teljességgel komolytalan, hiszen a „felicetatis coronatus” kifejezés-együttes szinte minden korabeli koronázási ordó szövegében megtalálható. Számtalan király koronázásakor elhangzottak e szavak. Ennek pedig vallási, misztikus okai voltak. A kimondásuk által az idő és a személy kivételes találkozását segítették elő. Ugyanakkor e kifejezések mélyebb, rejtettebb erők megidézését is lehetővé tették. A „felicitas” ugyanis latinul „termékenységet” is jelent. A „corona” szó ugyan közvetíti a „koszorú” jelentésen keresztül a „termékeny” növényi kapcsolat érzékelhetőségét, de e két kifejezés igazi, életadó minőségét csak a Világfára vonatkoztatva érthetjük meg. A magyar nyelv, a mai napig őrzi a fa koronájának és a királyi koronának a misztikus összetartozását. Belső összefüggései alapján, a király kapcsolatba kerül az avatási szertartáskor a Világfa koronájával. Az örök létezés titka „beoltódik” az egyéni családfába. Így a király személyén keresztül részesedik a mulandóság, a Teremtés végtelen erejéből. Országa boldog, uralkodása termékeny lesz. A latin és a görög hagyomány is megőrizte emlékezetében a koronázási szertartás e misztikus pillanatát. A „családfa” szó megjelölésére ugyanis a latin a „stemma” görög eredetű kifejezést használja, mely egyben „koszorú” jelentéssel is bír. A fentebb hivatkozott Anna Komnene művében, ezzel a gyűjtőnévvel (stemma) jelöli a Bizáncban használatos különböző korona típusokat. Ez a nyelvi emlékezet a „családfa” és a „koszorú” jelentésrétegét ugyan egymásmellé rendeli, de nem ismeri összetartozásuknak okát. Az összekötő kapocs, a „fakorona” fogalma, hiányzik a nyelvi rendszerükből. A magyar nyelvben egyértelműen követhető, hogyan változik, nemesedik a beavatandó személy királlyá.

FEHÉR KIRÁLYOK

Atilla, az „ítélő” és Szent István, a „törvény” örököse, Mátyás, az „igazságos” lett. Fentebb már kifejtésre került, Atilla és Szent István misztikus összetartozása. Ugyanakkor a Szent Korona és az általa testesülő tan, Mátyás személyében tovább folytatódott. Az „igazság” szóban a magyar nyelvben benne rejlik az „ige” fogalma is. S Mátyás a világ elmozdult rendjének visszaállítására érkezett közénk. Az „Ige” újulása volt királysága. Mintha már születése előtt meghatározták volna sorsát. A „Mátyás” névre történő keresztelés ténye is erre utal, hiszen a névadó apostol éppúgy pótlólag került a kiválasztott tizenkettő közé, mint Mátyás a magyar apostoli királyok sorába. Sorsvetés illetve választás jelölte ki mindkettőjük helyét. Mátyás királyt pedig, a korabeli források szerint, szinte szerelemmel kísérte a szerencse. Tudnunk kell, hogy királyunk és az apostol személyét az is összefűzi, hogy isteni csoda folytán szabadulnak mindketten börtönükből. A Legenda Aurea szerint, Mátyás apostol macedóniai börtönébe az Úr nagy fényességgel jelent meg, felemelte őt a földről, s bilincseit feloldván, kitárta tömlőce ajtaját. Királyunk hasonló csoda folytán, választott királyként szabadul rabságából. Hiszen, a bátyját megölő V. Lászlót, éppen annak a napnak első évfordulóján érte el a halál, mikor temesvári esküjét letette arra a fogadalomra, hogy Hunyadi Lászlón nem áll bosszút. Ahogyan az 1664-ben készült Nádasdy Mauzóleum is megállapítja, Mátyás a börtön sűrű sötétségéből egy pillanat alatt került a királyság ragyogó fényességébe. Az isteni csodáról pedig, a kortárs Petrus Ransanus így tudósít:

„...Isten sugallatára – mikor Mátyás említésére került a sor –, mintha égből jövő hangot hallottak volna, mindnyájan azt kiáltották, hogy csak Mátyást akarják királyuknak. A halhatatlan Isten gondoskodása indította ugyanis, arra mindenki eszét és szívét, aki már az események megtörténte előtt Corvinus János utódát, azaz Mátyást szemelte ki Magyarországról trónjára...”

Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy Mátyás apostol megválasztásakor a másik jelölt tanítványnak, Józsefnek, a vezetékeve Igaz volt. Mátyás nevének értelmezését viszont a középkorban a „manu”, azaz „jó” és a „thesis”, azaz „elhelyezés” szavakból vezették le. Mindebből következik, hogy Mátyás nemcsak igaz volt, hanem jó is. A jó és az igaz megvalósulása, az igazságosság. A fentiek alapján tehát elmondhatjuk, hogy királyunk megkeresztelése, köztudott küldetése alapján történt. A magyarság kiválasztotta a szent királyok nemzettségének folytatására. Hiszen már Szilágyi Mihály is hivatkozik a királyválasztáskor a jövődölésekre, mely szerint Mátyás nagy király lesz. Bonfini a következők szerint írja le beszédét:

„... Mátyást apja sokkal jobban kedvelte és szerette másik fiánál, minden reményét belé helyezte, előre sejtve, hogy Ő lesz majd naggyá. Sejtését növelte ama szent atya, Kapisztrán; ez ugyanis, midőn az apa istentiszteletre vezette fiait. Mátyást mindig a jobbára vette, míg Lászlót baljára, noha jóval idősebb volt. Az apa megkérdezte tőle, fiainak életkorát miért ily visszasan veszi figyelembe, mire Ő, mintegy isteni sugallatra, nyíltan megmondta, hogy nem ok nélkül, mert az ifjabból másik Nagy Sándor lesz, a hit kemény harcosa, de még király is, az idősebbnek azonban korai halál szakasztja meg dicsőség felé vezető útját. ...”

Azt is fontos körülménynek kell tekintenünk, hogy a korabeli köztudatban általánosan ismert volt az a leszármazási hagyomány, mely Hunyadi Jánost Zsigmond házasságon kívüli gyermekének tekintette. Erről tanúskodik az a Göröcsöni Ambrus és Bogáti Fazekas Miklós által írt és az 1570-es években nyomtatásban is megjelent mű, mely Mátyás király életét

verselte meg. Ebben a műben tényként örökítik meg Zsigmond apaságát. Elmondják, hogy a magyar király hadi útja alkalmával szerelembe esett egy csodálatosan szép leánnyal. Más források tudni vélik, hogy Morsinai Erzsébet volt Zsigmond kedvese, akitől egy szenvedélyes éjszaka gyümölcseként született Hunyadi János. Amikor az áldott állapotba került leány a királynak elmondta, hogy gyermeket vár, Zsigmond jegyként egy gyűrűt adott neki és meghagyta, ha megszületik a gyermek hozza el Budára. A csecsemőt és a gyűrűt felmutatva meg fogja Őt ismerni. János anyja így is tett. Fia megszületése után bátyjával elindul a királyi várba. Ut közben egyik alkalommal, amikor megpihentek és tisztába tette a gyermeket, levetette ujjáról a királyi gyűrűt. Lehelyezte azt a kisfiú bölcsője mellé. Oly gyönyörű fénnel ragyogott, csillogott a gyűrű, hogy a közeli ágon ülő holló megkívánta azt. Felkapva a földről messze szállt vele. Erzsébet bátyja azonnal üldözőbe vette és nyilával szíven találva, lelőtte a hollót és visszaszerezte a gyűrűt. (Más változatok szerint a gyermek János az, aki meglövi a fekete madarat.)

Ez a történet azért fontos számunkra, mert a Szent Koronához fűződő egyik feltételről tanúskodik. A szent királyi vér és a Szent Korona eredetileg elválaszthatatlanul összetartozott. Ahogyan erről már fentebb szó esett a Turul dinasztia férfi ágának kihalása után különös gondot fordítottak arra, hogy legalább a leány ágon csörgedező szent vérből eredjenek uralkodóink. Zsigmond ereibe pedig, három oldalról is került a Turul leányok véréből. Miután törvényes házasságaiból sem Nagy Lajos leányától, sem pedig Cillei Borbálától fiú gyermeke nem született, különös erővel bírt a Hunyadi család származását megörökítő történet. Mint az köztudott, Zsigmond leánya, Erzsébet, Habsburg Alberttől született gyermeke részére ellopatta a Szent Koronát. Anyja mégcsak a szent királyi vér ellen kísérelt meg merényletet, hiszen férje, Zsigmond életére tört. Leánya azonban már a Szent Koronát tulajdonította el 1440. február 20-ról 21-ére virradó éjjel. Ettől az időponttól kezdve a Szent Korona-tan három lényeges alapelemének egysége megszűnt. A szent királyi vér és égi nemesítője a Szent Korona, valamint a nemzet szoros kapcsolata egy időre megbomlott. Ez az egység majd csak 1464-ben Mátyás uralkodása alatt áll újra össze. A nemzet kísérlete, hogy csupán Szent István erejével szentesítse új uralkodóját sikertelen maradt. Hiszen a Szent Korona távollétében, Szent István fejereklyéjéről levett koronával megkoronázott I. Ulászló, éppen a Szent István által választott Szent napján (Szent Márton, november 11.) veszít csatát Várna mellett és hal meg tragikus módon. A nem szent királyi vérből származó és nem a Szent Koronával koronázott I. Ulászlót hiába fogadta el a nemzet uralkodójának, a török, mintegy isteni jelként, mégis levágta a fejét. V. Lászlót ugyan később törvényes királyának tekinti az ország, ám Ő csak Zsigmond leánygyermekének leszármazottja és uralkodása alatt a Szent Korona III. Frigyes birtokában van.

Ugyanakkor a Hunyadiak származásáról szóló hagyomány Mátyás személyét a Turul dinasztia vérével hozza összefüggésbe. Erre utal az a tény is, hogy Petrus Ransanus, a Minden idők évkönyvei című művében Hunyadi Jánost Fehér Jánosnak is nevezi. E megjelölés pedig nemcsak Nándorfehérvár nevéből származhatott Mátyás apjára. Eleink gondolkodásában ugyanis úgy tűnik, az uralkodói származásnak a „fehér” volt jele. A krónikáink már a korai időkből szolgáltatnak erre bizonyítékot. Szent István halála után ugyanis a külföldre menekülő három Turul vérből származó testvér közül kettő, András és Béla, király lesz. (A harmadik testvér Levente korán meghal.) Az országba visszatérő, idegenből érkező királyokról, mintha a krónika írók szükségesnek tartották volna megjegyezni, hogy különleges, mitikus dinasztíából származnak. Mindezt pedig, azután írják le, miután cáfolták, hogy a hercegek Vazul törvénytelen gyermekei lennének. Kopasz (Szár) László fiainak mondják őket. A Kopasz név megjelölésére a „calvus” latin kifejezés ragozott alakjait használják. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a „kopasz” megjelölés azonos értékű volt régi nyelvünkben a „szár” kifejezéssel. Ugyanakkor Andrásról azt írják, hogy fehérnek és katolikusnak hívták.

(Albus Andreas et catholicus) Bélával kapcsolatban pedig, megörökítik a krónikák, hogy Benynek mondatott. (Bela duce Benyn dicto.) Benyn nevet a szláv bjelo (belo), azaz „fehér” szóval hozzák kapcsolatba, utalva Béla lengyelországi tartózkodására. A „fehér” szó tehát, mindkét királyunk ismertető jele volt. A korabeli magyar nyelvben a „szár” jelentése egybeesett a „fehér” fogalmával. Ugyanakkor fentebb már tárgyalásra került, hogy Koppány apjának, Tar Szöréndnek (Zerind) nevét is a „calvus” szóval adták vissza a krónikák. Koppány vérfertőző házasságra való törekvése pedig, a Turul dinasztiával való rokonságot tételezi fel. Mindenestre úgy tűnik, hogy a „fehér” illetve „kopasz, szár, tar,” megjelölések az uralkodó dinasztiához kötődtek. Azt sem tarthatjuk mellékesnek, hogy királyaink Szent koronával való beavatása csak Fehérvárott történhetett meg. S ha ennek helyét a Pilisben keressük, akkor bizony uralkodóink szent hegye, birtoka és koronázási központja éppúgy egybeesik, mint személyüknek „fehér” „kopasz,” illetve „szár” megjelölése. A fejtető tar tonzúrájának neve, a „pilis”, és Isten „fehér” ereje a földön ott található, ahol királyaink is „születtek”.

Ugyanakkor, mint erről már szó volt, a „calvus” a régiségben a Vénusz egyik mellékneve volt. Az is köztudott, hogy a Vénusz ékköve, a fehér gyöngy. Ennek pedig az egyik latin megnevezése, az „alba, -ae, nn.”. Ugyanakkor királyaink koronázó szent helye, Fehérvár, gyakran szerepel a korabeli latin nyelvű iratokban az „Alba” megjelöléssel. Így tehát a „kopasz, tar, szár” valamint a „fehér gyöngy” fogalma egyaránt a Vénusszal való kapcsolatra utal. A „fehérség” színe a Vénusz tavaszi, nászállapotára utal, az élet továbbvitelét segíti elő. A „fehér” jele ezt az isteni minőséget jelölte. Turul királyaink Vénusz gyermekei voltak. Petrus Rasanusnál Hunyadi János Fehér neve erre a származásra utalhat. a „Boldogasszony kelengyéje” című tanulmányomban kifejtettem, hogy az Árpád-házban a születések láncolatát a „gyöngy” tisztelet fejezte ki. A „gyöngy” jelentésű „margarita” szóból eredő Margit név e kultusszal hozható kapcsolatba. Szent Margit élete a Turulok születése érdekében hozott eleven áldozat volt. Ezért tett lépéseket Mátyás közvetlenül koronázása után, 1464-ben, Margit testének felmagasztalása ügyében. A Margit kultusz nyilvánult meg abban a tényben is, hogy Patrona Regni lett Antiochiai Szent Margit, akinek ereklyéjét II. András a szentföldről hazahozta. Ünnepnapiján koronázták meg az utolsó fiúági Turul királyt, III. Adrást is. (1290. július 13.) Bálint Sándor kutatásaira hivatkozva, amely szerint az Esztergomból Visegrád felé vezető útnak via Margaritae volt a neve, elmondható, hogy a Szent Koronához a gyöngyök útja vezetett. Ahogy arról már fentebb szó került, a „gyöngy” és az „áldozati kenyér”, valamint a „test” között belső, titkos összetartozás van. A Szent Korona gyöngyei a testesülés emlékei.

A TURUL MADÁR ÉS A VÉNUSZ

A Turul dinasztia eredetének hagyománya is arról tanúskodik, hogy áttételesen királyaink valóban a Vénusz gyermekei. Ugyanis Emese álma, Álmos csodás születésének a jövődölése, az asztrálmítoszi hagyomány alapján valóban kapcsolatba hozható ezzel a bolygó minőséggel. Jelen tanulmánynak nem lehet tárgya ennek a részletes elemzése. Az azonban leszögezhető, hogy az Emese név magában rejtje az „emse” szavunkat, mely a Disznó jelző állatára utal a keleti Állatövben. Ennek pontos megfelelője a nyugati Zodiákusban, a Bika jegyérténytartama. A Bika havában pedig, a Vénusz van uralomban. Úgy tűnik a Turul képében reászálló madár is ezzel a bolygóval van szoros összefüggésben. Anonymus műve az álomban megjelenő csodalényről úgy beszélt, mint isteni látomásról Turul alakban. („...divina visio in forma asturis.”) A turul megjelölésére az „astur” latin kifejezést használja, míg a Képes Krónika a mitikus madárral kapcsolatban az „austur” nevet említi, melynek hallatán a magyar fül akaratlanul is az „ustor, ostor” szavakra asszociál. E gondolattársításnak már csak azért is helye van, mert arról a koronás madárról van szó, melyet Kézai és a Képes Krónika is Isten ostorának címereként ír le. Úgy tudják, hogy őseink egészen Géza herceg idejéig viselték e címet a harcban. Ezt a madarat Kézai magyarul „Turul”-nak mondja, míg a Képes Krónika az „austur” latin megnevezést használja. („similitudinem austuris”) A fentiek alapján levonhatjuk a következtetést, hogy az Emese álmában szereplő madár Atillához tartozik. Az Ő utolsó álmában röppenhetett fel e csodalény, hogy azután kései leszármazottai álmában alászállva új erőre kapjon. Hiszen Atillát álmában éri el a halál, míg Emesének álmában nyilatkozik meg a születendő élet. Nagyon fontos közlésnek kell tekintenünk, hogy Anonymus szerint, Emese álomlátásakor már várandós volt, mégis úgy tűnik neki, az álmában reászálló Turul madártól került áldott állapotba. Ez a kettős eredet, pedig nagyon emlékeztet a Szent Korona „működésével” kapcsolatban korábban kifejtett „szemzés”, gyümölcsoltás folyamatához. Emese méhében magzata, isteni látomás hatására formálódik szent vezérré. Ugyanakkor megállapítható, hogy az álom és a Turul feltűnése összekapcsolódik, hiszen a Turul dinasztia Álmos leszármazói.

Azonban a Turul latin „austur” illetve „astur” megnevezésének elemzésekor érdekes eredményre juthatunk. Amennyiben megvizsgáljuk e kifejezésekhez, milyen hangalakilag közelálló latin szavakat ismerünk, talán közelebb juthatunk az isteni „lény” megismeréséhez. A latinban a szótárak az „astur -ris hn.” főnév jelentését egy ölyvfajként jelölik meg, ám véleményem szerint, ez a szó éppen a tárgyalt isteni madár megnevezéséből került át az ölyvfajtára. Így a legközelebbi hangzású kifejezés az „aster -eris hn.”, amely „csillag” értelemmel fordítható. Ugyanakkor a Képes Krónikában szereplő „austur” szóhoz az „auster -tri hn” főnév a leghasonlatosabb, melynek jelentése „déli szél” illetve „dél”. [Habakuk szerint az Isten délről jön.”Deus ab Austero veniet.” (Habakuk 3,3)]

Tanulmányomnak nem tárgya a teljes körű jelentésváltozatok vizsgálata. Azonban a fordítás alapján felmerült fogalmak vizsgálata, a magyar hagyományban, egy jól meghatározható minőséget ír körül. Így a „csillag” jelentés az égre irányítja a figyelmet. Népünk pedig, amennyiben csak „Csillag”-nak nevez egy éjszakai világítót, akkor a Vénuszra gondol. A „szél” főnévből illetve a „csillag” szóból képezhető a „Szélcscillag” megnevezés, mely hagyományunkban szintén a Vénuszt jelöli meg. A „dél” szavunk, a fentebb említett isteni irányultság mellett, magában rejtje a „delej” és a „delejezés” mágikus cselekményét. A „delejes álom” fogalma pedig, pontosan lefedi a különleges révült állapot megnevezését. (Ne feledjük, Atilla álomban távozik a világból és a Turul álomban tűnik fel Emesének!) Álomhozónak ismét csak a Vénuszt nevezi népünk. Ugyanakkor a Vénusz egyik fényéből

Jézus arca ragyog ránk, míg a másik alakjából a Szűzanya fénylik. A bolygó tehát fel tudja öltetni a férfi és a női tulajdonság jellemzőit is. Vér és tej. Vér és test. A Vénusz kettőségének hagyományára az emberiség kezdettől fogva emlékezik. A sumer-akkád hit Hajnalcillagként férfinak, Vacsoracsillagként nőnek tekintette. A magyar lélekben elevenen él ennek tudása, hiszen a szerelem csillagát Pásztor névvel is illetjük. E mesterség pedig, tipikusan férfi foglalkozás. E két minőség végtelen vágyakozása teremti napról napra újjá a világot. Az est és a hajnal szerelméből születik a nappal. A Vénusz szerelme pedig, a mindenségeken ível át, hiszen ott található precessziós nagy év kapujában. A Bika világhónapban alászálló fény a Skorpió világhónapban támad fel és a Mérleg időszakában nyilvánul meg a világ számára. A Mérleg jegyérténytartamában pedig, a Vénusz otthon van. Ugyanakkor azt az erőt, amely a világban az Utolsó Ítélet után érvényesül, úgy hívják, hogy „igazságszeretet”. Az igazság elsősorban szeretet, nem tény kérdés. Az Igéhez fűződő szerelemből következnek a tények. Abból az érzelemből, mely Isten szívéből ered. Ér és érzelem így függ össze a magyar régiségben. Isten szívéből pedig, mindannyiunk szívéhez elérnek a Szent Korona vérvörös kövei és tejfehér gyöngyei. Fehér, piros, mint az Árpád-sáv. Ütemes váltakozásuk, mint a szívdobbanás mutatja meg a felső Pantokrátor képét a Mindenségnek. A koronázás során ezzel a képpel azonosul leendő királyunk.

Emese álmában a Vénusz, a Szerlemcsillag szeretete nyilvánult meg. Atilla alakjában pedig, a világ Utolsó Ítélete mutatta meg magát egy pillanatra. Isten ostora, akinek tetteit a szerelmes igazság irányította, így lett a Turul dinasztia ősatya, az isteni vér átvivője. Ebből az irányból, a Teremtés túlsó feléről érkezett Emeséhez a Turul madár. Vörös és fehér szerelme, így egyesül Álmos leszármazóiban. Uralkodóink mellékevei és a dinasztia eredethagyománya ugyanarra az égi minőségre vezethető vissza. A Szent Koronához ez a vér tartozott. A gyümölcstől aranyáig e dinasztiaiból származott. Amíg azonban István, a törvény megtartásáról tanúskodott, addig Mátyás, az igazságos, a Feltámadás gyermeke lett. Ahogy Thuróczy írja róla:

„Maga a végzett vitte győzelemre ezt a királyt. Tetteinek dicsőítésére az alábbi verset szerezték:

*Sors kegye: eljött újra a hunok hajdani fényes
korszaka, melyben Atilla király aratott diadalmat.”*

Mátyás pedig tudatában volt ennek a küldetésnek. Erről tanúskodik az a hadi szertartás, melyet Bécsújhely elfoglalásakor vitt véghez. (Egyes források szerint III. Frigyes itt őriztette a birtokába került Szent Koronát.) A felvonuláson a királyné, Beatrix is jelen volt. Az eseményt Bonfini és Heltai is nagyjából azonos módon örökítette meg az utókornak. Mi Bonfini leírását követjük:

„... Beatrix kíséretében voltam. A felállított hadsereg azt a benyomást keltette, hogy már-már összecsap az ellenséggel. Nagy álmélkodás fogott el. A csatasor teljességgel olyan volt, mint egy skorpió.”

Mátyás tehát, a Skorpió világhónap (precessziós nagy év) jelét indította harcra, hiszen ez a támadás időszaka. Innét támad fel, kezd el újra nőni a fény a Teremtésben. Hagyományunkban a támadás és a feltámadás összetartozik. A Húsvétot támadatnak mondjuk, ahogyan a napfelkeltét is nevezzük naptámadtnak. A mieink a csatába vérzászló alatt vonultak. A XIX. század folyamán lebontott Buda vári Zeughaus nevű hadiszertárban 1849-ig őriztek, egy a Turul dinasztia korából való vérszászlót. Ennek egyik felén a felfeszített Krisztus alakja volt látható, a másikon a Turul madár. A magyarok harcra indulása, a támadás, maga a feltámadás. Véraldozat Krisztusért. Ahogyan Báthory István küldte harcra a katonáit a kenyérmezei csata előtt: „vércsepp, melyet Krisztus szerelméért ontunk.”

(Kenyérmező, Bonfini szerint, a latin „panis” szóról kapta a nevét. A Pannon föld és a magyar vér megidézi a Megváltó jelenlétét. A Kenyér, az Ő teste és a kiontott áldozati vér, az Ő vére.) Báthory nem véletlenül rendelte el, hogy csapatonként istentiszteletet tartsanak, s utána mindnyájan részesüljenek az Oltáriszentség titokzatos vacsorájában. A magyar katonaság Jézus hadserege. Mikor vérük és szívük lüktetése, s a lovak dobogása egyetlen akarattá válik, megindul a Támadás, Feltámadás. Ezért jegyezheték fel már 1278-ban is, hogy Kun László seregében a cseh Ottokár katonáival szemben megindult magyar királyi lovasok „Krisztus! Krisztus! Krisztus!” kiáltással rohantak az ellenségre. Ezt a „Jézus Krisztus!” kiáltást hallaták a korabeli források szerint Hunyadi János katonái is a diadalmas nándorfehérvári ütközet idején. A magyarok maguk közé hívták támadás idején Krisztust. A Vértászló alatt adtak vért a Feltámadáshoz. Ahogyan uralkodó dinasztiánk eredettörténetében a Turul hozza a vért, úgy történik ez a csatákban is. A Zeughaus-ban őrzött vértászló jelvényei is arról tanúskodnak, hogy a Támadáshoz, Feltámadáshoz szükséges vér általa érkezik népünkhöz. A hadi szertartás a mi hagyományunkban Feltámadás. Csak így érthető meg, a török veszedelemmel küzdő magyar nemesek, Mátyásra vonatkozó gondolatai, melyeket Bonfini jegyzett fel:

„...Néhányan azt ajánlják, hogy a nagy Mátyás szent csontjait ki kell emelni a sírból, járják ezekkel végig az ország határait, vallási szertartással vigyék az ellenség elé, mert másképpen azokat el nem űzhetik.”

Mátyás csontjainak csatába vitele, a halottaiból való Feltámadását jelentette volna. A feltámadt Mátyással szemben pedig, ki állhat meg?

Ugyanakkor Mátyás is tisztában volt e sajátos szertartás erejével. Életének utolsó pillanatai ugyanis csak a fentiek ismeretében érthetők meg. Bonfini leírja, hogy három napos haldoklása alatt csak egyetlen szó hagyta el ajkát: „Jézus”! Miként a történetíró is elbeszéli:

„A király pedig mindinkább növekvő fájdalmában nyög, ordít, mint az oroszlán; magával a halállal küzd.”

A király a halállal csatázott. A tét, a teljes megsemmisülés, vagy az öröklét meghódítása, Támadás, Feltámadás egy magasabb rendű létformában. Ebbe a harcba, támadásba hívta, idézte Jézust. Lelkét az Ő alakja irányította. Olyan csodálatos kép, mint a Szent Korona abroncsán, a megnyílt mennyből földre sugárzó Pantokrátor. A halál kapujából már az örök élet ragyogott reá. Ajkáról ugyanaz a kiáltás hallatszott, mint amivel a csatába induló magyarok buzdították magukat. Jézus képe kísérte az utolsó pillanatig. Ahogyan Zrínyi írta róla:

„Ennek a királynak jóval is elébb a szava elfogya halálánál, avagy hogy maga szólni nem akara. Hihető, nagy készülettel volt ez a nagy lélek az Isten eleiben. Momento paratur aeternitas foelix aut infortunata, qualem quisque procurat. De az ő szájából soha az Isten neve el nem fogya; ha mit ítélhet ember az örökségről, nem ok nélkül mondhatjuk, hogy Isten magához vette lelkét...”

(Egy pillanat határoz boldog vagy szerencsétlen örökkévalóság fölött, aminőről kiki gondoskodik magának.)

A Megváltó képe irányította életét egészen a haláláig, hogy azután a temetési szertartása alkalmával, mint minden korábbi magyar király, megkapja mennyei koronáját.

MÁTYÁS UTOLSÓ VACSORÁJA

Befejezésül meg kell emlékeznünk utolsó, igaz királyunk koronázásáról. Mátyás beavatási szertartása ugyanis sok titokra fényt derít a Szent Korona misztériumából. Erre pedig, a szertartás különleges időpontjából tudunk következtetni. A történelmi tények szerint ugyanis Mátyás tudatosan tervezte meg koronázásának idejét. Már önmagában az is elgondolkodtató, hogy a Szent Korona és Mátyás sorsa nagyon hasonlóan alakult. A szent ékességet éppúgy fogságból váltságdíjjal kellett kiváltani, mint Mátyást V. László halála után. Mátyás azzal a hagyománnyal tisztában volt, hogy a magyarság teljes jogú királyává csak a Szent Koronával való koronázása után válhat. A Szent Korona visszaszerzése után mégsem ez volt az első dolga. Ennek okát abban a fentebb már kifejtett rendszerben kell látnunk, hogy a Szent Korona, a szent vér és a szent föld hármasságából, az utolsó feltétel nem teljesült maradéktalanul. Az ország a Szent Koronáé. Területéből másnak részt engedni csak Isten, valamint a király és az országlakosok közös akaratából lehetett.

A tudatosság a Szent Korona ügyében pedig, jól kivehető Mátyás cselekedeteiben, hiszen Grazban az angyali korona hazahozataláról szóló megegyezést 1463. év július 19. írák alá. Így a Szent Korona első szabad napja az osztrák fogság után, annak az Illésnek a névnapjával indul, akit Isten egy holló útján táplál. A korona a holló szárnyán röpköd hazra. Íme újabb azonosság a Szent Korona és Mátyás sorsa között.

Hat év, lényegében nem teljesen törvényes uralkodás után, mégsem koronáztatja meg azonnal magát, hanem Jajca ostromára indul. Tisztában van azzal, hogy a Korona nemcsak az uralkodói ékességet testesíti meg, de megjeleníti egy csodálatos földi birodalom egységét is. Csak ennek maradéktalan teljessége esetén veheti fel a Szent Korona ékességét. Erre utal az a Pozsony városának küldött levél, mely a koronázási ünnepségekre és szertartásokra parancsolja a város előkelőit. Mátyás ezt írja:

„Miután az Úr jóvoltából sikerrel jártak erőfeszítéseink a kedvezőtlen körülmények folytán elveszített bosnyák királyság visszaszerzéséért, most szemlátomást mind a köz, mind pedig méltóságunk érdeke mellett szól, hogy – mindama kedvező remények megerősítéséhez, amelynek ezután beváltására Isten a történetek után feljogosít bennünket – az ország koronájának elnyerésére törekedjünk, amely mintegy foglalat

ként testesíti meg a már-már csorbulatlan királyi méltóság tökéletességét.”

Ugyanakkor az is bizonyos, hogy sietős volt Mátyás számára a koronázás. Erre utal az a körülmény is, hogy már néhány héttel felesége halála után megtörténik a szertartás. Podjebrád Katalin szülés közben meghalt, rossz előjel volt ez a Habsburg Frigyessel kötött koronaszerveződéssel kapcsolatban, hiszen ennek a megállapodásnak az egyik pontja az utódlás kérdésével foglalkozott. E szerint Mátyásnak bele kellett volna nyugodnia, hogyha fiú örökös nélkül hal meg, a magyar trón a császár családjára száll. A Szent Koronához tartozó ügyekben azonban ember következmények nélkül nem határozhat. Ahogyan a nemzet akarata nem volt elégséges a Szent Korona nélküli koronázáshoz I. Ulászló esetében, úgy a király elhatározása sem elegendő önmagában az Angyali Korona utódlásának kérdésében. Mátyásnak nem született törvényes leszármazója, pedig erre a szerződés megkötésének idején minden reménye megvolt, hiszen előtte állt az élet. Házasságon kívül született fia, Corvin János, sem követhette a trónon, a Jagelló-házra szállt a magyar királyság. (II. Ulászlóban ereiben egyébként csörgedezett még a Turul dinasztia anyai ágú vére. Zsigmond dédunokája volt.) A Szent Korona sorsa Isten kiváltsága. Elragadni, erőszakkal megszerezni lehetséges, de az Úrnak tetsző módon uralkodni általa, saját elhatározásból, nem lehet.

Mátyás koronázási szertartásának időpontja tehát, szorosan kapcsolódott a területi egységhez, de ugyanakkor az év meghatározott szakrális időpontjához is. S ezen a felsőbb erőhöz való kötöttségen még a közeli gyász sem változtathatott. A holló visszahozta a Turul vért és a Szent Koronát, a szent idő pedig, lehetővé teszi, hogy Krisztus jelenléte megidéződjön a magyar királyságban. Ennek legjobb pillanata a fényben szakralizálódó évben, a Mátyás által kijelölt időpont. A fentebb már idézett levelében a következőket írja:

„...A koronázás napját a most elkövetkező virágvasárnap körülre határoztuk el. ...Ezzel kapcsolatban kérjük hűségteket, ugyanakkor meg is parancsoljuk, hogy fentebb említett helyre és napra küldjete el közületek néhány előkelőt, akik nem mulasztják el a részvételt a koronázáson, illetve az annak rendjében szokásosan sorra kerülő és tartandó ünnepélyeken és szertartásokon. ...”

A koronázási szertartás indító időpontja tehát, virágvasárnap. Ez a nap azért különleges az 1464-es évben, mert pontosan március 25-ére esett. A koronázás, mint mágikus tevékenység, e napon történő szertartása sikerrel kecsegtetett. Az Ige testesülésének napja, ahogyan azt fentebb is láttuk, több szempontból is megfigyelhető a Szent Korona misztikus rendjében. A testfogadás, a testet öltés az új király személyében szeplőtelen fogantatáskor Isten kedve szerint való cselekedet. Ekkor történik a világ újra oltása, szemzése. Gyümölcsoltó Boldogasszony napjának és virágvasárnap egybeesése pedig, a győzelmes megvalósulást jelentette. Ugyanis virágvasárnap Krisztus győzelmes bevonulása Jeruzsálembe. Ugyanakkor ebben az évben az idő, csúnya kifejezéssel élve, le is nullázódott. Gyümölcsoltó Boldogasszony napja a középkori hiedelem szerint, ahogy erről már szó volt, Jézus halálának a napját is jelentette. Fogantatás és halál, egyetlen napban a Megváltás. Ennek győzelmét jelentette, hogy az évben a virágvasárnap vándorló ünnepe az Ige testesülésének napjára esett. Az idő a kezdetéhez visszatért, de e misztikum foghatóvá a világ számára csak több napon keresztül vált lehetségessé. Bonfini azt írja, hogy a Pálmák napjára kitűzött koronázási ünnepség megtartását a rossz időjárás néhány nappal módosította. Ugyanakkor a nagyhét e nappal kezdődik, így a beavató szertartás az egész időszakot át kellett, hogy fogja. A nagyhét tulajdonképpen összesűrített szakrális év. Így ebben az időszakban abban a pillanatban kellett a koronázást megtartani, amikor a testesülésre a legnagyobb esélye van az égi erőknek. Hiszen a szertartás által célzott időpont is a győzelmes testfogadásra irányult. Vizsgáljuk meg, milyen eligazítással szolgálnak számunkra erre vonatkozóan a források!

Antonio Bonfini, aki csak 1486-ban járt először Mátyás udvarában, – tehát a koronázásnál személyesen nem lehetett jelen –, a következőket írja:

„A kemény tél azonban elakasztotta a távolabbi részeken lakó főurak, nemesek, főtisztviselők és követek útját; így az ünnepséget nagypéntekre halasztották.”

Bonfini csak 1488-ban, két évvel Mátyás halála előtt, kezdi megírni Magyarország történetét. (Művének írásakor többnyire nem is tartózkodik hazánkban.) Thuróczy Jánosnak viszont pontosan ebben az évben jelenik meg a Krónikája. Az országbírói jegyző Mátyás koronázásakor már érett ember, magán a szertartáson is részt vehetett, művét pedig Mátyás is olvashatta. A tárgyalt koronázási ünnepségről a következőket írja:

„Miután Frigyes római császár kezei közül nagy nehézségek árán visszaszerezték Magyarország Szent Koronáját, Mátyás királyt uralkodásának hatodik, az Úr pedig ezernégyszáz-hatvanegyedik esztendejében, az Utolsó Vacsora napján (Caenae Domini) birodalma egyházi és világi méltóságainak és országos főnemeseinek jelenlétében és örvendezése mellett, szokásos módon, nagy ünnepélyességgel szerencsésen megkoronázták.”

Thuróczy tehát nagycsütörtök napját jelöli meg a beavatás időpontjaként. A szicíliai Petrus Ransanus ugyancsak 1489. év januárjában kezdi el „A magyarok történetének rövid foglalata” (Epithoma rerum Hungarorum) címmel számon tartott művét, ám azt még Mátyás halála előtt befejezi. Ez a tény a történetíró Mátyásnak címzett ajánlásából is kiderül. Ransanus leírja azt is, hogy művének történelmünkre vonatkozó megállapításait egy magyar könnyből merítette, mely Atillától Mátyásig követi soron a fejedelmek, uralkodók rendjét. Általánosan úgy vélik, hogy a trónöröklés végett Mátyásnak kedvezni akaró Beatrix királyné, Thuróczy művét adta át I. Ferdinánd követének. Akárhogyan is volt, a magyar mű állításait elődeink igaznak tarthatták. S abban az írásban Mátyás koronázásának napjaként nagycsütörtök szerepelhetett. Ugyanis Ransanus, bár keveri a választás és a koronázás között eltelt időt (hat év helyett hat hónapot ír) valamint Budát jelöli meg a szertartás lebonyolításának helyeként, az évszámot pontosan adja meg. (Budát azért jelölhette meg tévesen Ransanus, mert a magyar forrás amelyből dolgozott, Fehérvár megnevezése helyett a „szokásos helyen” formulát használhatta a beavatási szertartás helyszínének közlésekor.) Az eseményről következőket írja:

„A magyar királyok szokásos koronázási ünnepségét egy időre elhalasztották, mert magát a Koronát (mint előbb említettük) Frigyes római császár tartotta magánál. Miután azt nagy nehézségek árán visszaszerezték, hat hónappal a választás után rendezték meg az Ünnepséget Budán világi vigassággal és egyházi szertartással Istenfia megtestesülésének 1464. évében azon a napon, melyen a mi Urunk, Jézus Krisztus szent emlékezetű lakomája lezajlott.”

Az Utolsó Vacsora napja jelölődik meg a szertartás lebonyolításnak meghatározásaként e leírásban is. Mindemellett a koronázás időpontjának helyes megállapításában a Szent Koronatan érvényesülése döntő súllyal játszik szerepet. Ennek a magyar hagyományban érvényesülő alapelvnek egyik sarkalatos pontja volt, hogy csak az lehet magyar király, akit a Szent Koronával megkoronáztak. S attól a naptól kezdve tekinthető országunk uralkodójának, amelyik napon a Szent Korona a fejére tétetett. E beavató szertartásnak fontos jogi következményei voltak. A királyi törvények, privilégiumok, kiváltságok csak a koronázás napjától bírtak kötelező erővel. Ugyanazon fejedelem Szent Koronával történt megkoronázása előtt hozott rendelkezéseit az országlakosoknak nem kellett megtartaniuk, kivéve ha azokat, az uralkodó beavatása után megerősítette. Az erre vonatkozó szokásjogot gyűjti össze Werbőczy István Hármaskönyvében. Werbőczy, aki Thuróczyhoz hasonlóan jogász volt, Mátyás uralkodása alatt növekszik férfivá és nem az ő sokkal halála után jelenteti meg összefoglaló művét. A benne leírtak ősi jogunk enyészettől való megőrzését célozták. Ezért a Szent Koronatan régi hagyományának összes fontos elemét lejegyezte. Így külön cím alatt tárgyalja, különös tekintettel a Szent Korona beavató erejére, hogy „Királyaink közül kiknek kiváltságait tartjuk meg és kikét nem”? E jogi kérdéssel kapcsolatban alapvető fontossággal bír a koronázási szertartás lebonyolítási idejének pontos meghatározása. Ezeket Werbőczy minden esetben meg is teszi. A kortárs Mátyás uralkodásával kapcsolatban a 47. paragrafusban szó szerint a következőket írja:

„§. 47. Item privilegia invictissimi principis quondam domini Mathiae regis, laudandae recordationis, a tempore felicitis suae coronationis, anno videlicet Dom. Quadringentesimo sexagesimo quatro supra millesimum, in die Caenae Domini factae, usque ad mortis ipsius diem, feriam scilicet tertiam post Dominicam Palmarum, in anno Incarnationis Dominicae quadringentesimo nonagesimo supra millesimum, praeteritam, emanatae servantur. Ante vero coronationem suam confectae; non tenentur: nisi postea fuissent per eum confirmata.”

Azaz:

„47. §. Továbbá megtartjuk a dicső emlékezetű és legyőzhetetlen fejedelemnek, néhai Mátyás király úrnak, az ő szerencsés megkoronázása idejétől kezdve, tudniillik az ezer-négyszáz-hatvannegyedik évi Nagycsütörtöktől fogva halála napjáig tudniillik az ezer-négyszázkilencvenedik év Virágvasárnapját követő kedden kiadott kiváltságleveleit. De a koronázása előtt kelteket meg nem tartjuk, ha csak azután ő maga meg nem erősítette.”

Az idézetekből is kitűnik, hogy nagy jelentőséggel bírt a koronázás pontos időpontjának rögzítése. Az pedig elképzelhetetlen, hogy Werbőczy, aki Mátyás halálakor már a harmincas éveinek közepét taposta, tévedett volna ilyen nagyon fontos kérdésben. Ez jogi szempontból megengedhetetlen lett volna. Ugyanakkor az sem elhanyagolandó, hogy a fentebb idézett másik két forrás (Thuróczy, Ransanus) is a nagycsütörtöki napot jelölte meg az ünnepség megtartásának időpontjául.

A nagypénteki koronázás a magyar nép sajátos szigorú böjti hagyománya miatt elképzelhetetlen lett volna. (Az év minden pénteke böjti nap volt). Ezen a napon biztosan nem tartottak olyan kultikus lakomát, amilyen a magyar koronázási szertartás elhagyhatatlan, befejező aktusa volt. Nem beszélve arról, hogy ez az időpont az Üdvtörténet szempontjából is aggályosnak tekinthető. A nagypéntekre következő feltámadás, nagycsütörtök hiányában, képtelen megvalósítani teljesen az isteni akaratot. A nagycsütörtök az Oltáriszentség megalapításának a napja. Az emberek Jézussal, az Úr titokzatos vacsoráján keresztül érintkezhetnek, a feltámadástól Krisztus második eljöveteleig. Általa vigasztalódnak. Nagycsütörtök nélkül a föld magányossá, elhagyatottá válna. Az Isten nélküli hidegség megdermesztené a világot. A nagycsütörtökön alapuló misén keresztül, az Utolsó Ítéletig velünk van az Úr. Mátyás azért koronáztatott nagycsütörtökön, mert örökre népével akart maradni. Így is történt. Velünk van, mint a mindennapi mise, mese formájában. Ő neveli a jövő nemzedéket.

További szakrális szempontok is indokolták az Utolsó Vacsora napján történő szertartás lebonyolítását. Ez az ünnep jellegében és misztikájában nagyon közel áll az isteni fogantatás csodájához. Nem véletlenül nevezték a középkorban zöldcsütörtöknek is e napot. Amíg azonban Gyümölcsoltó Boldogasszonykor az isteni testetöltés öröme hatja át a világot, addig a nagycsütörtök a Megváltó állandó, vigasztaló jelenlétét teremti meg. Az Utolsó Ítélet napjáig táplál bennünket az Ő vére és teste. Ugyanakkor tudnunk kell, hogy a szakrális évkörben még két nap szoros összefüggésbe hozható a nagycsütörtök ünnepével. A Szentvér napja és a Transzfiguráció, avagy Urunk színe változtatának emléke. E szent ünnepek pedig, a Hunyadi-házzal különös mértékben összefonódtak. Csodájukban az átváltozás misztériuma és Isten jelenlétének megtapasztalása meghatározó módon nyilvánul meg. E titokzatos jelenségek a Szent Koronával történő beavatásnál is alapvető szerepet játszanak.

Mint a fent idézett oklevélből is kiderült, a szertartás lebonyolításának tervezett időpontja Virágvasárnap volt, mely egyben abban az évben Gyümölcsoltó Boldogasszony napját is jelentette. E nap misztériumához a vallási gyakorlat szempontjából is a nagyhét napjai közül a nagycsütörtök áll legközelebb. Nemcsak az Ige testesülése, és a kenyér és a bor Isten testévé és vérévé változtatása között tartották számon az összefüggést, hanem a magában a szertartási rendben is. Így nagycsütörtökön teljes bűnbocsánatot lehetett nyerni, mert az átváltozás ereje az egyén bűnös létét is megváltoztatta. A középkori nyilvános vezeklésekkor a püspök teljes díszbe, míg a főesperes egyszerű albába öltözött. Meztláb, kezében botocska tartva odament a templom előcsarnokában gyülekező bűnbánókhoz, akik kezükben szintén egy vesszőt tartottak. A bűnbánók a püspök elé járultak vezetőjük, a főesperes segítségével. A főpap megtanította őket Isten félelmére, melyet a bűnbánók háromszori térdhajtással fogadtak. Ezután a püspök könyörögve a teljes bocsánatért, feloldozta és szenteltvízzel meghintette valamint, tömjénnel füstölte a bűnbánó híveket. Ezután pedig, pásztorbotjával megérintve

őket, azt mondta: „exurgite, qui dormitis”, vagyis „ébredjetek, akik alusztok”. Ez az átváltozás csodája volt. A bűnös, kövé meredt, alvó létezés egy varázsütésre megéledt. Ugyanakkor egy tisztító mozzanat is tetten érhető e folyamatban, hiszen a „bot” jelentés egyik latin megfelelője a „virga” kifejezés, amelynek életre kelt minősége a „virgo”, vagyis a „szűz”. A szertartásban az átváltozás megrázó erejét bizonyítja, hogy a régi, bűnökkel telt élet végét, halálát jelezve a bűnbánók, a kezükben tartott vesszőkkel, a püspöki szék elé vonultak és maguk törték ketté azt. Az eltört vessző addigi bűnös életük végét jelentette. A zöldcsütörtök kertjében új életre születtek, belőlük a bűn kimetszetett. A koronázás szempontjából a büntelenség fontos szerepet játszott. Ugyanakkor a megtisztulás lehetőségét tükrözte az a liturgikus gyakorlat, mely e napon a lábmosás (mandatum) szertartásában nyilvánult meg. Régebben a papok minden hívőknek megmosták a lábát az Utolsó Vacsora ünnepén. Ez a magyarázata Mátyás azon cselekedetének, amikor meglátogatva az idős Újlaki Miklóst, megmosta annak lábát. (A láb hagyományunkban a testiség kifejezője, hiszen a táltos küzdelmek alkalmával is a lábon ejtett seb teszi lehetővé, hogy az ellenfél alaköltését megakadályozzák.) Mivel az isteni megnyilvánulás a templomokban az oltárokon válhat valósággá, így nagycsütörtök napján azokat is megmosták. Az Oltáriszentség titokzatos vacsorája által testünk Isten testéből részesülhet. Ehhez misztikus kapcsolathoz szükségképpen az embernek meg kell tisztulnia. Ahogyan a Turul vérnek is, mely Zsigmond által törvényes házasságon kívül folyt tovább a Hunyadiakban, teljes tisztaságában kellett ragyognia. Ez a vágy mutatkozott meg a Hunyadiak különös Szentvér tiszteletében. A Szentvér-nap vagy Úrnapja a nagycsütörtökön alapított Oltáriszentség tiszteletére rendelt ünnep. A mi hagyományunkban pedig, a „romlatlan kenyér” illetve a „romlatlan test” tisztelete összekapcsolódik a Turul dinasztíával. Férfi ágon 1301. január 14. éjjel tört le az uralkodóház utolsó aranyágacskája. A következő nap pedig Remete Szent Pál ünnepe, kinek a holló általhozott égi kenyértől romlatlanná vált a teste. Ahogyan erről már korábban is szó esett, ez az égi kenyér az Ige, Isten teste. A Turul dinasztia romolhatatlan, örök jelenléte a holló alászállásától függött. A pálosok misztériuma e küldetésben nyugodott. A csodálatos mennyei kenyér és a szentvér népünk lelkében összeforrt. Amint látható, hagyományunkban az eucharisztikus misztérium a Turul nemzetséggel való kapcsolatot is jelentette. S ne feledjük, a középkori elődeink közt jól ismert volt a Hunyadi-ház és a Turul dinasztia vérszerinti rokonsága! Ennek megfelelően a Hunyadiak, a szentvér csodájáról híres, Báta iránt különös tisztelettel viseltettek. A Szent Lászlóról elnevezett helyi bencés kolostornak pedig, nagy pártfogói voltak. Hunyadi László kivégzése előtt arannyal átszőtt bársony miseruhát küldetett a monostornak, hogy lelke üdvéért abban mutassák be a szentmise áldozatot. A Szentvér csodája és a Templom elnevezése (Szent László) teremti meg a sikeres könyörgés lehetőségét.

Ugyanakkor azt is meg kell jegyeznünk, hogy Garamszentbenedeken, ahol szintén őriztek egy sajátos szentvér ereklyét, a magyar hagyomány jellegzetességének tekinthető Úrkoporsó őrzésére Mátyás katonáit faragták meg. Sőt a szentvér ereklyét, mely ez esetben különös módon, Jézus sírkendőjének egy darabkája a Megváltó vérének nyomával, maga Mátyás adományozta a bencés apátságnak. A szentvér pedig, mágikus alakban valóban tovább csörgedezett Garamszentbenedeken. Ugyanis az Úrkoporsó a szentvérrel, olyan Kálvária-oltár előtt várta minden nagyhét alkalmával a Feltámadást, melyen a titkos apa, Zsigmond is meg volt festve. (Ez a Kolozsvári Tamás által 1427-ben festett Kálvária-oltár.)

Mátyás bencés tiszteletét pedig, ugyancsak a holló röpte szabta meg. Szent Benedek egyik csodájában a kenyér és a holló éppúgy megjelenik, mint Remete Szent Pál legendájában. Azonban itt a holló feladata, hogy a mérgezéstől óvja meg a világot. Egy féltékeny pap ugyanis arra vetemedett, hogy mérgezett kenyeret küldött Benedeknek szentelmény gyanánt. A szent hálásan elfogadta, megköszönte és egy holló elé vetette, amely kezéből szokta volt kapni a kenyeret. A következőket mondta: „A Jézus Krisztus nevében vedd föl ezt a kenyeret,

és dobd valami olyan helyre, ahol senki emberfia nem veheti magához!” A holló fölvevén a kenyeret eltűnt és három nap múlva tért csak vissza, ekkor megkapta a szent kezéből szokásos táplálékát. Egy másik alkalommal pedig, Benedek borába kevertek mérget. Ám, ő keresztet vetett és az üvegpohár, amelyben a gyilkos ital volt, darabokra tört. Kenyér és Bor, a Test és a Vér megrontásától védte a királyságot a bencés hagyomány. Amíg Remete Szent Pál hollója táplálta a romlatlan testet, addig Szent Benedek madara, annak elpusztíthatatlanságát biztosította. (Ne feledjük, Szent Mártonnak, a bencések egyik főszentjének, a romlatlan testéről szintén tudott a korai középkori hagyomány!) Mátyásnak pedig, számolnia kellett a mérgezéses halál bekövetkezésének lehetőségével. Így nemcsak a pálosokkal ápolt különleges kapcsolatot, hanem a Szent Királyhoz kötődő bencésekkel is. Ezért határoz úgy, hogy Pannonhalmán újjáépíti a kolostort, pedig ez idő tájt már csak 6-7 szerzetes élt ott.

Azt is tudnunk kell, hogy a holló csillagképként is fenn ragyog az égen. S Mátyás születésekor éppúgy látható volt, mint királlyá választásakor (1458. január 23.) és koronázásának napján (1464. március 29). A történelmi forrásokból pedig ismeretes, hogy budai könyvtárának mennyezetén azon csillagképeknek jeleit örökölték meg, melyek megválasztásának éjszakáján is fönn tündökölték. Alattuk olvasott egy aranykereveten, a szellemét a mennynek erre a képére irányítva. Az Oroszlán, a Szűz, a Mérleg, valamint a Holló, a Vízkigyó és a Serleg egyaránt ennek az időszaknak éjszakai világítói. A Teremtésben évről évre lejátszódó isteni fogantatás és emberi Megváltás is ebben a csillagképi környezetben valósul meg. A Szűzben ott ragyog a reményt adó, életető búzakalász, a Spica fényes csillaga. Hagymányunkban a búzaszem az élet, melyből Krisztus tekintete néz vissza reánk. Ugyanakkor a felborult Serleg az Istenfiú véráldozatára is emlékeztet. Az Oroszlán Regulus csillaga pedig, a királyfi jelenléte. A Holló ebben az égi környezetben szárnyal az útján. S a Szűz méhe adja a világot tápláló égi kenyeret.

Sajnos e könyv kereteit meghaladja annak vizsgálata, hogy milyen összefüggés van Mátyás királlyá választásának napja és a mellé rendelt évköri ünnepek között. Ugyanis január 23-a egyszerre jelenti Nagy Szent Vazul (Szt. Baszileosz) és Alamizsnás Szent János valamint Mária eljegyzésének emlékeztetét. Nagy Szent Vazul neve egyértelműen utal a Turul dinasztia egyik ősére, de ugyanakkor az Oroszlán csillagkép Regulus csillagának görög megjelölésére is. Hiszen a „bazileosz” szó „király” jelentéssel fordítható. A királyok születését pedig, ezzel a csillaggal hozták összefüggésbe a régiségben. Plinius szerint ezt a csillagot valószínűleg azért nevezték „stella regina”-nak is, mert igen közel fekszik az epliktikához, és így gyakran áll konjukcióban vagy oppozícióban a bolygókkal, a Holddal és a Nappal. A Regulus vagy más néven a Cor Leonis csillaga királynő és királyfi csillag is. Az égen pedig, Mátyás születésekor és választásakor valamint, koronázásakor egyaránt fönn ragyogott ez a csillag. Miután fentebb már kifejtettük, hogy a Turul dinasztia a „calvus” melléknevű Vénusz bolygóval misztikus kapcsolatban állt, feltételezhetően a Regulus és a Vénusz együttállásából lehetett következtetni királyaink születésére. Erre utal az a több forrásból is ismert különös leírás (lsd.: Vratiszlav utazása 1591-ben.), hogy Esztergomban Vitéz János nemcsak a kezdetektől uralkodó magyar királyokat festette meg, hanem a Mátyás halála után következőket is. Ahogy Heltai Gáspár is írja:

„Nem írhatta vala pedig a királyoknak képeit csak Mátyás királyig, mikoron ő élt, hanem Mátyás után is egy néhány ablakot íratott meg, melyet valami prognostikomból vagy a csillagoknak járásából vött jövendő mondásból.”

E jövendőlés pedig, az Oroszlán csillagképből volt kiolvasható. Ezért festették képeit az Esztergomi palota falára. Az oroszlánok útja, a magyar hagyományban a királyok születésének útja. A kis oroszlános kápolnában megidéződött a Szűzanya és a fia is. Bejáratának timpanonján ugyanis Mettercia (Szent Anna, Szűz Mária és a kis Jézus) kép volt

látható. A szakrális évben hármuk ünnepe az Oroszlán havában találkozik össze. (Szent Anna napja július 26-án, Urunk színeváltozás augusztus 6-án és Nagyboldogasszony ünnepe augusztus 15-én van.) A Szent Koronát pedig István, Esztergomban, ebben a szent időben ajánlotta fel az Ég Királynőjének. Ugyanakkor Boldogasszony Anyánk hagyományunkban az utódok születését is segíti. Így fért meg együtt Szűzanya és az oroszlán ábrázolása a királyi kápolna falán. A megfestett hét-hét oroszlán alakja a nyolcadik megjelenésre, a kápolna ülőfülkéjénél, a király valóságos személyévé változott át. Az oroszlán szívében (Cor Leonis) a Vénusz gyermeke mutatkozott meg. Ott térdelt az istentiszteleti szertartások alkalmával a szent dinasztia (beata strips) képviselője, s imádkozott:

*„Én kimegyek én ajtóm eleibe
Feltekintek magos mennybe
Nytva látom mennyország ajtaját
Abba látok apró madarakat
De nem apró madarak hanem szárnyas angyalok
Szárnyuk alatt Korona
Koronában igaz kert
Paradicsomkert
Közepiben aranyágas
Aranyágason aranyszög
Aranyszögön aranykendő
Krisztus Jézusnak három csöpp vére
Boldogasszonnak három csöpp teje
Aki ebbe megmosdik s az aranykendőhő tűrű”közik
Úgy mehet a Jézus Krisztus színye eleibe. Amen.”*

